

Uudistuva ja osaava Suomi 2021 – 2027

EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma

Ohjelma-asiakirjaehdotus, kuulemisversio

Sisällys

1. Ohjelmastrategia: keskeiset haasteet ja poliittiset toimet.....	4
2. Toimintalinjat.....	21
2.1. EAKR-toimintalinja 1: Innovatiivinen Suomi	21
2.1.1 Erityistavoite: Tutkimus- ja innovointivalmiuksien ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen (ET 1.1)	21
2.1.2 Erityistavoite: Digitalisaation etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi (ET 1.2)	27
2.1.3 Erityistavoite: Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn parantaminen (ET 1.3).....	35
2.2. EAKR-Toimintalinja 2: Hiilineutraali Suomi.....	41
2.2.1 Erityistavoite: Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen (ET 2.1.)	41
2.2.2 Erityistavoite: Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen (ET 2.4)	49
2.2.3 Erityistavoite: Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen (ET 2.6.)	55
2.3 EAKR-toimintalinja 3: Saavutettavampi Suomi.....	64
2.3.1 Erityistavoite: Alueellisen ja paikallisen saavutettavuuden kehittäminen (ET 3.3).....	64
2.4. ESR-toimintalinja 4: Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi.....	67
2.4.1. Erityistavoite: Polkuja töihin (ET 4.1.1)	67
2.4.2. Erityistavoite: Uutta osaamista työelämään (ET 4.1.6)	74
2.4.3. Erityistavoite: Yhdenvertaiseen osallisuuteen (ET 4.1.7)	82
2.5. ESR-toimintalinja 5: Sosiaalisten innovaatioiden Suomi	89
2.5.1 Erityistavoite: Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen (ET 4.1.7)	89
2.6. ESR-toimintalinja: Aineellista puutetta torjuva Suomi.....	94
2.6.1 Erityistavoite: Eväitä elämään (ET 4.1.11)	94
3. Rahoitussuunnitelma	96
3.1 Määrärahat vuosittain	96
3.2 Kokonaismäärärahat rahastoittain ja kansallinen yhteisrahoitus	97
3.3. Siirrot InvestEU:lle vuosittain	99
3.4. Siirrot InvestEU:lle yhteensä.....	99
3.5. Perustelu InvestEU-siirrolle.....	100
4. Mahdollistavat edellytykset	100
4.1. Julkisten hankintamarkkinoiden tehokkaat seurantamekanismit.....	100
4.2. Välineet ja valmiudet valtiontukisääntöjen soveltamiseksi.....	103
4.3. EU:n perusoikeuskirjan tehokas soveltaminen ja täytäntöönpano	104
4.4. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen täytäntöönpano	105

4.5. Kansallisen tai alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta	107
4.6. Strateginen toimintakehys asuin- ja muiden rakennusten energiatehokkuutta parantavan peruskorjauksen tukemiseksi	111
4.7. Energia-alan hallinnointi	112
4.8. Kansallinen suunnitelma ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja sää- ja ilmatoriskien ennakoimiseksi ja hallitsemiseksi	112
4.9. Jätehuollon ajantasainen suunnittelu	113
4.10. Kokonaisvaltainen liikennesuunnittelu asianmukaisella tasolla	114
4.11. Strateginen toimintapoliittinen kehys aktiivista työvoimapolitiikkaa varten	117
4.12. Koulutusjärjestelmän strategiset toimintapoliittiset puitteet kaikilla tasoilla.....	120
4.13. Kansallinen strateginen sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden vähentämistä koskeva toimintapoliittinen kehys	124
5. Ohjelmasta vastaavat viranomaiset	126
6. Kumppanuus.....	127
7. Viestintä ja näkyvyys.....	128
Liite	130

1. Ohjelmastrategia: keskeiset haasteet ja poliittiset toimet

Kansalliset strategiset tavoitteet ja alueiden älykkään erikoistumisen valinnat ohjaavat EU:n alue- ja rakennepoliitiikan ohjelman muutosjoustavaa toimeenpanoa. Kansalliset tavoitteet korostavat jatkuvan oppimisen ja oppimisjärjestelmän kehittämistä, työllisyyden edistämistä ja työhön osallistumisen laajentamista, elinkeinolähtöistä innovaatiopolitiikkaa ja kestäväää kasvua sekä toimia, jotka edistävät hiilineutraaliin talouteen ja yhteiskuntaan siirtymistä.

Kestävä kehitys, sukupuolten tasa-arvo, yhdenvertaisuus, digitaalisuus, kansainvälistyminen, ilmastomuutos ja innovatiivisuus sisällytetään kaikkeen toimintaan tarkoituksenmukaisesti siten, että aktivoidaan toimijoita näkemään uusia potentiaaleja ja kehittämään toimintaansa periaatteiden mukaiseen suuntaan. ESR tukee erityisesti YK:n kestäväen kehityksen tavoitteita 1-5 ja 8. EAKR tukee erityisesti tavoitteita 7-10 ja 13. Ohjelman toteutuksessa noudatetaan ”Do no significant harm” –periaatetta, joka tarkoittaa, että ei voida rahoittaa ympäristöä vahingoittavia hankkeita. Periaate ja Pariisin ilmastopöimus sitovat kaikkea EU:n rahankäyttöä ja kaikkia rahastoja.

Sen lisäksi, että tasa-arvo huomioidaan kaikissa hankkeissa, voidaan rahoittaa myös hankkeita, joiden pääasiallisena tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen. Saamelaisten, romanien ja muiden väestöryhmien ja yhteisöjen tukeminen kulttuurisensitiivisesti on tärkeää ohjelmaa toteutettaessa. Vammaisten henkilöiden oikeuksien, työllistymismahdollisuuksien ja yhteiskunnallisen osallisuuden vahvistaminen sekä toimien saavutettavuus huomioidaan tuettavassa toiminnassa. Ohjelman toimet toteutetaan perusoikeuskirjan mukaisesti. Toimilla vähennetään osaltaan epätasa-arvoisuutta.

Ohjelman sisällöllisten valintojen määrittämisen tukena ja erityisesti toimeenpanon aikana älykkään erikoistumisen strategiatyö on keskeinen väline EAKR:n ja ESR:n osarahoittamassa toiminnassa. Älykkään kasvun lisäksi tulee toteutuksessa huomioida myös kestävä ja osallistava kasvu. Ohjelmalla varaudutaan muutosjoustavaan toimeenpanoon ohjelmakauden muuttuvissa tilanteissa. Ulkoisten riskitekijöiden ja äkillisten suhdannemuutosten uhatessa on tärkeää painottaa toimia, joilla tuetaan yritystoimintaa ja työpaikkojen säilymistä tai muita kriiseistä selviytymiseen liittyviä sekä äkillisiä että pitemmän kehityskaaren toimia kansallisten ja alueellisten tarpeiden pohjalta. Ohjelmakauden alkua leimaa COVID-19 –pandemian seuraukset ja vaikutukset erityisesti yritystoiminnan ja työllisyyden osalta. Elvytystoimissa korostuvat läpileikkaavasti digitaalisuus, vihreä kasvu ja ilmasto.

Alueelliset erot ja painotukset heijastuvat toimeenpanon valinnoissa. Väestön keskittymiskehitys ja kaupungistuminen ja toisaalta vähenevä väestö toisaalla luovat taustaa ohjelman toimeenpanolle. Kaikilla alueilla on sekä kasvavia että taantuvia seutuja. Kaupunkiseuduille pääosin keskittyvän kasvavan yritys- ja innovaatiotoiminnan resursoinnissa tulee huomioida myös yhteistyö ympäröivän seudun toimijoiden kanssa. Työssäkäyntialueiden laajentuminen ja työn tekemisen uudistuvat tavat voivat lisätä työllisyysastetta alueilla, joissa työmarkkinoiden toimimattomuus on haaste. Väestön muutos ja väestörakenteen muutos näkyvät eri tavoin eri alueilla. Kaupungit kohtaavat haasteita heterogeenisen väestön palvelujen kehittämisessä. Samaan aikaan harvaan asutuilla alueilla pyritään löytämään uuden tyyppisiä palvelujen järjestämisen tapoja. Digitalisaatio edistää paikasta riippumattomaa työn tekemistä, yritystoimintaa ja palveluja sekä tukee monipaikkaista elämää, kehittymistä ja kasvua.

Pohjoisen harvaan asutun alueen erityisiä alueellisia kehityseroja lieventämään tarkoitettua erityisrahoitusta (NSPA) suunnataan erityisesti elinkeino- ja yritystoimintaa edistävään saavutettavuuteen sekä koulutuksellista tasa-arvoa, hyvinvointia ja osallisuutta lisäävien palvelujen saavutettavuuden kehittämiseen esimerkiksi digitalisaation avulla. NSPA-tuki kohdennetaan Itä- ja Pohjois-Suomen alueen erityshaasteiden ratkaisemiseen. Näitä haasteita ovat mm. pysyvät kilpailukykyhaitat, jotka johtuvat harvasta asutuksesta ja pitkistä etäisyyksistä.

Ohjelman toimin tuetaan EU:n Itämeristrategian ja arktisen strategian toimeenpanoa sekä edistään kansainvälistä yhteistyötä sekä raja-alueilla että laajemmin.

Ohjelma täydentää muita EU:n strategioita ja politiikkoja sekä kansallisia toimia elinkeino-, energia-, ilmasto-, innovaatio-, koulutus- ja työllisyyspolitiikassa sekä syrjäytymisen ja köyhyyden vastaisessa työssä sekä lisäämällä toimenpiteisiin volyyymia, että tuottamalla uusia toimintamalleja, menetelmiä ja verkostoja politiikan kehittämiseksi. EAKR tukee Horisontti Eurooppa ohjelman tavoitteita rahoittamalla yritysten ja oppilaitosten alkuvaiheen innovaatiotyötä ja verkostoja. EAKR:n yritystuet toimivat koordinoitusti maaseuturahaston yritystukien kanssa. EAKR:n yritystuet, kansalliset ja EU:n osarahoittamat rahoitusinstrumentit sekä yritystoiminnan muu kehittäminen toimivat koordinoituna kokonaisuutena.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteet toteutuvat Suomessa nykyisellään varsin hyvin. ESR-toimilla on kuitenkin tarpeen tukea etenkin työllisyyden, jatkuvan oppimisen ja työelämän kehittämistä, sukupuolten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta, yhtäläisiä mahdollisuuksia ja osallisuutta. Kansalliset tasa-arvotavoitteet tukevat ohjelman toteutusta. Leader-toiminta tukee myös osallisuutta maaseutualueilla. ESR:llä tuetaan osittain samoja maahanmuuttajaryhmiä kuin Turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahastolla (AMIF). ESR-toimet ovat kuitenkin laaja-alaisempia, sillä AMIF keskittyy tyypillisesti alkuvaiheen kotoutumista edistävään toimintaan, joka kohdistuu kolmansista maista tuleviin kansalaisiin. Rahastot täydentävät kansallisella rahoituksella rahoitettavia kotoutumislain mukaisia kotouttamistoimia.

Ohjelmakauden 2014-2020 arvioinnin mukaan hallinnon haasteet liittyvät niukkojen resurssien tehokkaaseen käyttöön ja asiakaslähtöisen uudistuvan hanketoiminnan aktivointiin. Hallinnon vahvuuksia ovat entistä sujuvampi sähköinen asiointi, käyttöön otetut kustannusmallit ja maksatusten nopeutuminen. Myös jatkossa yksinkertaistetaan kustannusmalleilla ja edelleen kehittyvillä sähköisillä prosesseilla. Toimijoita kannustetaan hyödyntämään strategisesti innovatiivisia julkisia hankintoja huomioiden laatu-, elinkaari ja ympäristökriteerit.

Valtakunnallista ja ylimaakunnallista hanketoimintaa arviointi piti pääosin hyvänä. Valtakunnalliset hankkeet poistavat toiminnallista päällekkäisyyttä, edistävät tulosten leviämistä ja tuovat erityisasiantuntemusta hanketoimintaan. Ylimaakunnalliset hankkeet edistävät keskinäistä oppimista ja tuovat mittakaavaetuja, kun toimia toteutetaan yhtä maakuntaa suuremmalla alueella. Arvioinnin mukaan toimenpiteissä tulee kiinnittää jatkossa huomioita aluenäkökulmaan, sillä valtakunnallisten ja alueellisten hankkeiden välillä ei ole ollut riittävästi synergiaa.

Tavoitteena on vahvistaa EAKR ja ESR -rahastojen yhteensovittamista laajempien päämäärien toteuttamiseksi mm. hankekokonaisuuksien avulla. Aiemmalla ohjelmakaudella tässä on onnistuttu arvioinnin mukaan vain kohtuullisesti.

TKI-haasteet

Globaalin toimintaympäristön muutokset, kuten nopea teknologinen ja taloudellinen kehitys sekä ympäristöhaasteet edellyttävät panostuksia elinkeinoelämäälähtöiseen innovatiiviseen tutkimus- ja kehittämistoimintaan. Kansallisessa uudistusohjelmassa on asetettu TKI-toiminnan tavoite 4 %:iin BKT:sta. Suomen TKI-intensiteetti oli 2,75 % suhteessa BKT:hen v. 2018. Vuodesta 2009 lähtien yrityssektorin TKI-intensiteetti on supistunut voimakkaasti, vaikka käänne parempaan on aivan viime vuosina tapahtunut. Julkisen tutkimuksen yksityisen yhteisrahoituksen määrä on EU:n keskiarvoa pienempi. Suomessa yksityisiin TKI-investointeihin kykenevien keskisuurten yritysten joukko on kapea ja lisäksi nopeasti kasvavien innovatiivisten yritysten osuus on pienempi kuin keskimäärin EU:ssa.

Tutkimus- ja korkeakoulusektorin haasteena on riittämätön kansainvälistyminen. Suhteellisen korkeiden työvoimakustannusten lisäksi syrjäinen maantieteellinen sijainti ja kielimuuri rajoittavat Suomen kykyä houkutellessa kansainvälisiä osaajia ja investointeja. Suorat ulkomaiset investoinnit ovat pysyneet matalalla tasolla. Myös suomalaisten ulkomailla TKI-toimintaan harjoittavien monikansallisten yritysten määrä on rajallinen.

Liiketoiminnan innovaatiot keskittyvät enimmäkseen pienten parannusten tekemiseen ja toiminnan tehostamiseen yrityksissä ja työpaikolla. Henkilöstön osaamisen ja sitä kautta innovaatiokyvykkyyden lisääminen on tärkeää innovaatiopotentiaalin kasvattamiseksi.

2014-2020 arviointi toteaa, että tutkimuksen ja kehittämisen edistämisen osalta rakennerahasto-ohjelman vaikutus jäi vähäiseksi tutkimus- ja kehittämistoiminnan kokonaismenoihin suhteutettuna. Rakennerahastojen TKI-toiminnan rahoitus näyttäytyy kuitenkin rakenteellisesti tärkeänä kahdessa suhteessa. Sen avulla juurrutettiin alueellisia TKI-keskittymiä ja innovaatioekosysteemejä koskevaa alueellista innovaatiopolitiikkaa. Rakennerahastot lisäsivät ja suuntasivat TKI-toimintaa erityisesti maakunnissa, joissa yritysten TKI-intensiteetti on alhainen.

Digitaalisuushaasteet

Vaikka digitaaliset taidot ovat yksi Suomen tärkeimmistä kilpailueduista, yrityksillä on vaikeuksista löytää työntekijöitä tieto- ja viestintätekniikan erityisosaamista edellyttäviin tehtäviin. Yritysten välillä on huomattavia eroja digitaalisten teknologioiden integroinnissa ja liiketoiminnassa. Yrityksen digitalisaation asteeseen vaikuttaa merkittävästi tavalla yrittäjän ja muiden avainhenkilöiden osaaminen. Etenkin pienet yritykset tarvitsevat sparrausta ja matalan kynnyksen etenemismalleja digikyvykkyyden kehittämiseen.

Digitalisoituminen on Suomelle keskeinen mahdollisuus tuottavuuden lisäämiseen. Siihen liittyvä teollinen murros edellyttää tietoliikenneinfrastruktuurin ja tulevaisuuden digitaalisiin palveluihin liittyvän osaamisen sekä tutkimuksen ja innovaatiotoiminnan vahvistamista. Digitaaliset palvelut, etätö- ja opiskelu vähentävät matkustustarvetta ja tämän johdosta kasvihuonekaasu- ja muita päästöjä. Tätä kehitystä vauhditti merkittävästi v.2020 COVID-19 -pandemia, joka pakotti yhteiskunnan nopeasti siirtymään digitaalisten yhteyksien ja palvelujen käyttöön. Kokemukset osoittivat käytännössä, kuinka tieto- ja viestintätekniikan yhä laajempi hyödyntäminen yhteiskunnassa tehostaa toimintoja, vähentää niiden paikkasidonnaisuutta ja tuo tarjolle uusia työkaluja ja työmenetelmiä. Samalla korostuvat kuitenkin yhä suuremmissa määrin tietoturva ja –suojaa sekä kyberturvallisuutta koskevat kehittämistarpeet. Pandemian opetukset tulee pystyä hyödyntämään TKI-toiminnassa, yritysten tuotekehityksessä ja julkisissa palveluissa.

Pk-yritysten haasteet

Suomen perinteisiltä teollisuuden aloilta on vähentynyt kymmeniä tuhansia työpaikkoja. Kasvava digitalisaatio, kiertotalous, terveysteknologia palveluineen sekä ilmastonmuutoksen vaatimat toimet tarjoavat uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Pk-yritysten rooli elinkeinorakenteen monipuolistamisessa on keskeinen, sillä suurin osa uudesta liiketoiminnasta ja uusista työpaikoista sekä tuottavuuden kehityksestä tapahtuu nopeasti kasvavissa pk-yrityksissä. Suomen yritys kentälle tyypillistä on mikroyritysvaltaisuus ja yksinyrittäjyys. Nopeaa kasvua hakevia yrityksiä on Suomessa vähän. Yritysten kansainvälistymisessä on edelleen kehitettävää. Viennissä ja muussa kansainvälisen liiketoiminnan osuuksissa on toimialojen ja yritysten välillä huomattavia eroja. Pk-yritysbarometrin 2/2020 mukaan COVID-19 -pandemia on laskenut investointihalukkuutta ja liikevaihdon kehityksen ja kannattavuuden odotuksia.

Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot supistuivat 2010-luvulla Suomessa jyrkemmin kuin missään muussa EU-maassa. Innovaatioilla on kuitenkin huomattava vaikutus yritysten toimintaan, uusiutumiskykyyn ja menestykseen. Korkeakouluyhteistyöhön osallistuvat yritykset ovat muita aktiivisempia kehittämään tuotantoprosessejaan ja tuoteinnovaatioita sekä edistämään organisaationsa toimintaa. Ilmastoteknologian ja vähähiilisen tuotannon tuomat mahdollisuudet elinkeinoelämässä tulee hyödyntää täysimääräisesti. Suomessa on merkittävää korkean teknologian cleantech-osaamista monilla aloilla mutta ei riittävästi kansainvälistymistä ja vientiä. Haasteena on synnyttää riittävän vahvoja konsortioita, jotka tukevat toisiaan, ja ovat kilpailukykyisiä globaaleilla markkinoilla.

Useimmat uudet yritykset ja työpaikat syntyvät keskimääräistä alhaisemman tuottavuuden aloille. Palvelualoille syntyvien työpaikkojen lisäksi tulee luoda työpaikkoja myös korkean tuottavuuden aloille. Uudenlaiset liiketoimintamallit ja palvelutuotanto edellyttävät tuotannon investointien lisäksi

panostuksia osaamiseen, osaavan työvoiman saatavuuteen, uudistumiseen sekä tutkimusintensiivien kasvattamista. Yli puolet pk-yrityksistä kokee osaavan ja yrityksen tarpeita vastaavan työvoiman saatavuuden olevan rajoite kasvulle ainakin jossain määrin. Pk-yritysten puutteellinen uusiutumiskyky osaamisessa ja omistajanvaihdoksissa vaarantaa etenkin pienyritysvaltaisten alueiden elinvoimaa. Yritykset ovat pyrkineet COVID-19 -pandemian aiheuttamien vaikeuksien keskellä pitämään kiinni osaavasta työvoimastaan osittain lomautusjärjestelmää hyödyntämällä.

2014-2020 arvioinnin mukaan pk-yritysten kilpailukyvyyn kehittymistä tuettiin monipuolisesti. EAKR-tukea saaneiden yritysten kasvua on mahdollistettu tavoitteisiin nähden hyvin; tosin osa vaikutuksista tulee näkyviin vasta pidemmän ajan kuluessa. Ohjelmassa onnistuttiin yritysten kansainvälistymisen edistämisessä. Sen sijaan ohjelman vaikutukset elinkeinorakenteen monipuolistamiseen ja uusien yritysten syntyymiseen jäivät vaatimattomat.

Vähähiilisyys- ja ilmastomuutoshaasteet

Suomen tavoitteena on olla hiilineutraali v. 2035 mennessä. Haasteena on löytää keinot luoda kannustimia sitoutua ja valita vähähiilisiä ratkaisuja sekä tasoittaa siirtymän epävarmuuksia. Ilmastomuutoksen hillintä edellyttää isoja muutoksia energia- ja päästöintensiivisessä teollisuudessa ja yhteiskunnassa luomalla tulevaisuuteen ulottuvan tarpeen vähentää energiankulutusta ja uudistaa tuotantoa vähemmän päästöjä aiheuttavaksi.

Suomelle avautuu huomattavia uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja ratkaisuja globaaleilla markkinoilla. Sekä julkinen että yksityinen tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoiminta on käännettävä kasvurallalle uuden kasvun luomiseksi ja globaalien haasteiden ratkaisemiseksi. Perinteisten menestysalojemme rinnalla hiilineutraalisuus, ekologiset investoinnit, luova talous, cleantech ja kiertotalous synnyttävät uusia suomalaisen elinkeinojen kasvutarinoita. Keskeistä on pk-yritysten vähähiilisten innovatiivisten tuote- ja palveluideoiden tuotteistaminen, kaupallistaminen ja pääsy markkinoille.

Ilmastomuutos on yksi merkittävimmistä tekijöistä arktisella alueella ja määrittää alueen tulevaisuuden kehityspolkua. Ilmastomuutosta täytyy hillitä kaikin mahdollisin keinoin. Paikallisyhteisöjen ml. alkuperäiskansa saamelaisten mahdollisuuksia sopeutua muutokseen on kehitettävä. Teknologiakehitys mahdollistaa entistä kestävämpiä ratkaisuja vuorovaikutuksen kehittämiseen. Monipaikkaisuus ja etätyö- ja opiskelu, uudet vähähiilisemmät liikennemuodot, uusiutuvan energian ratkaisut, luonnon ja kulttuuriympäristön virkistyskäyttö ja matkailu edellyttävät yhteistyön kehittämistä kaupunkien ja maaseudun välillä. Ohjelmalla mahdollistetaan näihin teemoihin liittyvää kestävän liiketoiminnan innovatiivista kehittämistyötä ja siinä tarvittavaa osaamista.

Kaikki yritykset voivat osallistua hiilineutraalisuutta tavoittelevan kestävän talouden edistämiseen. Perinteisetkin liiketoiminta-alueet hyötyvät, kun toiminta tehostuu, energiaa käytetään säästävaisesti ja raaka-aineita kierrätetään. Pk-yritykset tarvitsevat tuekseen veturiyritysten, tutkimuslaitosten, koulutusorganisaatioiden sekä työmarkkina-, elinkeino- kansalais- ja kuluttajajärjestöjen yhteistyötä. Suomessa on merkittävää korkean teknologian osaamista monilla aloilla. Edelläkävijämarkkinoiden avulla luodaan kehittämisalustoja globaalia kysyntää ajatellen. Myös monet päästörajojen tiukennukset luovat kasvun mahdollisuuksia suomalaisille korkean osaamisen ja teknologian yrityksille.

Saavutettavuushaasteet

Suomella on erityinen maantieteellinen sijainti ja siitä syystä pk-yrityksillä on fyysisestä toimintaympäristöstä johtuvia haasteita. Maa on osittain harvaan asuttu ja etäisyydet ovat pitkiä. Saavutettavuudella on keskeinen merkitys elinkeinoelämän kilpailukyvyssä. Saavutettavuuden haasteet ovat etenkin Itä- ja Pohjois-Suomelle kilpailuhaitta. Pitkät etäisyydet ja harva asutus aiheuttavat haasteita kuljetus- ja matkaketjuissa. NSPA-erityisrahoituksella toteutettavat infrastruktuurihankkeet kytkeytyvät laajempiin kehittämiskokonaisuuksiin. Euroopan komission "Regions in Industrial Transition" -pilotissa valmistuneessa Itä- ja Pohjois-Suomen älykkään erikoistumisen strategiassa on tunnistettu yhteisiä kasvualoja. Itä- ja Pohjois-Suomessa yritysten investointikynnystä on madallettava ja mahdollistettava yritystoiminnan laajentaminen. Tämä edellyttää tuotannolliseen toimintaan ja matkailun

yritystoimintaan keskittyviä pienimuotoisia liikenneinfrastruktuurihankkeita tukemaan yritystoiminnan kehittymistä alueella.

Työllisyyshaasteet

Työikäisen väestön osuuden ennustetaan supistuvan Suomessa v. 2050 asti. Väestönlisäys tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. Työllisyysaste kehittyi positiivisesti 2010-luvun loppupuolella ja yli puolet uusista työntekijöistä työllistyi työmarkkinoiden ulkopuolelta. Huolimatta työllisyyden kasvusta Suomen tärkeimmillä talouden aloilla on rakenteellinen työttömyys säilynyt suhteellisen suurena. Vaikka nuorisotyöttömyyskin on hieman vähentynyt, on se edelleen EU:n keskiarvon yläpuolella. Muuttuvissa tilanteissa on tärkeää myös rahoittaa toimia, joilla tuetaan yritystoimintaa ja työpaikkojen säilymistä ulkoisten riskitekijöiden ja äkillisten suhdannemuutosten uhatessa. Työttömyys lisääntyi COVID-19 -pandemian aikana. Erityisesti lomautettujen määrä kasvoi merkittävästi.

Työn murros edellyttää panostuksia ja valmiutta jatkuvaan oppimiseen. Osaavan työvoiman saata-
vuusongelmat vaikuttavat uusien teknologioiden, automaation ja robotiikan kehittämiseen ja hyödyn-
tämiseen sekä ylipäättänsä yritysten tuottavuuteen ja kasvumahdollisuuksiin. Alhaisemman osaamis-
vaatimuksen omaavat työt voidaan korvata teknologisilla ratkaisuilla. Jatkossa myös ilmastonmuu-
tokseen liittyvien haasteiden vastaaminen tulee vaikuttamaan osaamisvaatimuksiin yhä enemmän. Työvoiman saatavuutta haastavat väestön ikääntyminen, ihmisten paikkasidonnaisuus ja osassa maata pitkät etäisyydet. Työvoiman liikkuvuus maan sisällä sekä työperäinen maahanmuutto ovat alhaisella tasolla. Suomen työmarkkinoiden erityinen haaste on sukupuolten välinen ammatillinen segregatio. Sen johdosta osaamispotentiaali ei tule täysimääräisesti käyttöön.

Työelämän ulkopuolella olevien osatyökykyisten työllistymistä on tarpeen edistää työllisyysasteen nostamiseksi. Yhteisötalous ja yhteiskunnalliset yritykset voivat osaltaan tarjota työpaikkoja ja osaa-
misen kehittämisen mahdollisuuksia myös osatyökykyisille ja muille heikossa asemassa oleville.

2014-2020 arviointi toteaa, että etenkin ikääntyneiden työllistymisessä saatiin hyviä tuloksia, mutta nuorten työllistymisen suhteen tavoitteisiin ei päästy. Pitkäaikaistyöttömyyteen vaikuttaminen oli oh-
jelman keinoin rajallista. Pääosaltaan ESR-toimilla kyettiin vaikuttamaan kansallista rahoitusta pa-
remmin osallistuneiden työllisyyteen.

Osaamishaasteet

Osaaminen tulee 2020-luvulla olemaan merkittävin kasvun edellytys, ja osaavan työvoiman saata-
vuus määrittää pitkälti asemaamme kansainvälisessä kilpailussa. Uuden teknologian käyttöönotto ja
työn murros lisäävät väestön osaamisen päivittämisen ja jatkuvan oppimisen tarvetta huomattavasti. OECD:n arvion mukaan 21 % työtehtävistä muuttuu merkittävällä tavalla seuraavien 10-20 vuoden aikana. Murros edellyttää työelämän jatkuvaa kehittämistä. V. 2018 työolotutkimuksen mukaan digi-
talisatio on läpäissyt suomalaisen työelämän. Sosioekonomisten ryhmien väliset erot laitteiden käy-
tössä ja osaamisessa ovat suuria. Ikääntyvät ovat muita useammin huolissaan digitaatioistaan. Työnantajan tarjoamaan koulutukseen osallistuminen ja osaamisen kehittämisen mahdollisuudet ei-
vät ole viime vuosina juuri lisääntyneet, vaikka toimintaympäristö muuttuu vauhdikkaasti.

Ennakointitulosten mukaan uusista työpaikoista 80 % edellyttää korkea-astetasoista osaamista. Toi-
miala- ja ammattirakenteiden sisäiset muutokset vaikuttavat osaamistarpeiden ennakointiin. Huo-
miota tulee kiinnittää myös sukupuolen mukaisen segregatian lieventämiseen koulutuksessa ja työ-
elämässä. Jatkuva oppiminen yhdistettynä työelämän kehittämiseen helpottaa osaavan työvoiman
saatavuutta, kasvattaa työvoiman tuottavuutta ja parantaa työorganisaatioiden johtamista. Matalim-
man tulo- ja koulutustason aikuiskoulutuksen kehittäminen ja koulutuksellisesti aliedustettujen ryh-
mien osaamisen kasvattaminen on tärkeää työmarkkinoiden polarisaatiokehityksen vähentämiseksi.

Palvelujärjestelmää kehitetään siirtymä- ja muutosvaiheen tukielementtejä paremmin hyödyntäviksi. Koulutuksen ja työelämän nivelvaiheita sekä työstä työhön välisiä siirtymiä sujuvoitetaan ja nopeute-
taan erityisesti huomioiden muuttuvan työelämän tarpeet ja muutosturvan toimintamallin kehittä-
minen.

Vaikka Suomessa on toimiva koulutusjärjestelmä, ovat koulutustulokset heikentyneet, osaamistaso on kääntynyt laskuun, erot eri ryhmien välillä ovat kasvaneet, koulunkäynnin keskeyttäneiden osuus on kasvanut ja merkittäväällä osalla on puutteita perustaidoissa. OECD:n PISA-tutkimuksen mukaan nuorten osaamistaso on heikentynyt lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä, ja alueiden välillä on havaittavissa aiempaa suurempia eroja. Erityisenä huolenaiheena on maahanmuuttajien osaaminen. PIAAC-tutkimuksen mukaan kaikkien 16-65-vuotiaiden tietoyhteiskuntataidot eivät ole sillä tasolla, jolla pärjäisi nyky-yhteiskunnassa.

Arvioinnin mukaan 2014-2020 saatiin hankkeisiin aiempaa enemmän vain perusasteen suorittaneita. Ohjelmalla voitiin osaltaan vaikuttaa mm. koulutuksen keskeytysten vähentämiseen ja siihen, että yhä harvempi nuori jää koulutuksen tai työn ulkopuolelle. Toimenpiteillä ei kuitenkaan ole edistetty riittävästi elinikäistä oppimista. Kohderyhmistä työllisten määrä suhteessa työttömiin ja työvoiman ulkopuolella oleviin korostui. Kasvu- ja rakennemuutosalojen koulutuksen tarjonnan ja laadun parantamisen osalta kehittämistoimet vastasivat kasvualojen ja älykkään erikoistumisen edellyttämään osaamisen vahvistamiseen. Hankkeissa vahvistettiin digitaalisessa yhteiskunnassa tarvittavaa osaamista sekä kehitettiin digitaalisia oppimisympäristöjä ja koulutusmalleja.

Syrjäytymishaasteet

Suomessa väestön keskuudessa tapahtuu polarisaatiota ja huono-osaisuus ja köyhyys kasautuu ja periytyy. Myös alueelliset erot kasvavat. Köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on edelleen pieni, vaikka alueiden ja väestöryhmien välillä on jossain määrin eroja. Matalasti koulutettujen vanhempien lapsilla sosiaalisen syrjäytymisen tai köyhyyden riski on suuri.

Maahanmuuttajataustaisten lasten köyhyysriski on merkittävästi suurempi (20 %) kuin suomalaistaustaisilla lapsilla. Köyhyydellä on kytkeä nuorten erilaisiin ongelmiin ja syrjäytymiseen sekä 16-24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeisiin.

Suomessa on noin 70 000 koulutuksen ja työn ulkopuolella olevaa (NEET) nuorta. Työ- tai koulutuspaikan puuttuminen NEET-nuorella lisää huono-osaisuuden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemusten riskiä. Monella nuorella on haasteita osaamisessa ja elämänhallinnassa. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuri määrä ja ongelmien kasaantuminen nuorille miehille ovat keskeisiä haasteita.

Mielenterveysongelmat ovat olleet työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämisen yleisin syy v. 2000 saakka. Mielenterveydenhäiriöt aiheuttavat työkyvyttömyyttä etenkin 18-34-vuotiaille.

Osatyökykyisten, vammaisten, ulkomaalaisten, etnisiin vähemmistöihin kuuluvien ja ikääntyneiden työnhakijoiden työllistymisessä on haasteita. Työttömyys heikentää työ- ja toimintakykyä ja niin ikään vajeus työ- ja toimintakyvyssä heikentää työllistymismahdollisuuksia.

Työllisyysaste työikäisten maahanmuuttajien keskuudessa on kantaväestöä matalammalla tasolla ja niin ikään työttömyysprosentti on korkeampi. Peruskoulun päättäneillä maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on erityisen korkea riski työmarkkinoiden ulkopuolelle jäämiseen. Ulkomaalaistaustaisten työllistymistä vaikeuttavia tekijöitä ovat muun muassa kotimaisten kielten puutteellinen taito, työkokemuksen puute Suomessa sekä ongelmat, jotka liittyvät ulkomailla suoritettujen tutkintojen ja koulutusten tunnistamiseen.

2014-2020 arvioinnin mukaan sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden torjuntaa edistävässä toiminnassa kehittämishankkeet kohdistuivat suuremman köyhyys- ja syrjäytymisriskin henkilöille. Vertailun perusteella näiden hankkeiden tulokset olivat parempia kuin vastaaville kohderyhmille tarkoitettussa kansallisessa toiminnassa. Jatkossa toimet osallisuuden lisäämiseksi tulisi kytkeä paremmin sekä kansallisiin rakenteisiin että muuhun rakennerahastotoimintaan.

Lasten ja nuorten sijaishuolton ja lastensuojeluun sosiaalisia innovaatioita

Yhteiskunnan sosioekonominen eriytyminen on osaltaan johtanut siihen, että jo aiemmin huono-osaiset nuoret voivat entistä huonommin ja erityisesti nuorten pahoinvointi näkyy lisääntyneinä päihde- ja mielenterveysongelmina. Sijaishuollon ja lastensuojelun asiakkuus on monilla mittareilla yhdistettä-

vissä huono-osaisuuteen myös aikuisena. Sijaishuollossa kasvaneilla on tutkimusten mukaan aikuisena suuremmat riskit ajautua marginaaliin kuin väestössä yleensä. Ohjelman sosiaalisten innovaatioiden toimintalinja edistää lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon sisällöllistä ja rakenteellista uudistamista kehittämällä ja syventämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja yhdessä tekemistä vaikuttavien toimintatapojen löytämiseksi ja juurruttamiseksi.

Aineellisen puutteen haasteet

Suomessa elää yli 800 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Huono-osaisuuden vähentämiseksi ja ruuan puutteen lieventämiseksi sekä ruokahävikin vähentämiseksi eri toimijat jakavat mm. kauppojen ylijäämäruokaa sekä tavaraa ilmaiseksi vähävaraisille henkilöille. Ruuan ja muun materiaalsen avun jakamisen ohessa lisätään avunsaajien sosiaalista osallisuutta sekä tietoisuutta mm. hävikkiruuan ja materiaalsen tuen saamisesta, velkaneuvonnasta, terveydenhuollosta, sosiaalivastausta ja erilaisista mm. rakennerahastojen osarahoittamista kehittämishankkeista.

Komission v. 2018 julkaiseman Suomen vähävaraisten avun ohjelmaa koskevan raportin mukaan ohjelma on tukenut ruoanjakoon osallistuneita tahoja sekä aineellisesti muodostamalla osan jaettavasta ruoasta, että lisännyt niiden organisoitumista ja osaamista ruokajakelun hallinnoimisesta. Tämä on näkynyt myös mahdollisuutena toteuttaa muutakin tukea liitännäistoimien muodossa.

Taulukko 1. Toimintapoliittiset tavoitteet, erityistavoitteet ja perustelut

Taulukko 1 EAKR		
Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Perustelut (tiivistelmä)
1. Älykkäämpi Eurooppa	<i>ET 1.1.</i>	Jotta Suomi voisi tulevaisuudessakin olla innovaatiojohtaja Euroopassa, tarvitaan uusia toimintamalleja elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyöhön sekä osaamisen siirtoon elinkeinoelämän monipuolistamiseksi. Kansallisilla strategioimilla sekä maakuntien älykkään erikoistumisen strategioilla on tärkeä rooli elinkeinoelämän muutosprosessissa sekä alueellisen innovaatiokapasiteetin kehittämisessä. Toimilla tuetaan kansallista tavoitetta nostaa TKI-investointien osuus bkt:sta 4 %:iin ja niiden tulee olla linjassa ilmastotavoitteiden ja ”do no significant harm” –periaatteen kanssa. Muutoksiin vastaaminen edellyttää alueiden ominaispiirteet ja vahvuusalat tunnistavaa kehittämistä. Osaamisen ja taitojen kehittäminen synnyttää uusia toimintamalleja, jotka ovat pohjana joustaville, monialaisille innovaatioekosysteemeille sekä myös kiertotalouden kehittymiselle. On edistettävä erityisesti korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten valmiuksia kansainvälistyä ja kytkeytyä EU-tasoihin arvoverkkoihin, parantaa tutkimushankkeiden kaupallista hyödynnettävyyttä sekä osallistua vuorovaikutteisiin ja avoimiin innovointiprosesseihin. TKI-toiminnassa keskeistä

		on monialainen yhteistyö eri toimijoiden, kuten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, oppilaitosten, yritysten, kuntien, liikelaitosten, yhdistysten ja säätiöiden sekä valtion ja kansainvälisten kumppaneiden välillä. Yksityisen ja julkisen sektorin – erityisesti tutkimus- ja kehittämisorganisaatioiden, kaupunkien ja kuntien – yhteisellä innovaatiotoiminnalla edistetään globaalien haasteiden ratkaisemista ja luodaan kasvua. Kansainvälisten ja kansallisten ilmasto- ja ympäristösopimusten ja -sitoumusten painoarvon kasvaessa on tärkeää tunnistaa sääntelyn positiivinen vaikutus kestäväen kasvun, uusien markkinoiden ja tuotekehityksen suuntaajana. Komissio suosittaa vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan tutkimukseen ja innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä kestävään liikenteeseen alueelliset erot huomioon ottaen. Näillä toimilla tuetaan komission Suomelle antamien maakohtaisten suositusten toteutumista. Tämän erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
1. Älykkäämpi Eurooppa	ET 1.2	Digitalisoituminen on Suomelle keskeinen mahdollisuus tuottavuuden lisäämiseen. Siihen liittyvä teollinen murros edellyttää tietoliikenneinfrastruktuurin ja tulevaisuuden digitaalisiin palveluihin liittyvän osaamisen vahvistamista. Digitalisaatio tarkoittaa digitaalisen teknologian kasvavaa integroimista päivittäiseen elämään. Digitaaliset palvelut, etätyöt ja –opiskelu sekä videoneuvottelut vähentävät matkustustarvetta ja tämän johdosta kasvihuonekaasu- ja muita päästöjä. Digitaaliset palvelut tuotetaan ja jaetaan verkoissa ja palveluiden käyttäjät ovat enenevässä määrin niiden tuottajia. Uuden teknologian ratkaisut, digitalisaatio, automaatio ja esim. robotiikka luovat mahdollisuuksia kehittää yritysten tuotantoprosesseja ja palveluja avaten samalla myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Digitaaliset innovaatiokeskittymät tukevat yrityksiä ja julkisia organisaatioita uusien teknologioiden käyttöönotossa ja älykkäiden prosessien kehittämisessä niin eurooppalaisella, kansallisella kuin paikallisellakin tasolla. Tätä kehitystä vauhditti merkittävästi vuonna 2020 puhjennut koronaviruspandemia, joka pakotti yhteiskunnan nopeasti siirtymään digitaalisten yhteyksien ja palvelujen käyttöön. Kokemukset osoittivat käytännössä, kuinka tieto- ja

		viestintäteknologian yhä laajempi hyödyntäminen yhteiskunnassa parhaimmillaan tehostaa toimintoja, vähentää niiden paikkasidonaisuutta ja tuo tarjolle uusia työkaluja ja työmenetelmiä. Koronakriisin opetuksiin ja käytännössä havaittuihin kehittämistarpeisiin tulee nopeasti tarttua TKI-toiminnassa ja yritysten tuotekehityksessä. Tämän erityistavoitteen toimet vastaavat erityisesti komission vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa korostamiin tutkimus- ja innovointitarpeisiin sekä vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Tämän erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
1. Älykkäämpi Eurooppa	<i>ET 1.3.</i>	Yritysten tutkimus- ja kehittämistoiminnan menot supistuivat 2010-luvulla Suomessa jyrkemmin kuin missään muussa EU-maassa. Innovaatioilla on kuitenkin huomattava vaikutus yritysten toimintaan, uusiutumiskykyyn ja menestykseen. Korkeakouluyhteistyöhön osallistuvat yritykset ovat muita aktiivisempia kehittämään tuotantoprosessejaan ja tuoteinnovaatioita sekä edistämään organisaationsa toimintaa. Korkeaan arvonlisäykseen tähtäävää innovaatiotoimintaa ja sitä tukevia kyvykkyyksiä, kuten esim. luovan osaamisen hyödyntämistä tulee lisätä. Vaikka Suomessa on merkittävää korkean teknologian osaamista monilla aloilla, on talouden monipuolisuuden puute kuitenkin edelleen haaste eikä uusissa ja pienissä yrityksissä tapahtuva kehitys ole sitä vielä kompensoinut. Puutteet kansainvälisyydessä sekä sukupuolten välinen ammatillinen segregatio kaventavat mahdollisuuksia uusien innovaatioiden syntymiselle. Innovatiiviset kansainvälisesti verkottuneet liiketoimintaekosysteemit toimivat talouskasvun moottoreina luomalla uusia kasvualoja ja uudistamalla elinkeinorakennetta. Tuottavuus pitää palauttaa kasvuuralle kansainvälisen kilpailukyvyyn lisäämiseksi. Älykkään erikoistumisen mukaisesti on hyödynnettävä uusia kasvun lähteitä mutta myös elvytettävä alueiden perinteisiä toimialoja esim. jalostusastetta kasvattamalla huomioiden ”do no significant harm” –periaate sekä Suomen hiilineutraalisuustavoite vuoteen 2035 mennessä. Komissio kehottaa vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan tutkimukseen ja innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä pk-yritysten tukemiseen. Tämän erityistavoitteen toimilla vastataan osaltaan näihin tavoitteisiin. Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.

2. Vihreämpi Eurooppa	<i>ET 2.1</i>	Suomi on sitoutunut olemaan hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Energiatehokkuuden kehittäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen ovat tärkeässä roolissa tavoitteen saavuttamisessa. Ilmastonmuutoksen hillinnän lisäksi energiaa on tärkeää säästää myös mm. energian saatavuuden turvaamiseksi, tuontien energian tarpeen vähentämiseksi ja energiakustannusten alentamiseksi. Osana energiatehokkuuden parantamista onkin myös kiinnitettävä huomiota uusiutuvien energialähteiden käytön ja energian varastoinnin kehittämiseen. Tavoitteena on parantaa erityisesti pk-yritysten toiminnan, tuotteiden ja palveluiden energia- ja resurssitehokkuutta sekä rakennusten energiatehokkuutta. Pk-yritysten energiankulutus muodostuu tuotantoprosessista ja tuotanto- ja toimitilojen lämmityksestä, valaistuksesta, laitteiden käytöstä, liikenteestä jne. vaihdellen toimialan mukaan. Pääosin kasvihuonekaasupäästöt syntyvät välillisesti sähkön ja kaukolämmön tuotannossa. Yrityksen oma polttoaineen käyttö, kuten öljylämmitys tai liikenne aiheuttaa suoria kasvihuonekaasupäästöjä. Kaikki yritykset voivat osallistua hiilineutraalisuutta tavoittelevan kestävä talouden edistämiseen. Uudet älykkäät ICT-sovellukset ovat yksi tehokas tapa edistää energia- ja resurssitehokkuutta. Perinteisetkin liiketoiminta-alueet hyötyvät, kun toiminta tehostuu, energiaa käytetään säästävällisesti ja raaka-aineita kierrätetään. Vastuullinen ja ympäristömyönteinen imago lisäävät asiakasuskollisuutta. Myös osaavat työntekijät vaativat työnantajiltaan ekologisesta vastuullisista toimintaa. Pk-yritykset tarvitsevat tuekseen veturiyritysten, tutkimuslaitosten, koulutusorganisaatioiden sekä työmarkkina-, elinkeino-, kansalais- ja kuluttajajärjestöjen yhteistyötä. Edelläkävijämarkkinoiden avulla luodaan kehittämisalustoja globaalia kysyntää ajatellen. Vuoden 2019 maakohtaisissa suosituksissa komissio mainitsee tutkimuksen ja innovoinnin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymisen, vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä kestävä liikenteen. Tämän erityistavoitteen toimilla tuetaan näiden kaikkien suositusten toteutumista. Tämän erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
2. Vihreämpi Eurooppa	<i>ET 2.4</i>	Ilmastonmuutos luo elinkeinotoiminnalle merkittäviä fyysisiä ja yhteiskunnallisia riskejä. Myös muissa maissa ja maanosissa tapahtuvat muutokset heijastuvat suomalaisyritysten toimintaan esim. raaka-aineiden

		saatavuuden, logistiikkareittien ja tuotannon sijoittumisen näkökulmasta. Osa muutoksista voidaan kääntää myös uusiksi liiketoimintamahdollisuuksiksi. Ilmastomuutoksen hillitseminen eri tahoilla on kuitenkin aina ensisijainen toimenpide sopeutumiseen nähden. Merkittävä osa käytännön sopeutumistoimenpiteistä tehdään paikallisella ja alueellisella tasolla. Kaupungeilla ja maakunnilla on sopeutumistarkasteluja tai -suunnitelmia joko erillisinä tai osana laajempaa ilmasto- tai ympäristöohjelmaa. Paikallistason toimijoiden käytännön työtä varten tarvitaan alueellisia arvioita ilmastomuutoksen vaikutuksista, ilmastoriskeistä sekä haavoittuvuuteen ja sopeutumiskyvyn vahvistamiseen vaikuttavista tekijöistä. Yrityksille nämä tiedot ovat arvokkaita niiden laatiessa strategiaprosessiin liittyviä toimintaympäristötarkasteluja. Eräille toimialoille, kuten luontomatkailulle, ilmastomuutos asettaa aivan erityisiä haasteita ja ennakointitarpeita. On tärkeää, että tietoa sovelletaan tehokkaasti sekä levitetään käytännön kokemuksia riskien arvioinnin ja -hallinnan menetelmistä ja käytännöistä. Sopeutumisstrategiassa on myös päämääränä lisätä tutkimus- ja kehitystyöllä sekä viestinnällä yhteiskunnan sopeutumiskykyä sekä kehittää innovatiivisia ratkaisuja joista voi kehittyä myös liiketoimintaa ja vientimahdollisuuksia. Vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa komissio mainitsee tutkimuksen ja innovoinnin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymisen, vihreän ja digitaalisen siirtymän sekä kestävän liikenteen. Tämän erityistavoitteen toimilla tuetaan välillisesti niitä kaikkia, sillä ilmastomuutos on näiden kaikkien suositusten taustalla. Tämän erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
2. Vihreämpi Eurooppa	<i>ET 2.6</i>	Ilmastomuutoksen edetessä monien uusiutuvien ja uusiutumattomien raaka-aineiden saatavuus hankaloituu tuotantoalueiden siirtyessä, satojen vähentyessä ja louhintaolosuhteiden vaikeutuessa. Kiertotalouden tavoitteena on tehostaa resurssien ja materiaalien käyttöä niin, että sekä niiden arvo että raaka-aineet säilyvät kierrossa entistä paremmin. Tällä on usein myönteinen vaikutus myös energiatehokkuuteen, mikä edistää pyrkimistä kohti hiilineutraalisuutta. Tuotteet tulee pyrkiä suunnittelemaan pitkäikäisiksi huomioiden samalla korjattavuus tai päivitettävyyys sekä osien kierrätettävyyys. Kun tuote käytetään tai valmistetaan uudelleen, säästetään merkittävä osa alkuperäiseen tuotantoon

		menneestä energiasta. Toisaalta tulee huomata, että jokainen kierrätyskerta ja kierrätysraaka-aineiden kuljetus vaativat myös energiaa ja tuottavat päästöjä. Teollisissa symbiooseissa yritykset tuottavat lisäarvoa toisilleen kierrättämällä tehokkaasti raaka-aineita, teknologiaa, osaamista, palveluja ja energiaa. Näin parannetaan eri toimijoiden materiaali- ja energiavirtojen tehokkaampaa keskinäistä hyödyntämistä, pyritään säilyttämään materiaalit ja niiden arvo kierrossa ja luodaan kierrätysmateriaaleista uusia kilpailukykyisiä tuotteita ja palveluita. Myös korkean jalostusasteen biotalous voi olla kiertotaloutta. Biologisia ja uusiutuvia resursseja ei kuitenkaan pidä käyttää niiden uusiutumista nopeammin jotta luontopääoma voisi vahvistua, mikä on yksi kiertotalouden keskeisistä tavoitteista. Kiertotalous ja resurssien käytön tehostaminen avaa mahdollisuuden uusille liiketoimintamalleille, joista yhtenä esimerkkinä on jakamistalous. Siinä kulutuksen luonne muuttuu omistuksesta käyttöön. Palveluilla ja digitalisaatiolla on tärkeä rooli osana sekä tuotannon että kulutuksen ja tuotteiden ja palvelujen elinkaarihallintaa. Komissio suosittaa vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan mm. tutkimukseen ja innovointiin, vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen sekä vihreään ja digitaaliseen siirtymään. Tällä erityistavoitteella tuetaan erityisesti vähähiilistä taloutta edistävää tutkimusta ja innovointia. Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
3. Yhteenliitetyn Eurooppa	ET 3.3	Itä- ja Pohjois-Suomen pitkät etäisyydet sekä harva asutus vaikuttavat yritysten toimintaedellytyksiin sekä niiden sijoitumis-, liiketoiminta- ja investointipäätöksiin alueella. Pienimuotoisilla pk-yritystoimintaa edistävillä liikenneinfrastruktuurihankkeilla on siten merkittävä vaikutus Itä- ja Pohjois-Suomen yritysinvestointeihin. Tuella on myös merkittävä vipuvaikutus kuntien infrastruktuuriin tekemiin investointipäätöksiin. Etenkin asukasluvultaan pienissä, harvaan asutuissa kunnissa rahoituksella on merkittävä vaikutus investointien liikkeelle lähtöön ja yritysten liiketoimintaan alueella. Harvaan asutun alueen kehittämiseen tarvitaan monipuolisia aluekehittämisen instrumentteja ja myös syrjässä sijaitsevien kuntien elinvoimaa ja saavutettavuutta tulee kehittää.

		Pohjoisten harvaan asuttujen alueiden lisärahoituksella parannetaan pk-yritysten kilpailukyvyn kannalta tärkeitä liikenne- ja logistiikkayhteyksiä, liikenneturvallisuutta ja eri liikennemuotojen yhteenliitettävyyttä sekä puhtaan ja kestävä liikenteen edistämistä valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman mukaisesti. Yritystoiminnan kehittyminen on toimenpiteiden ensisijainen tavoite. Matkailulla on merkittävä rooli Itä- ja Pohjois-Suomen alue- taloudelle. Alan kasvun keskeinen edellytys on hyvä ja toimiva infrastruktuuri sekä toimivat liikenteen palvelut ja matkakaketjut. Niitä tulee kehittää valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjausten mukaisesti. Myös OECD on kiinnittänyt huomiota NSPA-alueen saavutettavuuden kehittämiseen todeten selvityksessään, että EAKR-rahoitusta on NSPA-alueella perusteltua kohdentaa liikenneinfrastruktuuriin - erityisesti silloin, kun se saa aikaan yliaalueellisia hyötyjä ja edistää uusia yksityisen sektorin investointeja. Komissio suosittaa vuosien 2019 ja 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea investoimaan mm. vähähiiliseen talouteen ja energiaan siirtymiseen, vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä kestäväään liikenteeseen alueelliset erot huomioiden. Tämän erityistavoitteen toimilla tuetaan erityisesti kestävä liikenteen kehittämistä lähtökohtana alueelliset erot. Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
--	--	---

Taulukko 1 ESR		
Toimintapoliittinen tavoite	Erityistavoite	Perustelut (tiivistelmä)
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	<i>ET 4.1.1</i>	Työikäisen väestön osuuden ennustetaan supistuvan vuoteen 2050 asti. Väestönlisäys tapahtuu yksinomaan maahanmuuton kautta. Työllisyysaste kehittyi positiivisesti 2010-luvun loppupuolella ja yli puolet uusista työntekijöistä työllistyi työmarkkinoiden ulkopuolelta. Huolimatta työllisyyden kasvusta Suomen tärkeimmillä talouden aloilla on rakenteellinen työttömyys säilynyt suhteellisen suurena. Vaikka nuorisotyöttömyyskin on hieman vähentynyt, on se edelleen EU:n keskiarvon yläpuolella.

		Osaavan työvoiman saatavuus on merkittävä yritysten kasvun este. Työn murros edellyttää tarvetta osaamisen päivittämiseen ja jatkuvaan oppimiseen kohtaannon parantamiseksi. Niin digitaalisuuden lisääntyminen kuin ilmastonmuutoksen haasteisiin vastaaminen ja ekologiset haasteet vaikuttavat osaamisvaatimuksiin yhä enemmän. Työn tekeminen lisääntyy väliaikaisissa verkostoissa, globaaleilla alustoilla ja ilman perinteistä työntekijä-työnantajasuhdetta – tämäkin edellyttää uudenlaista osaamista. Ihmiset tulevat enenevässä määrin vaihtamaan ammattia useasti työuransa aikana ja tarvitsevat siinä tukea. Työvoiman ammatillinen ja alueellinen liikkuvuus on Suomessa suhteellisen vähäistä. Suomen työmarkkinoiden erityinen haaste on sukupuolten välinen ammatillinen segregatio, jonka johdosta osaamispotentiaali ei tule täysimääräisesti käyttöön. Lisäksi mm. työelämän ulkopuolella olevien osatyökykyisten työllistymistä on tarpeen edistää työllisyysasteen nostamiseksi. Suomen, sen eri alueiden ja yritysten elinvoimaisuuden sekä ihmisten hyvinvoinnin varmistamiseksi on koko työvoimapotentialiaali saatava käyttöön. Tätä on tarpeen edistää yhteistyössä työnantajien kanssa. Työttömille, työvoiman ulkopuolella oleville ja työmarkkinoille heikosti integroituneille ryhmille kuten ulkomailla syntyneille sekä muille vähemmistöille tarvitaan Suomen saamien maakohtaisten suositustenkin mukaisesti monialaisia palveluita heidän aktivoimisekseen ja ohjaamiseksi avoimille työmarkkinoille, koulutukseen tai yrittäjäksi. Tarvitaan myös toimia, joilla vähennetään syrjintää ja edistetään sukupuolten tasavertaista osallistumista työmarkkinoille. Toimet rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	<i>ET 4.1.6</i>	Vaikka Suomessa on toimiva koulutusjärjestelmä, ovat koulutustulokset heikentyneet, osaamistaso on kääntynyt laskuun, erot eri ryhmien välillä ovat kasvaneet, koulunkäynnin keskeyttäneiden osuus on kasvanut ja merkittäväällä osalla on puutteita perustaidoissa. OECD:n PISA-tutkimuksen mukaan nuorten osaamistaso on heikentynyt lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteissä, ja alueiden välillä on havaittavissa aiempaa suurempia eroja. Erityisenä huolenaiheena on maahanmuuttajien osaaminen. PIAAC-tutkimuksen mukaan kaikkien 16-65-vuotiaiden tietoyhteiskuntataidot eivät ole sillä tasolla, jolla pärjäisi nyky-yhteiskunnassa.

		Ennakointitulosten mukaan uusista työpaikoista 80 % edellyttää korkea-astetasoista osaamista. Toimiala- ja ammattirakenteiden sisäiset muutokset vaikuttavat osaamistarpeiden ennakointiin. Huomiota tulee kiinnittää myös sukupuolen mukaisen segregaaation lieventämiseen koulutuksessa ja työelämässä. Työnantajat tarvitsevat tukea mm. rekrytointikäytäntöjen kehittämiseen, inhimillisen pääoman hyödyntämiseen ja työelämän muutoksiin sopeutumiseen kuten mm. työ- ja yksityiselämän yhteensovittamisen edistämiseen. Jatkuva oppiminen helpottaa osaavan työvoiman saatavuutta, kasvattaa työvoiman tuottavuutta ja parantaa työorganisaatioiden johtamista ja työelämän monipuolista kehittämistä. Muuttuvan työelämän vaatimukset lisäävät jokaisen oman osaamisen päivittämisen ja olemassa olevan osaamisen todentamisen merkitystä. Joustavien jatko- ja uudelleen- koulutusmahdollisuuksien edistäminen, ammatinvaihdon helpottaminen sekä koulusta työelämään sekä työstä työhön siirtymisen tehostaminen parantavat työssä pysymisen ja uralla etenemisen mahdollisuuksia. Myös matalimman tulo- ja koulutustason aikuiskoulutuksen kehittämiseen ja koulutuksellisesti aliedustettujen ryhmien osaamisen kasvattamiseen on tärkeää kiinnittää huomiota työmarkkinoiden polarisaatiokehityksen vähentämiseksi. Osaamisen kehittämistä tukevien palvelujen, mm. henkilökohtaisen ohjauksen, tulee olla linkitettävissä monimuotoisiin työn muotoihin. Näillä toimilla tuetaan komission Suomelle antamien maakohtaisten suositusten toteutumista. Toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	ET 4.1.7	Suomessa väestön keskuudessa tapahtuu polarisaatiota ja huono-osaisuus ja köyhyys kasautuu ja periytyy. Myös alueelliset erot kasvavat. Köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen riski on edelleen pieni, vaikka alueiden ja väestöryhmien välillä on jossain määrin eroja. Matalamman koulutustason omaavien vanhempien lapsilla sosiaalisen syrjäytymisen tai köyhyyden riski on suuri. Maahanmuuttajataustaisten lasten köyhyysriski on merkittävästi suurempi (20 prosenttiyksikköä) kuin suomalaistaustaisilla lapsilla. Köyhyydellä on kytkentä nuorten erilaisiin ongelmiin ja syrjäytymiseen sekä 16-24-vuotiaiden työkyvyttömyyseläkkeisiin. Suomessa on n. 70 000 koulutuksen ja työn ulkopuolella olevaa (NEET) nuorta. Työ- tai koulutuspaikan puuttuminen NEET-nuorella lisää huono-osaisuuden, syrjäytymisen ja yksinäisyyden kokemusten riskiä. Monella

		nuorella on haasteita osaamisessa, terveydessä ja elämänhallinnassa. Myös sukupuolivähemmistöt ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Toisen asteen koulutuksen keskeyttäminen, työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolella olevien nuorten suuri määrä ja ongelmien kasaantuminen nuorille miehille ovat keskeisiä haasteita. Mielenterveysongelmat ovat olleet työkyvyttömyyseläkkeiden myöntämisen yleisin syy vuodesta 2000 saakka. Mielenterveydenhäiriöt aiheuttavat työkyvyttömyyttä etenkin 18-34-vuotiaille. Tärkeää on tunnistaa ne keskeiset henkilöryhmät, jotka tarvitsevat tukea työllistymiseensä. Työllisyysasteen nostamisen sekä ihmisten hyvinvoinnin, osallisuuden ja yhtäläisten mahdollisuuksien edistämisen kannalta on tärkeää, että työelämän ulkopuolella olevia saadaan työelämään ja parannetaan heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymisedellytyksiä. Työttömyys heikentää työ- ja toimintakykyä ja vajeus työ- ja toimintakyvyssä heikentää työllistymismahdollisuuksia. Masennus on yleisin yksittäinen syy siirtymiseen työkyvyttömyyseläkkeelle. Suomen saamien maakohtaisten suositusten mukaisesti monialaiset ja moniammatilliset palvelut ovat tärkeä väline kohderyhmän tarpeisiin vastaamisessa ja aktiivisen osallisuuden edistämässä. Toimien vaikuttavuutta edistää sukupuolinäkökulman huomioiminen. Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa		On tärkeää tukea lastensuojelun asiakkaana olevien sekä erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten elämäntilannetta ja pärjäämistä. Vuonna 2019 sijoitettiin kiireellisesti 4 522 lasta, mikä oli 4 prosenttia enemmän kuin edellisenä vuonna. Kiireellisesti sijoitettiin eniten 16-vuotiaita. Myös huostassa (yhteensä 11 178) oli eniten 16–17 -vuotiaita (2,3 % ikäluokasta) ja toiseksi eniten 13–15-vuotiaita (1,5 %). Lasten ja nuorten pahoinvointi lisääntyy. Monet sijaishuollossa olevista lapsista ja nuorista eivät myöskään saa suoritukseksi peruskoulua loppuun tai hankituksi toisen asteen tutkintoa. Näistä syistä tarvitaan sellaisia palveluita, joihin voi päästä helposti ja nopeasti. Komissio suosittaa vuoden 2020 maakohtaisissa suosituksissa Suomea huomioimaan tukitoimilla erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden tilannetta, jossa uhkana on esim. sosiaalinen syrjäytyminen ja

		köyhyys. Komissio suosittaa monialaisen tuen ja palveluiden kehittämistä. Erityistavoitteen toimilla tuetaan komission Suomelle antamien maakohtaisten suositusten toteutumista. Toiminnassa korostuu sosiaalisten innovaatioiden kehittäminen, levittäminen ja juurruttaminen. Tämän erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.
4. Sosiaalisempi ja osallistavampi Eurooppa	ET 4.1.11	Suomessa on Tilastokeskuksen mukaan edelleen yli 800 000 henkilöä köyhyys- tai syrjäytymisriskissä. Huono-osaisuuden, köyhyyden ja ruuan puutteen lieventämiseksi sekä ruokahävikin vähentämiseksi monet toimijat jakavat mm. kauppojen ylijäämäruokaa tai lahjoitusruokaa vähävaraisille henkilöille. Tämän lisäksi on arvioitu tarpeelliseksi jatkaa myös EU-osarahoitteisen aineellisen avun jakamista vaikeimmassa asemassa oleville. Ruoka-aputoimijoiden suuren määrän vuoksi on tarpeen edistää EU-osarahoituksella toteutettavan avun yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa sekä osallistua ruoka-aputoiminnan koordinaation parantamiseen. Mm. ECan suorittaman arvioinnin mukaan EU-ruoka-avun saajat ovat tyytyväisiä saamaansa apuun, mutta avun vaikuttavuudesta köyhyyden lieventämiseksi ei kuitenkaan ole näyttöä. Selvitysten perusteella EU-ruoka-avun osuus on Suomessa noin 10 % kaikesta ruoka-avusta. Tämän johdosta ohjelmakaudella 2021-2027 EU-osarahoitteista aineellista apua on tarpeen kohdentaa aiempaa enemmän sen vaikuttavuuden parantamiseksi. Samoin on tarpeen aiempaa enemmän kiinnittää huomiota liitännäistoimiin ja niiden avulla pyrkiä edistämään kohderyhmään kuuluvien elämäntilanteen parantamista ja yhteiskuntaan integroitumista. Köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen riskit vaihtelevat alueittain ja väestöryhmittäin ja avun tarpeet vaihtelevat henkilöittäin. Tämän johdosta on pyrittävä aineellisen avun ja liitännäistoimien tarjoamisessa huomioimaan avunsaajien yksilölliset tarpeet. Muiden ESR-hankkeitten tarjoamat työllisyyttä, osaamista ja osallisuutta edistävät toimet pyritään soveltuvien osin nivomaan osaksi liitännäistoimia. Komissio suosittaa vuoden 2019 maakohtaisissa suosituksissa Suomea lieventämään aineellista puutettava jakamalla elintarvikkeita vähävaraisimmille ja tarjoamalla liitännäistoimenpiteitä. Erityistavoitteen toimia rahoitetaan avustusmuotoisella tuella.

2. Toimintalinjat

2.1. EAKR-toimintalinja 1: Innovatiivinen Suomi

2.1.1 Erityistavoite: Tutkimus- ja innovointivalmiuksien ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen (ET 1.1)

Tukitoimien tyypit

Keskeisenä tavoitteena on TKI-intensiteetin kasvattaminen ja elinkeinoelämälähtöisen innovaatiotoiminnan edistäminen ilmasto- ja kestävä kehityksen tavoitteet huomioivalla tavalla. Ohjaavina kehikkoina toimivat kansallinen TKI-tiekartta sekä maakuntaohjelmat, joissa määritellään maakunnan lähestymistapa älykkääseen erikoistumiseen sekä painopistealat, joihin kehittämispanostukset suunnataan. Älykkäällä erikoistumisella on keskeinen rooli alueellisen innovaatiokapasiteetin ja –kumppanuuksien kehittämisessä sekä muutosprosessien arvioinnissa ja seurannassa. Ennakointityön vahvistaminen liittyy tähän oleellisenä osana. Alueellinen ja kansallinen innovaatiotoiminta tukevat toisiaan.

Ohjelman tavoitteena on lisätä elinkeinoelämän, korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten, koulutuksen järjestäjien, muiden kehittämistoimijoiden (ml. kaupungit ja kunnat sekä kolmas sektori) sekä loppukäyttäjien (kuluttajat, kansalaiset) yhteistyötä palveluiden ja tuotteiden koko arvoketjussa. Myös muita kyvykkyyksiä vahvistetaan (mm. muotoilu-, brändi- ja aineettomiin oikeuksiin liittyvä osaaminen). Jotta edelläkävijämarkkinoita voi syntyä, tarvitaan julkisia investointeja pilotointi- ja kokeilutoimiin, alustoja, joissa haetaan uudelle kehitettävälle teknologialle ja osaamiselle käyttöä ja liiketoimintaa sekä julkisten hankintaprosessien kehittämistä.

Kansallinen ja kansainvälinen verkostoituminen on keskeisessä asemassa. Koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden työn tulokset tulee hyödyntää tehokkaammin, nopeammin ja laajemmin liiketoiminnassa. Yhteistyöllä ja osaamisen siirrolla tuetaan uuden teknologian käyttöönottoa yrityksissä. Elinkeinoelämän tarpeista lähtevää TKI-toimintaa sekä koulutusorganisaatioiden ja tutkimuslaitosten profiloitumista ja yhteistyötä keskenään ja yritysten kanssa tuetaan ohjelmassa maakuntien älykkään erikoistumisen strategioiden mukaisesti. Myös toisen asteen koulutuksen järjestäjien osaamisella ja yhteistyöllä yritysten kanssa on tässä oma tärkeä roolinsa.

Innovaatiotoimien parempaan vaikuttavuuteen pyritään kehittämällä alueellisten ja kansallisten toimien yhteensovittamista, myös mm. Business Finlandin sekä maaseutuohjelman toimenpiteiden osalta. Alueille luodaan edellytyksiä kytkeytyä osaksi kansainvälisiä arvoverkkoja. Keskeisenä kanavana ovat älykkään erikoistumisen verkostot EU:n sisämarkkinoilla, ml. Itämeren alueella.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

TKI-toiminta

- vahvistetaan osaamista, ennakointi- ja innovointitoimintaa edistämällä pk-yritysten tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, pilotointiä ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa ja hyödyntämistä
- tuetaan erityisesti elinkeinoelämän tarpeista lähtevien innovatiivisten ja älykkäiden ratkaisujen, toimintamallien sekä kokeilu-, pilotointi-, demonstraatio- ja oppimisympäristöjen sekä tutkimusinfrastruktuurin kehittämistä ja yhteiskäyttöä
- tuetaan mm. kaupunkien ja kuntien pilotointi- ja kokeiluympäristöjen kehittämistä

- kehitetään innovatiivisia ja kestäviä julkisia hankintoja sekä niiden parempaa hyödyntämistä referenssiympäristöinä sekä TKI-yhteistyön vaikuttavuuden kasvattajana
- edistetään hiilineutraalisuus-/vähähiilisyystavoitteita tukevaa TKI-toimintaa (ml. cleantech)
- edistetään älykkään erikoistumisen strategioiden mukaista metsäresurssien kestäväan käyttöön liittyvää TKI-toimintaa bl.a.kehittämällä materiaalitehokkaita liiketaloudellisia hyödyntämispolkuja (mm. mekaaninen teollisuus, massateollisuus, biopolttoaineet, materiaalitekniset ja lääketieteelliset sovellukset)
- tuetaan uusiutuviin luonnonvaroihin perustuvien korkean lisäarvon tuotteiden kehittämistä sekä korkean jalostusasteen biotalouden kestävien arvoketjujen ja klusterien muodostumista

TKI-yhteistyö ja kehittyneiden teknologioiden käyttöönoton parantaminen

- luodaan TKI-yhteistyömalleja ja toimintatapoja korkeakoulujen, tutkimuslaitosten sekä toisen asteen koulutuksen järjestäjien ja yritysten yhteistyölle, osaamisen ja teknologian siirrolle sekä kulttuurin TKI- ja luovan osaamisen paremmalle hyödyntämiselle
- kehitetään elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyötä sekä elinkeino- ja työelämälähtöisen soveltavan tutkimuksen hyödyntämistä yritystoiminnassa
- tuetaan elinkeino- ja työelämälähtöisen TKI-toiminnan vahvistamista sekä osaamis- ja innovaatioekosysteemien syntymistä, kehittämistä ja kytkeytymistä kansallisiin ja kansainvälisiin arvoverkostoihin ml. vihreään siirtymään
- tuetaan alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvää hallintaa, toimeenpanoa ja TKI-verkostojen kytkeytymistä arvoverkostoihin sekä vahvistetaan yritysten kiinnittymistä älykkään erikoistumisen prosesseihin
- tuetaan älykkääseen erikoistumiseen liittyviä alueiden ja alojen välisiä sekä kansainvälisiä kumppanuuksia
- edistetään teknologioiden uutta soveltamista ja tuetaan uusien teknologioiden käyttöönottoa ja skaalautumista
- tuetaan huippuosaamisen soveltamista ja teknologisten valmiuksien parantamista sekä tutkimuksessa syntyneen tiedon kanavoimista yritysten ja yhteiskunnan käyttöön
- edistetään ympäristöä säästävien tuotteiden, materiaalien ja tuotantomenetelmien pilotoitintia ja demonstraatioita sekä niiden käyttöönottoa ja kaupallistamista

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena innovaatiojärjestelmät toimivat aiempaa paremmin. Tiedon ja osaamisen jakaminen on parantunut ja yritysten välinen sekä yritysten innovaatioyhteistyö koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kanssa on lisääntynyt. Se on aiempaa enemmän julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteiskehittämistä, perustuen älykkään erikoistumisen strategioihin sekä yhteiskunnan ja erityisesti elinkeinoelämän tarpeisiin. Pk-yritysten panostukset TKI-toimintaan ovat kasvaneet ja innovaatioiden kaupallistaminen on kehittynyt – on luotu uusia tuotteita ja palveluita niin koti- kuin ulkomaanmarkkinoillekin. Alueelliset älykkään erikoistumisen mukaiset osaamis- ja innovaatioekosysteemit ovat vahvistuneet. Kulttuurikentän TKI-toimintaa ja luovaa osaamista hyödynnetään aiempaa enemmän yrityksissä ja muissa organisaatioissa. Ilmastomuutoksen hillintään ja ympäristöhaittojen ja -riskien vähentämiseen sekä kiertotalouden edistämiseen on syntynyt uusia innovaatioita. Yritykset huomioivat ympäristötavoitteet entistä paremmin ja hyödyntävät ilmastomuutokseen sopeutumisen ja hillinnän tarjoamat uudet liiketoimintamahdollisuudet. Koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden kansainvälisyys on lisääntynyt ja TKI-yhteistyö kehittynyt EU:n ml. Itämeren

alueella. Käytössä on uusia toimintatapoja elinkeinoelämän ja tutkimuksen yhteistyöhön ja osaamisen siirtoon.

Pääasialliset kohderyhmät

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat yritykset, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät, kehittämissyhtiöt, kunnat ja kuntayhtymät sekä näiden muodostamat verkostot ja innovaatioekosysteemit sekä yhdistykset ja säätiöt.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla suunnitelmallisesti eri alojen TKI-toiminnan segregaatiota ylläpitäviä ja sukupuolistereotyyppioihin pohjautuvia rakenteita ja asenteita sekä rekrytointikäytäntöjä.

Yhdenvertaisuus huomioidaan eri alojen TKI-toiminnassa muun muassa yhdenvertaisuussuunnitelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa myös positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus nähdään kehittämistoiminnassa voimavarana: monitahoisten haasteiden ratkaisuun tarvitaan toisiaan täydentäviä, erilaisia näkökulmia.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategia perustuu innovaatioekosysteemien laaja-alaista kehittämistä koskeviin sopimuksiin, jotka valtio tekee 16 kaupunkiseudun kanssa; pääkaupunkiseutu (ml. 3 kaupunkia) sekä 15 muuta kaupunkia. Valinnan perusteena on kaupunkien vahva nojautumien yliopistovetoiseen kehitykseen. Kaupunkien yhteisinä haasteina on jaettu tarve vahvistaa kaupunkien innovaatiotoiminnan ekosysteemejä globaalin tason kilpailuun. Kaupunkikohtaiset haasteet määritellään ekosysteemisopimuksissa.

Kaupunkien ja valtion kumppanuuteen perustuvalla mallilla tuetaan kansainvälisesti nykyistä vetovoimaisempien innovaatiokeskittymien kehittymistä. Keskeistä on yhteinen strategia ja tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten toimijoiden välillä. Kaupungit toimivat erityisesti innovaatioiden kehitysalustoina ja kokeiluympäristöinä uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi vähähiilisiin ja resurssiviisaisiin ratkaisuihin sekä digitalisaatioon ja teknologisiin murroksiin liittyen.

Rahoitettavien toimenpiteiden valinnan päätösvalta sisältöarvion osalta on ensisijaisesti kaupunkiviranomaisilla ja kaupunkikohtaisella johtoryhmällä. Välittävä viranomais vastaa ohjelmanmukaisuus- ja tukikelpoisuusharkinnasta. Kansallista koordinaatiota varten perustetaan ohjausryhmä, jota tukee verkostoelementti vahvistaen ekosysteemejä kehittävien kaupunkien keskinäistä sekä kaupunkien ja ministeriöiden välistä vuorovaikutusta. Strategiaa voidaan rahoittaa myös kansallisella rahoituksella sekä muulla EU-rahoituksella.

Pohjoisen harvaan asuttujen alueiden erityisrahoituksella rahoitetaan erityisesti korkeaan osaamiseen, kansainvälisen tason erikoistumiseen ja vahvuuksiin perustuvien arvoverkkojen kehittämistä. Innovaatioekosysteemien toimivuutta kehitetään ja tuetaan innovaatioiden kaupallistamista huomioiden ilmastoneutraalit ratkaisut. Innovaatiotoiminnan kautta haetaan keinoja elinkeinorakenteen ja teollisuuden murroksiin vastaamiseen. TKI-toimintaa kohdistetaan tuotteiden jalostusarvon nostamiseen, älykkäisiin ratkaisuihin tuotteissa ja tuotantoprosesseissa sekä yritysten kestävän kasvun vauhdittamiseen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Ylimaakunnallinen tai kansallisen tason hanketoiminta rakentuu esim. yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen pohjalta ja kansallisen TKI-tiekartan kannustamana. Tärkeää on myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien kanssa. Vuorovaikutusta

kansallisen TKI-rahoituksen, kuten Business Finlandin ja Suomen Akatemian kanssa tiivistetään kuitenkin edelleen.

Suomen arktisen strategian mukaisessa TKI-toiminnassa haetaan yhteisiä ratkaisuja käytännön ongelmiin. Digitalisaatiota tulee käyttää arktisella alueella julkisten palveluiden kehittämiseen, esim. pitkät etäisyydet ja harva asutus tuovat haasteita modernien julkisten opetus- ja sote-palveluiden tarjoamiseen sekä etätöiden ja -opiskelun mahdollisuuksiin. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ilmastomuutokseen liittyvissä kysymyksissä. Alkuperäiskansa saamelaisten perinnetiedon hyödyntäminen on välttämätöntä perinteisten elinkeinojen sopeutumisessa muuttuviin olosuhteisiin. Arktisen tieteen, tutkimuksen ja datankäsittelyn keskittymän kehittyminen ja kytkeytyminen maailmanlaajuiseen verkostoon on koko Suomen kannalta tärkeää.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel-massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomelle tärkeitä erityistavoitteen 1.1. teemoja ovat kansainvälisten TKI-verkostojen kehittäminen ja Itämeren alueen hiilineutraaliuteen pyrkimistä edistävät kansainväliset yhteistyöhankkeet. Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan mm. RIS3-verkostojen, Horisontti Eurooppa -ohjelman sekä Digitaalinen Eurooppa ja Interregional Innovation Investments -ohjelmien puitteissa.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-ysikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
1.1	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	Kpl	Kehittyneet	50	219
					Siirtymä	202	1 172
					NSPA	116	674
1.1	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	12	52
					Siirtymä	48	278
					NSPA	36	209
1.1	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	38	167
					Siirtymä	154	894
					NSPA	80	466
1.1	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	Kehittyneet	312	1 355
					Siirtymä	1 255	7 277
					NSPA	418	2 422
1.1	EAKR	RCO74	Yhdennettyjen kaupunkikehitysstrategioiden piiriin kuuluva asukasmäärä	kpl	Kehittyneet	1 172 713	1 172 713
					Siirtymä	2 392 510	2 392 510
					NSPA		
1.1	EAKR	RCO75	Yhdennetyt kaupunkikehitysstrategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	1	1
					NSPA		
1.1	EAKR	NO01		euro	Kehittyneet	1 588 161	6 905 049

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-ysikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
			TKI-infrastruktuuri-inves-toinnit		Siirtymä	7 461 014	32 439 193
					NSPA	3 333 498	14 493 469
1.1	EAKR	NO02	Yhteiskehittämistä tukevat alustat ja verkostot	kpl	Kehittyneet	53	230
					Siirtymä	117	680
					NSPA	55	319
1.1	EAKR	NO03	Yhteiskehittämiseen osal-listuvat yritykset	kpl	Kehittyneet	417	1 814
					Siirtymä	382	2 216
					NSPA	58	337
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet							

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuodelle 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.1

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
1.1.	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpai-kat	kpl	Kehittyneet	41
					Siirtymä	433
					NSPA	221
1.1.	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	kpl	Kehittyneet	80
					Siirtymä	431
					NSPA	233
1.1.	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihakemukset	kpl	Kehittyneet	21
					Siirtymä	109
					NSPA	59
1.1.	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatioekosys-teemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	1 793
					Siirtymä	1 922
					NSPA	742
1.1.	EAKR	NR02	TKI-infrastruktuuria käyttävät yri-tykset	kpl	Kehittyneet	23
					Siirtymä	120
					NSPA	23

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.1	EAKR	003	Kehittyneet	2 873 557
			Siirtymä	17 414 274
			NSPA	9 976 770
1.1	EAKR	006	Kehittyneet	205 254
			Siirtymä	1 243 877
			NSPA	712 626

1.1	EAKR	008	Kehittyneet	1 026 270
			Siirtymä	6 219 384
			NSPA	3 563 132
1.1	EAKR	009	Kehittyneet	2 668 303
			Siirtymä	16 170 397
			NSPA	9 264 144
1.1	EAKR	016	Kehittyneet	410 508
			Siirtymä	2 487 753
			NSPA	1 425 253
1.1	EAKR	019	Kehittyneet	2 052 541
			Siirtymä	12 438 767
			NSPA	7 126 265
1.1	EAKR	020	Kehittyneet	2 257 795
			Siirtymä	13 682 644
			NSPA	7 838 891
1.1	EAKR	021	Kehittyneet	2 463 049
			Siirtymä	14 926 520
			NSPA	8 551 517
1.1	EAKR	022	Kehittyneet	6 568 131
			Siirtymä	39 804 055
			NSPA	22 804 046

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

003 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen ml.tutkimusinfrastruktuuri, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin

006 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen aineettomaan omaisuuteen, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin

008 Tutkimus ja innovointi pienissä ja keskisuurissa yrityksissä, myös verkottuminen

009 Tutkimus ja innovointi julkisissa tutkimuskeskuksissa, korkeakouluissa ja osaamiskeskuksissa, myös verkottuminen (teollinen tutkimus, kokeellinen kehittäminen, toteutettavuustutkimukset)

016 Taitojen kehittäminen älykästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia, yrittäjyyttä ja yritysten muutokkyvykkyyttä varten

019 Pääasiassa pk-yrityksiä hyödyttävät innovointiklusterituki (including between businesses, research organisations and public authorities) ja yritysverkostot

020 Innovointiprosessit pk-yrityksissä (prosessien, organisaation, markkinoinnin, yhteiskehittämisen, käyttäjien ja kysynnän ohjaama innovointi)

021 Teknologian siirto ja yhteistyö yritysten, tutkimuskeskusten ja korkea-asteen koulutuksen välillä

022 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.1	EAKR	01	Kehittyneet	20 525 408
			Siirtymä	124 387 671
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.1	EAKR	13	Kehittyneet	3 011 348
			Siirtymä	17 575 608
			NSPA	
1.1	EAKR	48	Kehittyneet	17 514 060
			Siirtymä	106 812 063
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

13 Yhdennetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

48 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.1	EAKR	01	Kehittyneet	821 016
			Siirtymä	4 975 507
			NSPA	2 850 506
1.1	EAKR	02	Kehittyneet	2 668 303
			Siirtymä	16 170 397
			NSPA	9 264 144
1.1	EAKR	03	Kehittyneet	17 036 089
			Siirtymä	103 241 767
			NSPA	59 147 995

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)

02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)

03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.1.2 Erityistavoite: Digitalisaation etujen hyödyntäminen kansalaisten, yritysten ja julkishallinnon hyväksi (ET 1.2)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Ohjelmalla tavoitellaan digitalisaatioon, datatalouteen ja teknologisiin murroksiin liittyvien liiketoimintamahdollisuuksien kokonaisvaltaista hyödyntämistä. Digitaalisuutta edistävän TKI-toiminnan

tulosten käyttöönotto ja skaalautuminen ovat keskeisessä asemassa liiketoiminnan kasvun mahdollistamiseksi.

Koronapandemia toi esiin akuutin tarpeen vauhdittaa yritysten digitaalista liiketoimintaosaamista. Yrittäjille tarjotaan tukea digitalisaation hyödyntämiseen ja käyttöönottoon sekä palveluprosessien muuttamiseen digitaaliseen muotoon, uusien digitaalisten asiointikanavien kehittämiseen, uudenlaiseen arvonluontiin ja ansaintakeinojen mahdollisuuksiin (esim. jakamis-, alusta- ja luova talous sekä datapohjaiset palvelut).

Tavoitteena on tukea myös yritysten ja tutkimuksen yhteiskehittämistä, hyödyntäen tutkimusinfrastruktuureja ja edistään testausta ja kokeiluja. Siten edistetään osaamisen siirtoa ja uuden teknologian hyödyntämistä yritysten liiketoiminnassa. Digitaalisia palveluja kehitetään asiakaslähtöisiksi, turvallisiksi ja digitaalisuuden mahdollisuuksia laajasti hyödyntäviksi. Julkisen sektorin digitalisaatio ja rohkeat kokeilut tuovat merkittävän lisän ekosysteemien toimintaan.

Digitaalisuuden kehittymistä edistetään myös tukemalla kaupunkien, kuntien ja yhteisöjen digitaalista siirtymää ja nopeuttamalla digitaalisten sisämarkkinoiden hyötyjen tuottamista kaikille paikallisille yhteisöille ja kansalaisille. Digitalisaation vauhdittamiseksi tuetaan ja kehitetään innovaatio- ja osaamiskeskittymiä ja digitaalisten oppimisympäristöjen kehittämistä sekä parannetaan organisaatioiden tietoturvaa ja -suojausta sekä kybervalmiuksia.

Ohjelman avulla käynnistetään ja kehitetään asiantuntijaorganisaatioiden muodostamia digitaalisia innovaatiokeskuksia (digital innovation hub, DIH) ja edistetään niiden välistä yhteistyötä niin eurooppalaisella, kansallisella kuin alueellisella tasolla. Euroopan tasolla toimivien EDIH-konsortioiden erityisvahvuutena tulee olla Euroopan digitalisaatiostrategian ja Digitaalinen Eurooppa -ohjelman mukainen erikoistuminen eurooppalaisen digitalisaatiokehityksen kannalta merkittävimpiin teknologioihin eli suurteholaskentaan, tekoälyyn, koneoppimiseen ja kyberturvallisuuteen.

Digitaaliset innovaatiokeskukset tarjoavat yrityksille kanavan laajempaan asiantuntija- ja palveluverkostoon. Osaamiskeskukset toimivat yli rajojen, verkostoituen kansallisella ja EU-tasolla ja avaten tutkimusinfrastruktuurien yhteiskäyttömahdollisuuksia. Toimijat ja toiminta verkottuvat ja linkittyvät siten muuhun paikalliseen, kansalliseen ja eurooppalaiseen kehittämiseen. Verkosto tarjoaa erityisesti pk-yritysten käyttöön laajan valikoiman digitaalisia palveluja sekä tukea tietopohjaisen liiketoiminnan luomiseen.

Digitalisaatio ja uudet teknologiat vauhdittavat kehitystä ja kasvua uusissa kehittämiskohteissa kuten robotiikka, IoT, 3D-tulostus, tekoäly sekä arvoketjujen eri järjestelmien ja koneiden digitaalinen yhdistäminen. Digitalisaation lisääntyessä myös kyberturvallisuuteen liittyvät haasteet korostuvat. Koneet integroituvat osaksi älykkäitä järjestelmiä verkostomaisessa toimintaympäristössä, jossa tekoälyllä on merkittävä rooli. Asiat tapahtuvat automatisoidusti ja ennakoiden. Teknologioiden kehittämiseen liittyvillä pilotointi- ja kehitysympäristöillä luodaan perusta osaamisen kasvuille.

Ohjelmalla vahvistetaan yritysten uudistumiskykyä huomioiden digitalisaation ja robotisaation luomat tehokkuusedut, virtuaalimaailman ja tekoälyn hyödyntäminen, integraatio eri laitteiden välillä, data-analytiikan ja big datan hyödyntäminen sekä dataan perustuvat uudet palvelut ja liiketoimintamallit. Lisäksi edistetään digitransformatiivisten yritysten perustamista ja kehittämistä osana digitalisaation synnyttämää liiketoimintamurrosta ja kasvu- ja kansainvälistymismahdollisuuksia.

Toimenpiteillä kehitetään myös älykkäitä ratkaisuja ja datan hyödyntämistä liikenteen ja liikkumisen, kuljetus- ja matkaketjujen sekä palvelujen saavutettavuuden tarpeisiin (ml. mobiilit ratkaisut). Ohjelman tavoitteena on edistää jo rakennettujen, tehokkaiden ja toimintavarmojen valokuituverkkojen ja niihin varattujen käyttöliittymien käyttöönottoa mm. tukemalla julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden alueellisen sekä kansallisen tason yhteistoimintaa. Digitaalisilla ratkaisulla tuetaan monipaikkaista asumista sekä monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn ja etätöiden tekemistä sekä opiskelua ajasta ja paikasta riippumattomasti. Digitaalinen siirtymä vauhdittaa siten laajasti myös vihreää siirtymää.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Digitalisaatio ja sitä hyödyntävät teknologiat

- edistetään digitalisaation hyödyntämistä TKI-toiminnassa, yksityisen ja julkisen sektorin haasteissa ja kehittämisessä, palveluiden kehittämisessä ja saavutettavuudessa, jatkuvassa oppimisessä sekä teknologisiin muroksiin liittyvien uusien liiketoimintamahdollisuuksien kehittämisessä
- tuetaan uusien digitaalisten työmenetelmien käyttöönottoa sekä julkisella että yksityisellä sektorilla
- edistetään digitalisaation ja sitä hyödyntävien teknologioiden soveltamista ja hyödyntämistä (esim. avoin data, robotiikka, automaatio, IoT, kyberturvallisuus, data-analytiikka, tekoäly)
- tuetaan julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyötä ja palvelujen yhteiskehittämistä ja parannetaan tietojen hyödynnettävyyttä kehittämällä yhteentoimivuutta
- tuetaan digitaalisten innovaatiokeskusten (digital innovation hub) käynnistämistä, kehittämistä ja yhteistyötä niin eurooppalaisella, kansallisella kuin alueellisella tasolla
- tuetaan investointeja uusien digitaalisten ratkaisujen pilotointiin tukemalla esimerkiksi demonstraatio- ja laboratorioympäristöjä kehitysalustoina
- tuetaan digitaalisten teknologioiden soveltamista ja siihen liittyvää TKI-toimintaa
- edistetään jo rakennettujen tehokkaiden tietoliikenneverkkojen käyttöönottoa ja täysimääräistä hyödyntämistä kapasiteettia vaativien palvelujen välityskanavina
- tuetaan älykkään ja vähäpäästöisen liikkumisen innovaatioita ja digitalisaatiota
- tuetaan liikenteen datan reaaliaikaisuuden parantamista ja liikennepalveluja sekä tilanne- ja olosuhdetietoja koskevan tiedon edistämistä valtakunnallisella ja alueellisella tasolla
- tuetaan digitaalisuuden eri mahdollisuuksien tuomista palvelukenttään kuten virtuaalisuutta ja ennakoiden palvelujen kehittämistä dataa hyödyntämällä eri toimialoilla ja sektoreilla

Digitalisaation edistäminen yritystoiminnassa

- tuetaan uusien teknologioiden ja digitaalisten työkalujen ja tuotteiden, palvelujen ja liiketoimintamallien ja -prosessien kehittämistä, soveltamista ja käyttöönottoa yritysten, palvelujen ja ratkaisujen kehittämisessä sekä vahvistetaan pk-yritysten kyber- ja tietoturvalmiuksia
- tuetaan pk-yritysten digitalisaatiota automaatioasteen nostamisessa, robotisaatiossa sekä uusien teknologioiden soveltamista ja käyttöönottoa yritysten, palvelujen ja ratkaisujen kehittämisessä
- vahvistetaan pk-yritysten valmiuksia digitalisaatioon (esim. uudet digitaaliset tuotteet, palvelut, liiketoimintamallit ja -prosessit, tietoturva ja -suoja sekä kyberturvallisuus)
- tuetaan yritysten sähköistä liiketoiminnan, asiakaspalvelun ja teknologisen osaamisen kehittämistä ja teknologian käyttöönottoa

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena digitalisaation käyttö ja sen hyödyntämiseen liittyvä osaaminen on kasvanut ja eri toimijoiden yhteistyö lisääntynyt. Digitalisaation avulla on luotu uutta liiketoimintaa ja kasvua sekä tehostettu yhteiskunnan toimintoja. Tutkimuslaitosten tutkimusinfrastruktuurit ovat aikaisempaa laajemmin yhteiskäytössä. Digitaalisten innovaatiokeskusten toiminta palvelee yritysten digitalisaation tarpeita ja yritykset ovat kiinnittyneet eurooppalaisiin arvoverkostoihin. Julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämisen ja moniammatillisen yhteistyön tuloksena yhteiskunnan tarpeita vastaavien digitaalisten palvelujen ja palvelukanavien tarjonta sekä käyttöönotto ovat laajentuneet. Rakennetut valokuituverkot ovat kattavammin käytössä ja niiden päälle rakennettuja palveluja on laajasti tutkimuksen, elinkeinoelämän, opetuksen ja eri yhteiskunnan toimintojen käytössä. Paikkariippumattoman työn, etätöiden ja monipaikkaisen asumisen ja työn mahdollisuudet ovat aiempaa paremmat ja niitä hyödynnetään. Suomen asema digitalisaation edelläkävijänä on vahvistunut.

Pääasialliset kohderyhmät

Yritykset, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät, kehittämissyhtiöt ja kunnat ja kuntayhtymät sekä näiden muodostamat verkostot ja innovaatioekosysteemit sekä yhdistykset, osuuskunnat ja säätiöt.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Toimialoitainen, sukupuolenmukainen segregatio huomioidaan ja pyritään tukemaan sekä naisvaltaisia että miesvaltaisia toimialoja.

Yhdenvertaisuus huomioidaan muun muassa ohjelmataason yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategia perustuu innovaatioekosysteemien laaja-alaista kehittämistä koskeviin sopimuksiin, jotka valtio tekee 16 kaupunkiseudun kanssa; pääkaupunkiseutu (ml. 3 kaupunkia) sekä 15 muuta kaupunkia. Valinnan perusteena on kaupunkien vahva nojautumien yliopistovetoiseen kehitykseen. Kaupunkien yhteisinä haasteina on jaettu tarve vahvistaa kaupunkien innovaatiotoiminnan ekosysteemejä globaalin tason kilpailuun. Kaupunkikohtaiset haasteet määritellään ekosysteemisopimuksissa.

Kaupunkien ja valtion kumppanuuteen perustuvalla mallilla tuetaan kansainvälisesti nykyistä vetovoimaisempien innovaatiokeskittymien kehittymistä. Keskeistä on yhteinen strategia ja tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten toimijoiden välillä. Kaupungit toimivat erityisesti innovaatioiden kehitysalustoina ja kokeiluympäristöinä uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi vähähiilisiin ja resurssiviisaisiin ratkaisuihin sekä digitalisaatioon ja teknologisiin murroksiin liittyen.

Rahoitettavien toimenpiteiden valinnan päätösvalta sisältöarvion osalta on ensisijaisesti kaupunkiviranomaisilla ja kaupunkikohtaisella johtoryhmällä. Välittävä viranomainen vastaa ohjelmanmukaisuus- ja tukikelpoisuusharkinnasta. Kansallista koordinaatiota varten perustetaan ohjausryhmä, jota

tukee verkostoelementti vahvistaen ekosysteemejä kehittävien kaupunkien keskinäistä sekä kaupunkien ja ministeriöiden välistä vuorovaikutusta. Strategiaa voidaan rahoittaa myös kansallisella rahoituksella sekä muulla EU-rahoituksella.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti uusien digitaalisten teknologioiden hyödyntäminen ja soveltaminen palveluiksi Itä- ja Pohjois-Suomen saavutettavuuden parantamiseksi kaikilla yhteiskunnan sektoreilla, rakennettujen valokuituyhteyksien täysimääräinen hyödyntäminen, uusien teknologioiden hyödyntäminen etätyöskentelyn ja monipaikkaisuuden tukemisessa sekä kansalaisten, työntekijöiden, yritysten ja organisaatioiden digivalmiuksien ja –kyvykkyyksien vahvistaminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Digitalisaation edistämisessä maakuntien ja suuralueiden välinen yhteistyö perustuu älykkäässä erikoistumisessa ja maakuntastrategioissa tehtyihin valintoihin. Synergiahyötyjä saadaan tekemällä yhteistyötä maaseutuohjelmasta ja Suomen kansallisesta rahoituksesta vastaavien toimijoiden kanssa. Teknologian laajan käyttöönoton, digitaalisten valmiuksien ja digitaalisten innovaatiokeskittyminen kehittämisen kannalta tärkeää on kansainvälinen verkostoituminen. Tässä voidaan hyödyntää alueellisten kehitys- ja investointirahastojen ohella Horisontti Eurooppa ja digitaalinen Eurooppa –ohjelmia. Digitaalinen siirtymä tukee alueiden ilmastomuutokseen vaikuttamisen tavoitteita ja toimia, edistää erityisesti arktisen alueen sopeutumista ilmastomuutokseen ja vahvistaa arktisen alueen mainetta kestävä kehityksen edistäjänä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel-massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Suomen näkökulmasta erityistavoitteen 1.2. tärkeitä teemoja ovat kansainvälisen EDIH-verkoston kehittäminen ja Itämeren alueen digitalisaatioon liittyvät kansainväliset yhteistyöhankkeet. Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan esim. RIS3-verkostojen, Horisontti Eurooppa -ohjelman sekä Digitaalinen Eurooppa – ja Interregional Innovation Investments –ohjelmien puitteissa. Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön. Esim. Itä- ja Pohjois-Suomi tekee tiivistä yhteistyötä Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan harvaan asuttujen alueiden kanssa digitalisaation etujen hyödynnettävyyden parantamiseksi.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tuotosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuosille 2024 ja 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.2

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
1.2	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	39	169
					Siirtymä	156	679
					NSPA	82	356
1.2	EAKR	RCO02	Avustuksilla tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	28	122
					Siirtymä	113	491
					NSPA	59	258
1.2	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustukea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	11	47
					Siirtymä	43	188

					NSPA	23	98
1.2	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	Kehittyneet	267	1 163
					Siirtymä	632	2 749
					NSPA	103	446
1.2	EAKR	RCO13	Yrityksille kehitettyjen digipalveluiden, -tuotteiden ja -prosessien arvo	euro	Kehittyneet	287 450	1 249 783
					Siirtymä	1 168 414	5 080 062
					NSPA	357 103	1 552 622
1.2	EAKR	RCO14	Digipalvelujen ja -sovellusten kehittämiseen tukea saaneet julkiset laitokset	kpl	Kehittyneet	14	59
					Siirtymä	14	59
					NSPA	9	37
1.2	EAKR	RCO74	Yhdennettyjen kaupunkikehitysstrategioiden piiriin kuuluva asukasmäärä	kpl	Kehittyneet	1 172 713	1 172 713
					Siirtymä	2 392 510	2 392 510
					NSPA	-	-
1.2	EAKR	RCO75	Yhdennetyt kaupunkikehitysstrategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	1	1
					NSPA	-	-
1.2	EAKR	NO02	Yhteiskehittämistä tukevat alustat tai verkostot	kpl	Kehittyneet	29	124
					Siirtymä	15	67
					NSPA	9	37
1.2	EAKR	NO03	Yhteiskehittämiseen osallistuvat yritykset	kpl	Kehittyneet	57	247
					Siirtymä	134	582
					NSPA	19	82
1.2	EAKR	NO04	Digitaalisten innovaatiokeskittymien (DIH) palveluja käyttävät asiakkaat	kpl	Kehittyneet	85	371
					Siirtymä	147	641
					NSPA	27	118

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan Aluekehitysrahaston (EAKR) tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuodelle 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 1.2

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
1.2	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	kpl	Kehittyneet	165
					Siirtymä	662
					NSPA	418
1.2	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	kpl	Kehittyneet	36
					Siirtymä	144
					NSPA	77
1.2	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihakemukset	kpl	Kehittyneet	17
					Siirtymä	67
					NSPA	60
1.2	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatio-ekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	470
					Siirtymä	507
					NSPA	209

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.2	EAKR	003	Kehittyneet	289 770
			Siirtymä	1 756 061
			NSPA	1 006 061
1.2	EAKR	010	Kehittyneet	1 593 738
			Siirtymä	9 658 337
			NSPA	5 533 335
1.2	EAKR	010ter	Kehittyneet	1 666 180
			Siirtymä	10 097 352
			NSPA	5 784 850
1.2	EAKR	012	Kehittyneet	1 811 065
			Siirtymä	10 975 383
			NSPA	6 287 880
1.2	EAKR	013	Kehittyneet	796 869
			Siirtymä	4 829 168
			NSPA	2 766 667
1.2	EAKR	063	Kehittyneet	72 443
			Siirtymä	439 015
			NSPA	251 515
1.2	EAKR	063bis	Kehittyneet	434 656
			Siirtymä	2 634 092
			NSPA	1 509 091
1.2	EAKR	084	Kehittyneet	144 885
			Siirtymä	878 031
			NSPA	503 030
1.2	EAKR	084bis	Kehittyneet	434 656
			Siirtymä	2 634 092
			NSPA	1 509 091

NSPA = Pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

003 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen ml. tutkimusinfrastrukturi, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin

010 Pk-yritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkko-yritykset ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa)

010ter Pk- tai suuryritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkko-yritykset ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa), liittyen kasvihuonepäästöjen vähentämiseen tai energiatehokkuuskriteereihin

012 Tietotekniikkapalvelut ja digitaalisten taitojen ja digitaalisen osallisuuden sovellutukset

013 Sähköisen terveydenhuollon palvelut ja sovellukset (mukaan lukien sähköinen hoito, esineiden internet fyysistä aktiivisuutta ja tietotekniikka-avusteista asumista varten)

063 Liikenteen digitalisointi: maantiet

063bis Liikenteen digitalisointi: maantiet - liittyen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen

084 Liikenteen digitalisointi: muut liikennemuodot

084bis Liikenteen digitalisointi: muut liikennemuodot - liittyen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.2	EAKR	01	Kehittyneet	7 244 262
			Siirtymä	43 901 531
			NSPA	25 151 522

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.2	EAKR	13	Kehittyneet	1 882 093
			Siirtymä	10 984 755
			NSPA	
1.2	EAKR	48	Kehittyneet	5 362 169
			Siirtymä	32 916 776
			NSPA	25 151 522

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

13 Yhdennetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

48 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.2. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.2	EAKR	01	Kehittyneet	289 770
			Siirtymä	1 756 061
			NSPA	1 006 061
1.2	EAKR	02	Kehittyneet	1 738 623
			Siirtymä	10 536 367
			NSPA	6 036 365
1.2	EAKR	03	Kehittyneet	5 215 868
			Siirtymä	31 609 102
			NSPA	18 109 096

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)
- 02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)
- 03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.1.3 Erityistavoite: Pk-yritysten kasvun ja kilpailukyvyn parantaminen (ET 1.3)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Tavoitteena on pk-yritysten resurssiviisas kasvu koti- ja ulkomaanmarkkinoilla sekä toiminnan uudistuminen tukemalla niiden kasvu- ja kansainvälistymisvalmiuksia, liiketoimintaosaamista, digitalisatiota sekä kasvua, uudistumista ja tuottavuutta edistäviä investointeja ja TKI-toimintaa. Tavoitteena on myös uudistaa liiketoimintamalleja esim. jakamis- ja alustataloudessa sekä datapohjaisissa palveluissa. Pk-yritysten yhteistyön ja verkostoitumisen edistäminen sekä liiketoimintaosaamisen parantaminen erityisesti älykkään erikoistumisen kärkialoilla ovat myös keskeisiä tavoitteita. Tuettavien toimien tulee olla ilmastotavoitteiden ja Euroopan vihreän kasvun ohjelman ”do no significant harm” -periaatteen mukaisia.

Pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tavoitellaan lisäämällä yritysten kykyjä ja valmiutta laajentaa yrityksen markkina-aluetta tukemalla investointeja ja kehittämishankkeita, parantamalla liiketoimintaympäristöä sekä kehittämällä yritysklustereita, verkostoja ja muita yhteistyön muotoja. Kansainvälisiä rekrytointejä edistetään mm. älykkään erikoistumisen toimialoilla sekä työvoimapulasta kärsivillä aloilla. Yritysten innovointikykyä monipuolistetaan myös lieventämällä sukupuolten ammatillista eriytymistä. Yhteistyö korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa vahvistaa pk-yritystoimintaa.

Pk-yritysten innovointitoimintaa vahvistetaan mm. edistämällä tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, prototyyppejä, pilotointia, demonstrointia, skaalaamista ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa. Alueelliset kokeilut voivat toimia näitä tavoitteita tukevana alustana esimerkiksi julkisen sektorin kanssa tehtävän yhteistyön puitteissa.

Toiminnassa huomioidaan maakuntien älykkään erikoistumisen strategiat ja niiden painoalat sekä maakuntaohjelmat. Älykäs erikoistuminen tukee pk-yritysten kasvun edellytyksiä lisäten mm. verkostoitumista ja yhteistyötä.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Pk- yritysten kasvu ja kansainvälistyminen

- parannetaan pk-yritysten kasvu-, kansainvälistymis-, markkinointi- ja innovointivalmiuksia
- tuetaan pk-yritysten kasvua ja kansainvälistymistä tukevia, toimintaa uudistavia ja tuottavuutta lisääviä investointeja
- parannetaan pk-yritysten osaamista osana liiketoiminnan kehittämistä

Pk-yritysten TKI-toiminta

- tuetaan pk-yritysten tuotteiden, palveluiden ja tuotantomenetelmien kehittämistä ja kaupallistamista sekä innovatiivisten liiketoimintakonseptien syntymistä huomioiden ilmasto-kestävyys

- tuetaan aktiivista innovaatiotoimintaa edistävien prosessien käyttöönottoa yrityksissä
- kehitetään kestävien uusien toimintatapojen, teknologioiden ja ratkaisujen soveltamista yrityksissä sekä datan hyödyntämistä ja edistetään niihin liittyvää yritystoimintaa
- vahvistetaan hiilineutraaliin talouteen liittyvää liiketoiminta- ja markkinaosaamista ja kehitetään uusia tuote- ja palvelukonsepteja
- vahvistetaan pk-yritysten valmiuksia luovan osaamisen hyödyntämiseen (esim. uudet digitaaliset tuotteet, palvelut ja liiketoimintamallit, muotoiluosaaminen)
- tuetaan hiilineutraalisuus/vähähiilisyystavoitteiden mukaista toimintaa (ml. cleantech)

Uusi liiketoiminta ja verkostoitumisen edistäminen

- tuetaan uutta tai uudistuvaa liiketoimintaa sekä yritysten jatkuvuutta omistajavaihdoksia edistämällä, kehitetään uusia tapoja tukea uutta liiketoimintaa (ml. yrityskehittämö- ja hautomomallit) ja luodaan yritysneuvontaan liittyviä uusia toimintamalleja
- kehitetään ekosysteemejä, osaamiskeskittymiä ja verkostoja sekä tuetaan muita yhteistyömuotoja, joihin voi osallistua myös suuria yrityksiä

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena pk-yritysten kasvu on nopeutunut ja tuottavuus on kasvanut sekä innovaatio-, liiketoiminta- ja kansainvälistymisosaaminen on lisääntynyt. Suomessa on enemmän kilpailukykyisiä yrityksiä, jotka hakevat kasvua, kansainvälistyvät, uudistavat liiketoimintamallejaan, lisäävät tuottavuuttaan, hyödyntävät luovaa osaamistaan, kehittävät innovaatioita markkinoille ja toimivat arvoverkostoissa. Uudet innovaatiot liittyvät esim. kiertotalouteen sekä hiilineutraaliin talouteen ja ilmastomuutoksen hillitsemiseen ja siihen sopeutumiseen. Lopputuloksena on myös enemmän yrityksiä, jotka hyödyntävät digitaalisuutta ja luovaa osaamista liiketoiminnassaan, lisäävät liikevaihtoaan sähköisten palvelujen ja tuotteiden avulla ja kehittävät liiketoimintaansa uudistuvan teknologian avulla.

Pääasialliset kohderyhmät

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset. Myös kunnat, kehittämissyhtiöt, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, yhdistykset ja säätiöt voivat olla kohderyhminä.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Toimialoitainen, sukupuolenmukainen segregatio huomioidaan ja pyritään tukemaan sekä naisvaltaisia että miesvaltaisia toimialoja.

Yhdenvertaisuus huomioidaan muun muassa ohjelmatasoisen yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus nähdään kehittämistoiminnassa voimavarana: monitahoisten haasteiden ratkaisemiseen tarvitaan toisiinsa täydentäviä, erilaisia näkökulmia.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategia perustuu innovaatioekosysteemien laaja-alaista kehittämistä koskeviin sopimuksiin, jotka valtio tekee 16 kaupunkiseudun kanssa; pääkaupunkiseutu (ml. 3 kaupunkia) sekä 15 muuta kaupunkia. Valinnan perusteena on kaupunkien vahva nojautumien yliopistovetoiseen kehitykseen. Kaupunkien yhteisinä haasteina on jaettu tarve vahvistaa kaupunkien innovaatiotoiminnan ekosysteemejä globaalin tason kilpailuun. Kaupunkikohtaiset haasteet määritellään ekosysteemisopimuksissa.

Kaupunkien ja valtion kumppanuuteen perustuvalla mallilla tuetaan kansainvälisesti nykyistä vetovoimaisempien innovaatiokeskittymien kehittymistä. Keskeistä on yhteinen strategia ja tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten toimijoiden välillä. Kaupungit toimivat erityisesti innovaatioiden kehitysalustoina ja kokeiluympäristöinä uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi vähähiilisiin ja resurssiviisaisiin ratkaisuihin sekä digitalisaatioon ja teknologisiin murroksiin liittyen.

Rahoitettavien toimenpiteiden valinnan päätösvalta sisältöharkinnan osalta on ensisijaisesti kaupunkiviranomaisilla ja kaupunkikohtaisella johtoryhmällä. Välttävä viranomainen vastaa ohjelmanmukaisuus- ja tukikelpoisuusharkinnasta. Kansallista koordinaatiota varten perustetaan ohjausryhmä, jota tukee verkostoelementti vahvistaen ekosysteemejä kehittävien kaupunkien keskinäistä sekä kaupunkien ja ministeriöiden välistä vuorovaikutusta. Strategiaa voidaan rahoittaa myös kansallisella rahoituksella sekä muulla EU-rahoituksella.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillirahoituksella rahoitettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti alkavien ja toimivien yritysten kehittymisen ja investointien tukeminen sekä yritysten omistajavaihdosten edistäminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Maakuntien ja suuralueiden välinen yhteistyö perustuu älykkäässä erikoistumisessa ja maakuntastrategioissa tehtyihin valintoihin. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta luontevaa.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa yhtenä näkökulmana voi olla toimintamalli, jossa pyritään tunnistamaan arktisella alueella toimivien kansainvälisten organisaatioiden tarpeita ja yhdistämään ne suomalaisten pk-yritysten osaamiseen. Tätä kysyntää ja tarjontaa yhdistämään tulee kehittää uusia muotoja. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä. Alkuperäiskansa saamelaisten perinnetiedon hyödyntäminen on välttämätöntä perinteisten elinkeinojen sopeutumisessa muuttuviin olosuhteisiin.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmasssa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia. Suomen näkökulmasta erityistavoitteen 1.3. tärkeänä teemana on tukea pk-yritysten ja niiden verkostojen kytkeytymistä Itämeren alueella toimiviin laajempiin arvoverkostoihin.

Itämeren aluetta laajemmin yhteistyötä harjoitetaan RIS3-verkostojen, Horisontti Eurooppa -hankkeiden ja esim. Industrial Transition -pilottien puitteissa.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

		uudelle vientimarkkina- alueelle		NSPA	304
--	--	-------------------------------------	--	------	-----

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.3	EAKR	010	Kehittyneet	410 508
			Siirtymä	2 487 753
			NSPA	1 425 253
1.3	EAKR	010ter	Kehittyneet	821 016
			Siirtymä	4 975 507
			NSPA	2 850 506
1.3	EAKR	014	Kehittyneet	821 016
			Siirtymä	4 975 507
			NSPA	2 850 506
1.3	EAKR	015	Kehittyneet	9 236 434
			Siirtymä	55 974 452
			NSPA	32 068 190
1.3	EAKR	016	Kehittyneet	821 016
			Siirtymä	4 975 507
			NSPA	2 850 506
1.3	EAKR	017	Kehittyneet	821 016
			Siirtymä	4 975 507
			NSPA	2 850 506
1.3	EAKR	018	Kehittyneet	1 026 270
			Siirtymä	6 219 384
			NSPA	3 563 132
1.3	EAKR	019	Kehittyneet	821 016
			Siirtymä	4 975 507
			NSPA	2 850 506
1.3	EAKR	020	Kehittyneet	1 436 779
			Siirtymä	8 707 137
			NSPA	4 988 385
1.3	EAKR	021	Kehittyneet	1 231 524
			Siirtymä	7 463 260
			NSPA	4 275 759
1.3	EAKR	022	Kehittyneet	3 078 811
			Siirtymä	18 658 151
			NSPA	10 689 397

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

010 Pk-yritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkkoyrittäjät ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa)

010ter Pk- tai suuryritysten digitointi (mukaan lukien verkkokauppa ja -liiketoiminta, verkottuneet liiketoimintaprosessit, digitaaliset innovointikeskukset, elävät laboratoriot, verkkoyrittäjät ja tieto- ja viestintätekniikan startup-yritykset, yritystenvälinen kauppa), liittyen kasvihuonepäästöjen vähentämiseen tai energiatehokkuuskriteereihin

014 Pk-yritysten liiketoimintainfrastruktuuri (myös teollisuusalueet)

015 Pk-yritysten kehittäminen ja kansainvälistyminen

016 Taitojen kehittäminen älykästä erikoistumista, teollisuuden muutosprosessia, yrittäjyyttä ja yritysten muutosturvallisuutta varten

017 Pitkälle kehitetyt tukipalvelut pk-yrityksille ja niiden ryhmittymille (myös johtamis-, markkinointi- ja suunnittelupalvelut)

018 Yrityshautomot, tuki spin-off- ja spin-out-yrityksille ja startup-yrityksille

019 Pääasiassa pk-yrityksiä hyödyttävät innovointiklusterituki ja yritysverkostot

020 Innovointiprosessit pk-yrityksissä (prosessien, organisaation, markkinoinnin, yhteiskehittämisen, käyttäjien ja kysynnän ohjaama innovointi)

021 Teknologian siirto ja yhteistyö yritysten, tutkimuskeskusten ja korkea-asteen koulutuksen välillä

022 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.3	EAKR	01	Kehittyneet	20 525 408
			Siirtymä	124 387 671
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.3	EAKR	13	Kehittyneet	2 634 930
			Siirtymä	15 378 657
			NSPA	
1.3	EAKR	48	Kehittyneet	17 890 478
			Siirtymä	109 009 014
			NSPA	71 262 645

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

13 Yhdennetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

48 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 1.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
1.3	EAKR	01	Kehittyneet	718 389
			Siirtymä	4 353 568
			NSPA	2 494 193
1.3	EAKR	02	Kehittyneet	6 157 622
			Siirtymä	37 316 301
			NSPA	21 378 794
1.3	EAKR	03	Kehittyneet	13 649 396
			Siirtymä	82 717 801
			NSPA	47 389 659

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)

02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)

03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.2. EAKR-Toimintalinja 2: Hiilineutraali Suomi

2.2.1 Erityistavoite: Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen (ET 2.1.)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Energiatehokkuustoimenpiteiden edistäminen

Tavoitteena on edistää energiajärjestelmän muutosta, mikä tähtää kasvihuonekaasupäästöjen määrän nopeaan ja merkittävään vähenemiseen. Systeeminen muutos koskettaa erityisesti energiain-
tensiivistä teollisuutta, liikennettä, rakennuskantaa ja energiantuotantoa. Energiajärjestelmän muutos toteutuu sekä olemassa olevien ratkaisujen kehittämisen, että uusien innovaatioiden käyttöönoton kautta. Energiatehokkuuden kehittämisen keskeisenä tavoitteena on kasvihuonekaasupäästöjen kustannustehokas vähentäminen. Ilmastomuutoksen hillinnän lisäksi energiaa on tärkeää säästää energiakustannusten alentamiseksi, resurssitehokkuuden lisäämiseksi ja uusiutuvan energian osuuden kasvattamiseksi.

Erityistavoitteella edistetään pk-yritysten energiatehokkuutta sekä vahvistetaan innovointitoimintaa mm. kehittämällä energiatehokkaita ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä edistäviä tuotteita, materiaaleja, palveluja ja tuotantomenetelmiä, prototyyppejä, pilotointia, demonstrointia, skaalaimista ja kaupallistamista sekä uusien teknologioiden käyttöönottoa. Lisäksi edistetään kansainvälistymispotentiaalia omaavien liiketoimintakonseptien kehittämistä ja kaupallistamista.

Erityistavoitteessa tuetaan myös julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämistä (tutkimus- ja koulutussektori, elinkeinoelämä, kunnat ja kuntayhtymät) sekä kuntien ja julkisyhteisöjen investointien sekä innovatiivisten julkisten hankintojen hyödyntämistä pilotointi- ja demonstrointialustana ja osamisen kehittämistä uusimpien ratkaisujen käyttöön ottamiseksi.

Kohteena energiatehokkuuden kehittämisessä ovat myös rakennukset (ml. kulttuurihistoriallinen rakennuskanta) ja vähäpäästöinen liikenne. Rakennuskannassa on suuri potentiaali saavuttaa merkittäviä päästövähennyksiä öljynkäytön lopettamisella, energiatehokkuuden parantamisella, älyratkaisuilla sekä kasvattamalla rakennuskannan omaenergiatuotantoa.

Energiamurros tarjoaa merkittäviä mahdollisuuksia myös pienen mittakaavan ratkaisujen pilotointiin kotimarkkinoilla sekä uuteen liiketoimintaan kansainvälisillä markkinoilla. Rahoitusta kohdennetaan erityisesti lähellä markkinoille tuloa olevien TKI-avausten tukemiseen sekä uusien, päästöjä vähentävien energiaratkaisujen pilotointiin, demonstrointiin ja käyttöönottoon EU-päästökaupan (ETS) ulkopuolisilla toimialoilla, kuten rakentaminen, rakennusten lämmitys, asuminen, liikenne ja jätehuolto.

Kasvihuonekaasupäästöjen vähentämien

Suomen kasvihuonekaasupäästöistä suurin osa on lähtöisin energiasektorilta. Luovuttaessa fossiilisten polttoaineiden käytöstä on tärkeää kehittää, demonstroida ja ottaa nopeasti käyttöön uusiutuvan energian ratkaisuja (mm. tuulivoima, aurinkoenergia, syvälämpö ja keskisyvät lämpökaivot, hukkalämpö ja teollisen luokan lämpöpumput). Energiaomavaraisuutta lisätään tukemalla hajautettuja ratkaisuja ja paikallisiin energialähteisiin pohjautuvaa kehittämistä.

Energiamurrosta nopeutetaan tukemalla hiilidioksidipäästöjen hyödyntämistä raaka-aineena; Power to X ja vetytalouden ratkaisujen laajamittaisempaa käyttöönottoa alueilla sekä edistämällä energian varastointiin ja kestävään akkuteknologiaan liittyvää TKI-toimintaa.

TKI-toimenpiteillä edistetään uusiutuvan energian käyttöä myös julkisella sektorilla, mm. kaukolämpöön ja siihen liittyvään sähkön tuotantoon liittyen. Ohjelmalla tuetaan lisäksi julkisen ja yksityisen sektorin yhteiskehittämistä ja demonstrointia uuden teknologian ja liiketoiminnan edistämiseksi sekä vetovoimaisten osaamiskeskittymien vahvistumista ja kansainvälistä verkottumista.

Energiajärjestelmien yhdistyessä energiaverkkojen rooli korostuu, jotta energian muunto muodosta toiseen, varastointi ja kaksisuuntainen siirto onnistuvat. Murroksessa on siten huolehdittava myös energiaverkkojen investointi- ja toimintaedellytyksistä.

Toimenpiteillä kehitetään myös älykkäitä, hiilineutraalisuutta edistäviä ratkaisuja liikenteen ja liikku-
misen sekä palvelujen saavutettavuuden tarpeisiin.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Energiatehokkuutta ja uusiutuvan energian käyttöä edistävä TKI-toiminta

- tuetaan tutkimusperusteisten hiilineutraalien ratkaisujen, toimintamallien sekä demonstraatio-, tutkimus-, pilotointi- ja oppimisympäristöjen kehittämistä, käyttöönottoa ja yhteiskäyttöä
- edistetään ja tuetaan energiatehokkuutta ja uusiutuvaa energiaa koskevaa yhteistyötä yritys-sektorin, kuntien, tutkimustahojen ja kolmannen sektorin kanssa ml. rakennuskannan oma-energiatuotanto sekä hiilen talteenotto ja hyödyntäminen raaka-aineena
- kehitetään energiatehokkuuteen liittyvää korjausrakentamisosaamista (ml. kulttuurihistoriallinen rakennuskanta)
- edistetään rakennusten energia- ja materiaalitehokkuutta ja älyratkaisuja
- tuetaan vähähiiliseen teknologiaan, hukkalämpöön sekä päästöttömiin ja älykkäisiin energiajärjestelmiin liittyvää TKI-toimintaa ja -infrastruktuureja
- edistetään puhtaisiin energialähteisiin, hajautettuun energiantuotantoon sekä energian tuotannon monipuolistamiseen (mm. geotermisen lämmön hyödyntäminen, pumppuvoimaloiden edistäminen, aurinkoenergia, hybridilämpöjärjestelmät, tuulienergia, energian varastointi) liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä
- kehitetään uusiutuvaan energiaan liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia ja teknologiaa (mm. biokaasu, uusiutuva LBG)

- edistetään älykkäiden ja kustannustehokkaiden energiajärjestelmien ja -verkojen kehittämistä
- kehitetään energian varastointia (mm. kestävä akkuteknologia ja akkuklusteri)
- edistetään Power to X -ratkaisuihin, vetytalouteen ja hiilidioksidin talteenottoon liittyvää tutkimus- ja kehitystyötä sekä paikallisia demonstraatiohankkeita

Energia- ja materiaalitehokkuuden edistäminen yritystoiminnassa

- kehitetään hiilineutraaliin talouteen liittyvien uusien energia- ja materiaalitehokkuutta parantavien toimintatapojen, teknologioiden ja ratkaisujen soveltamista yrityksissä sekä edistetään niihin liittyvää liiketoiminta- ja markkinaosaamista
- tuetaan pk-yritysten hiilineutraalisuutta edistävien tuotteiden, materiaalien, palvelujen ja tuotantomenetelmien kehittämistä, pilotointia ja kaupallistamista (esim. liikenne ja viisas liikkuminen, rakentaminen ja kiinteistöjen hallinta, uudet energiaratkaisut)
- tuetaan korkean jalostusasteen tuotteiden kehittämistä
- edistetään teollisuuden prosessien ja koneiden sähköistämistä ja energiaomavaraisuuden parantamista, energia- ja materiaalitehokkuuden kehittämistä sekä kiertotalouden ja digitaalisten ratkaisujen käyttöönottoa
- lisätään alueiden ja elinkeinoelämän tietämystä energiaratkaisuista ja -tehokkuudesta

Tavoitteena hiilineutraalisuus ja kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen

- edistetään elinkeinoelämäverkottunutta tutkimusta, yhteiskehittämistä ja julkisia innovatiivisia hankintoja energiansäästön ja energiatehokkuuden parantamiseksi
- kehitetään puurakentamista, rakentamisen kestävyyttä ja pitkään hiiltä sitovia tuotteita ja tuotantotapoja sekä rakentamisen ja rakennusten käytön energia- ja materiaalitehokkuutta huomioiden rakennusten koko elinkaari
- kehitetään työkaluja hiilineutraalisuustavoitteiden monitorointiin ja seurantaan osana kilpailukykyisten tuotteiden, palvelujen ja ratkaisujen kehittämistä sekä elinkeinoelämälähtöistä tutkimusta
- kehitetään kunnille ja yrityksille keinoja hyödyntää vertailukelpoista päästödataa ja tietoa erilaisten toimenpiteiden potentiaalisista päästövähennyksistä, kustannuksista ja hyödyistä erityisesti energia-asioissa
- tuetaan liikenteen energiatarpeen vähentämistä sekä liikennejärjestelmien strategista suunnittelua kehittämällä uusia tuote- ja palvelukonsepteja sekä älykkäitä ratkaisuja liikenteen, kestävästi liikkumisen ja saavutettavuuden tarpeisiin
- kehitetään uusiutuvia ja vaihtoehtoisia voimanlähteitä käyttäviä liikennemuotoja
- edistetään kestäviä julkisia hankintoja energia- ja liikennealalla, ml. ilmastokriteerien käyt

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena alueet ja yritykset ovat tehneet merkittävän energiatehokkuusreformin. Kasvihuonekaasupäästöt ovat vähentyneet alueilla merkittävästi. Uusiutuvien kotimaisten energiamuotojen hyödyntäminen on lisääntynyt ja monipuolistunut ja niillä on korvattu fossiilisia tuotantomuotoja. Älykkäät energiaverkot ja kulutuksen ohjaus on otettu laajasti käyttöön. Kotimaan markkinoilla osoitettujen referenssien tuella pk-yritysten arvoverkoston vienti on kasvanut ja on kehitetty uusia vähähiilisiä vientituotteita.

Pääasialliset kohderyhmät

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat yritykset, kehittämissyhtiöt, kunnat, kaupungit ja kuntayhtymät, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät sekä yhdistykset ja säätiöt.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla eri alojen segregaatiota ylläpitäviä ja sukupuolistereotyyppioihin pohjautuvia rakenteita ja asenteita sekä rekrytointikäytäntöjä.

Yhdenvertaisuus huomioidaan muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa myös positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategia perustuu innovaatioekosysteemien laaja-alaista kehittämistä koskeviin sopimuksiin, jotka valtio tekee 16 kaupunkiseudun kanssa; pääkaupunkiseutu (ml. 3 kaupunkia) sekä 15 muuta kaupunkia. Valinnan perusteena on kaupunkien vahva nojautumien yliopistovetoiseen kehitykseen. Kaupunkien yhteisinä haasteina on jaettu tarve vahvistaa kaupunkien innovaatiotoiminnan ekosysteemejä globaalin tason kilpailuun. Kaupunkikohtaiset haasteet määritellään ekosysteemisopimuksissa.

Kaupunkien ja valtion kumppanuuteen perustuvalla mallilla tuetaan kansainvälisesti nykyistä vetovoimaisempien innovaatiokeskittymien kehittymistä. Keskeistä on yhteinen strategia ja tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten toimijoiden välillä. Kaupungit toimivat erityisesti innovaatioiden kehitysalustoina ja kokeiluympäristöinä uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi vähähiilisiin ja resurssiviisaisiin ratkaisuihin sekä digitalisaatioon ja teknologisiin murroksiin liittyen.

Rahoitettavien toimenpiteiden valinnan päätösvalta sisältöharkinnan osalta on ensisijaisesti kaupunkiviranomaisilla ja kaupunkikohtaisella johtoryhmällä. Välittävä viranomainen vastaa ohjelmanmukaisuus- ja tukikelpoisuusharkinnasta. Kansallista koordinaatiota varten perustetaan ohjausryhmä, jota tukee verkostoelementti vahvistaen ekosysteemejä kehittävien kaupunkien keskinäistä sekä kaupunkien ja ministeriöiden välistä vuorovaikutusta. Strategiaa voidaan rahoittaa myös kansallisella rahoituksella sekä muulla EU-rahoituksella.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti yhteiskunnan sähköistymisen edistäminen, uusiutuvien energiamuotojen edistäminen, uusiutuvaa energiaa ja vaihtoehtoisia voimanlähteitä käyttävien liikennemuotojen kehittäminen sekä tankkausverkostojen suunnittelu, kehittäminen ja käyttöönoton tuki (sähköautojen lataus ja kaasuautojen tankkaus) sekä puurakentamisen TKI- ja kansainvälisyshankkeet.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Hiilineutraalisuuden edistämiseen tarvitaan rajat ylittävää yhteistyötä. *Maakuntien ja suuralueiden välinen yhteistyö* rakentuu luontevasti yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen ja kansallisen TKI-tiekartan pohjalta. Esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomen maakuntien yhteistyötä tukee yhteinen älykkään erikoistumisen strategia, jossa on perustana kestävän kehityksen hallinta ja ylläpito sekä luonnonvarojen kestävä käyttö alueelle tärkeillä toimialoilla.

EU:n kolmannen arktisen tiedonannon lähtökohta on ilmastokestävyyden osalta yhtenevä Itämeren alueen strategian kanssa. Arktisen luonnonympäristön erityispiirteet vaativat erityistoimia ilmastomuutokseen sopeutumisessa. Tiedonannossa kestävä kehitys on yksi pääteemoista. Osana sitä kehitetään erilaisia vihreän ja sinisen talouden teknologioita ratkaisuja, kuten esimerkiksi monilähteisiä energiajärjestelmiä.

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
					NSPA	449
2.1	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-innovaatioita tekevät pk-yritykset	kpl	Kehittyneet	56
					Siirtymä	224
					NSPA	167
2.1	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihakemukset	kpl	Kehittyneet	11
					Siirtymä	45
					NSPA	30
2.1	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatioekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	678
					Siirtymä	1 040
					NSPA	522
2.1	EAKR	NR04	Pk-yritykset, joissa merkittävä liikevaihdon tai henkilöstön lisäys	kpl	Kehittyneet	32
					Siirtymä	126
					NSPA	79
2.1	EAKR	NR05	Pk-yritykset, jotka aloittavat viennin tai laajentavat uudelle vientimarkkina-alueelle	kpl	Kehittyneet	19
					Siirtymä	78
					NSPA	39
2.1	EAKR	NR06	Yrityksissä säästetty energia	Mwh/v	Kehittyneet	41 200
					Siirtymä	164 938
					NSPA	75 165
2.1	EAKR	NR07	Päästövähennyksiä edistävät uudet ratkaisut	kpl	Kehittyneet	227
					Siirtymä	646
					NSPA	474
2.1	EAKR	NR08	Päästövähennyksiä, energiatehokkuutta tai uusiutuvaa energiaa edistävät demonstraatiot	kpl	Kehittyneet	246
					Siirtymä	457
					NSPA	363
2.1	EAKR	NR09	Pk-yritykset, jotka aloittavat energiatehokkuuteen tai uusiutuvan energian ratkaisuihin perustuvaa uutta liiketoimintaa	kpl	Kehittyneet	39
					Siirtymä	158
					NSPA	83

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.1	EAKR	003	Kehittyneet	87 966
			Siirtymä	533 090
			NSPA	424 956
2.1	EAKR	022	Kehittyneet	2 726 947
			Siirtymä	16 525 791
			NSPA	13 173 621
2.1	EAKR	024	Kehittyneet	1 231 524

			Siirtymä	7 463 260
			NSPA	5 949 377
2.1	EAKR	024ter	Kehittyneet	527 796
			Siirtymä	3 198 540
			NSPA	2 549 733
2.1	EAKR	025	Kehittyneet	175 932
			Siirtymä	1 066 180
			NSPA	849 911
2.1	EAKR	025bis	Kehittyneet	175 932
			Siirtymä	1 066 180
			NSPA	849 911
2.1	EAKR	026	Kehittyneet	439 830
			Siirtymä	2 665 450
			NSPA	2 124 778
2.1	EAKR	026bis	Kehittyneet	439 830
			Siirtymä	2 665 450
			NSPA	2 124 778
2.1	EAKR	027	Kehittyneet	527 796
			Siirtymä	3 198 540
			NSPA	2 549 733
2.1	EAKR	030	Kehittyneet	87 966
			Siirtymä	533 090
			NSPA	424 956
2.1	EAKR	030bis	Kehittyneet	87 966
			Siirtymä	533 090
			NSPA	424 956
2.1	EAKR	032	Kehittyneet	791 694
			Siirtymä	4 797 810
			NSPA	3 824 600
2.1	EAKR	033	Kehittyneet	703 728
			Siirtymä	4 264 720
			NSPA	3 399 644
2.1	EAKR	047	Kehittyneet	791 694
			Siirtymä	4 797 810
			NSPA	3 824 600

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

003 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen ml. tutkimusinfrastruktuuri, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin

022 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastomuutoksesta ja sopeutua siihen

024 Energiatohokkuus ja esittelyhankkeet pk-yrityksissä ja tukitoimenpiteet

024ter Energiatohokkuus ja esittelyhankkeet pk- tai suuryrityksissä ja tukitoimenpiteet liittyen energiatohokkuuskriteereihin

025 Asuntokannan energiatohokkuutta parantava peruskorjaus, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet

025bis Asuntokannan energiatohokkuutta parantava peruskorjaus, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet liittyen energiatohokkuuskriteereihin

026 Julkisen infrastruktuurin energiatehokkuutta parantava peruskorjaus, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet
 026bis Julkisen infrastruktuurin energiatehokkuutta parantava peruskorjaus tai energiatehokkuustoimet, esittelyhankkeet ja tukitoimenpiteet liittyen energiatehokkuuskriteereihin
 027 Tuki yrityksille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta
 030 Uusiutuvat energialähteet: biomassa
 030bis Uusiutuvat energialähteet: biomassa – mikäli merkittäviä CO₂-päästövähennyksiä
 031 Uusiutuvat energialähteet: merienergia
 032 Muut uusiutuvat energialähteet (myös geoterminen energia)
 033 Älykkäät energiajärjestelmät (myös älykkäät verkot ja tieto- ja viestintätekniset järjestelmät) ja niihin liittyvä varastointi
 047 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.1	EAKR	01	Kehittyneet	8 796 603
			Siirtymä	53 309 002
			NSPA	42 495 552

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.1	EAKR	13	Kehittyneet	1 756 620
			Siirtymä	10 252 438
			NSPA	
2.1	EAKR	48	Kehittyneet	7 039 984
			Siirtymä	43 056 564
			NSPA	42 495 552

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

13 Yhdennetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

48 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.1	EAKR	01	Kehittyneet	263 898
			Siirtymä	1 599 270
			NSPA	1 274 867
2.1	EAKR	02	Kehittyneet	3 078 811
			Siirtymä	18 658 151

			NSPA	14 873 443
2.1	EAKR	03	Kehittyneet	5 453 894
			Siirtymä	33 051 581
			NSPA	26 347 242

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)
- 02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)
- 03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.2.2 Erityistavoite: Ilmastomuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofi-valmiuden ja -palautuvuuden edistäminen (ET 2.4)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Ilmastomuutokseen sopeutuminen on aktiivista varautumista ilmastomuutoksen vaikutuksiin, kielteisten vaikutusten ennakointia ja niiden vähentämistä sekä myönteisten vaikutusten luomiin mahdollisuuksiin tarttumista. Sopeutuminen on ilmastomuutoksen hillintään tähtäävien toimien rinnalla välttämätöntä. Yhteiskunnan yleisesti hyvästä varautumisen tasosta huolimatta alueet, elinkeinot ja väestöryhmät ovat haavoittuvia ja alttiita ilmastomuutoksen vaikutuksille.

Kansallisen sää- ja ilmastoriskiarvion mukaan ilmastomuutos vaikuttaa mm. luonnonvarojen kestävä käyttöön ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiin sekä yhdyskuntiin (mm. rakennetun ympäristön ja liikenneväylien kunto ja rasitus, rakentaminen, asuinympäristöjen laatu ja turvallisuus). Ilmastomuutoksen suorien vaikutusten lisäksi on sopeuduttava välillisiin vaikutuksiin, joita heijastuu suomalaiseen yhteiskuntaan ja elinkeinoelämään mm. raaka-aineiden saatavuuden, alihankintaketjujen ja logistiikan sekä ihmis- ja rahavirtojen kautta. Haittojen ehkäisemiseksi vaaditaan suunnitelmallista sopeutumista.

Suomessa kansallisen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman tavoitteena on, että yhteiskunnalla on kyky sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin ja se hallitsee niihin liittyvät riskit. Kansallisessa riskiarvioinnissa on tunnistettu ilmastomuutoksen vaikutuksia kuten lisääntyneet / pitkittyneet kuivuuskaudet, voimakkaat tuulet sekä metsäpalot, joiden yhteisvaikutukset voivat kertautua ja ketjuuntua aiheuttaen laajamittaista haittaa useiden eri sektoreiden ja toimialojen toiminnalle. Yhteisvaikutuksiin ja vaikutusketjuihin liittyvien riskien muodostuminen kytkeytyy myös laajemmin yhteiskunnan kehitykseen.

Energia- ja vesihuoltoverkot, jätehuolto ja ruokaturva ovat sopeutumiskyvyn näkökulmasta kriittisiä alueita. Sopeutumiseen on käytössä runsaasti erityyppisiä toimia, kuten erilaiset äärimmäisiin sää- ja vesioloihin liittyvät ennakkovalvontajärjestelmät, ohjeistukset ja varautumissuunnitelmat, käyttäytymisen muuttamiseen tähtäävä tiedotus, infrastruktuurin kuten vesi-, energia-, liikenne- ja viestintäverkkojen ilmastokestävyyden parantaminen sekä seurantajärjestelmät nopean reagoinnin mahdollistamiseksi. On tärkeää huomioida paitsi lyhyen aikavälin myös usein haastavammat pitkän aikavälin toimenpiteet.

Ilmastonmuutokseen sopeutuminen edistää yritysten kestävästä kasvusta ja vaikuttaa alueiden viihtyvyyteen, turvallisuuteen ja kestävyysasteeseen. Riskien arviointi ja sopeutuminen auttavat yrityksiä ennakoidaan tuotanto- ja kustannusrakenteen muutoksia, asiakkaiden odotusten ja kysynnän vaihtelua, arvioimaan investointien kannattavuutta sekä erottautumaan kilpailijoista.

Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvät innovaatiot voivat olla Suomelle globaali kilpailukykytekijä. Ilmastoriskien hallinnan ratkaisuille on kasvava tarve, joka tarjoaa mahdollisuuksia suomalaisen teknologian ja osaamisen vientiin. Tulevaisuudessa Suomen houkuttelevuus sijoitusympäristönä voi kasvaa vakaiden olosuhteiden ja luonnonympäristön ansiosta, mikä luo mahdollisuuksia suunnata taloudellista kasvua myös kasvukeskusten ulkopuolelle.

Ilmastonmuutokseen sopeutumisessa alueilla ja paikallisesti kehitettävät ja toteutettavat käytännön toimet ja ratkaisut ovat avainasemassa. Ilmastoriskien hallinta on vielä puutteellista eikä sopeutumisen suunnitteluun ja toimeenpanoon ole panostettu riittävästi, jotta ilmastonmuutoksen haitallisia vaikutuksia voitaisiin tehokkaasti vähentää. Erityisesti alue- ja paikallistasolla on tarve kehittää toimijoiden tietoisuutta ja valmiuksia ilmastoriskien hallitsemiseksi ja ilmastokestävyysparantamiseksi toimijalähtöisesti.

Alueilla, joilla sopeutuminen on jo integroitu osaksi maakunnallista ilmastostrategiaa, on panostettava niiden toimeenpanoon. Ilmastostrategioissa ei kuitenkaan ole aina huomioitu ilmastonmuutokseen sopeutumista osana alueellista ilmastotyötä. Valtakunnallisesti koordinoitulle strategiselle suunnittelulle on tarvetta alueellisella ja paikallisella tasolla, jotta sopeutumistoimissa voidaan huomioida alueiden ominaisuudet ja erityistarpeet ja suunnata toimia niiden mukaisesti. Strategia- ja suunnittelutyössä tulee tuoda yhteen toimijat eri sektoreilta ja tunnistaa ilmastonmuutoksen luomia mahdollisuuksia liiketoiminnan kehittämiseen yksityisen ja julkisen sektorin yhteistyönä.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen ja siihen sopeutumiseen liittyvä TKI-toiminta

- tuetaan tutkimus- ja kehittämistoiminnalla yritysten ja alueellisten pilotointi- ja kokeiluympäristöjen kehittämistä ilmastokestävyysparantamiseksi
- kehitetään työvälineitä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskienhallintaan liittyvien suunnittelukäytäntöjen ja -prosessien kehittämiseen alueellisille ja paikallisille toimijoille ilmastoriskien ja niiden vaikutusten ennakointiin ja hallintaan
- kehitetään innovatiivisia menetelmiä, teknologioita ja tuotteita, joiden avulla edistetään sopeutumista ilmastonmuutokseen ja varautumista sään ääri-ilmiöihin sekä edistetään niihin liittyvää liiketoimintaa ja vientimahdollisuuksia
- kehitetään innovatiivisia menetelmiä elinkeinotoiminnasta vesiin ja luonnon monimuotoisuuteen kohdistuvien ympäristöhaittojen ja -riskien vähentämiseksi
- vahvistetaan monihyötyisten viherrakenteiden ja luontopohjaisten ratkaisujen kehittämistä ja käyttöönottoa ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, sekä edistetään niihin liittyvää liiketoimintaa ja vientimahdollisuuksia
- vahvistetaan kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä

Ilmastonmuutoksen ehkäisemiseen ja siihen sopeutumiseen liittyvä yritystoiminta

- tuetaan ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, ympäristöhaittojen ja –riskien vähentämiseen sekä vähäpäästöisyyteen liittyvien älykkäiden ratkaisujen ja palvelukokonaisuuksien kehittämistä, pilotointia ja skaalautumista kasvavaksi liiketoiminnaksi

- tuetaan pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittämistä ja kaupallistamista sekä innovatiivisten liiketoimintakonseptien kehittämistä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskien ehkäisemiseen
- kehitetään ilmastonmuutoksen edellyttämiä turvallisuuteen ja katastrofivalmiuteen liittyviä tuotteita ja ratkaisuja, ml. digiteknikka
- tuetaan elinkeinoelämää ja yrityksiä tarvittaessa yhteistyössä kuntien kanssa kehittämään toimintamalleja ilmastoriskien hallitsemiseksi ja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, huomioiden myös hiilensidonta, luonnon monimuotoisuus ja vesiensuojelu
- tuetaan elinkeinojen sopeutumista ilmastonmuutokseen, ml. perinteiset ja saamelaiselinkeinot
- tuetaan ilmastonmuutoksen vaikutukset huomioivan kestävän luontomatkailun ja siihen liittyvien ekosysteemipalvelujen kehittämistä (mm. pohjoisen muuttuvat lumiolosuhteet ja lumetomuus eteläisessä ja läntisessä Suomessa)
- edistetään ekosysteemipalvelujen hyödyntämiseen liittyvää yritystoimintaa

Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyvä suunnittelu, toimeenpano ja tiedotus

- tuetaan alueellisten ja paikallisten sopeutumisstrategioiden sekä -suunnitelmien valmistelua huomioiden ilmastonmuutoksen vaikutusten ja sopeutumistarpeiden alueelliset erot (mm. elinkeinorakenne)
- lisätään neuvontaa ja tukea ilmastotyön (sopeutuminen ja hillintä) organisoitumisessa ja resursoinnissa, ml. ilmastotiekarttojen valmistelu, tukiverkostot ja strateginen ja viestinnällinen tuki toimeenpanolle
- edistetään kestävien julkisten hankintojen kehittämistä, ml. ilmastokriteerien käyttö, hankintojen uudelleensuuntaus ilmastoystävällisiin ja ilmastonmuutokseen sopeutumista tukeviin vaihtoehtoihin
- vahvistetaan alueellisten elinkeinojen logistiikkareittien ilmastokestävyyttä mm. tieverkon kuntokartoitusten ja tienpidon suunnitelmien kehittämisellä ilmastonmuutoksen vaikutukset huomioiden
- vahvistetaan ennakointi- ja riskienhallintaosaamista sekä turvallisuusalan suunnittelua ja pilotointia

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena tuloksena alueellisen ilmastotyön kokonaisuus on vahvistunut ja alueiden ja kuntien ennakointi- ja varautumisvalmius ilmastoriskeihin on parantunut merkittävästi. Toiminnalla on kehitetty alueiden tarpeisiin ja erityispiirteisiin vastaavia ratkaisuja ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja yritykset ovat kehittäneet uutta liiketoimintaa. Yritysten ja elinkeinoelämän toimintaedellytykset ovat parantuneet ilmastonmuutokseen varautumisen ja sopeutumisen ansiosta ja yritykset pystyvät ennakoimaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia liiketoimintaansa.

Pääasialliset kohderyhmät

Yritykset, kunnat ja kuntayhtymät, maakunnan liitot ja muut alueelliset toimijat, tutkimuslaitokset ja kehitysyhtiöt, järjestöt ja yhdistykset

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla eri alojen segregaatiota ylläpitäviä ja sukupuolistereotyyppioihin pohjautuvia rakenteita ja asenteita sekä rekrytointikäytäntöjä. *Yhdenvertaisuus* huomioidaan muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa myös positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella tuettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti pk-yritysten tuotteiden ja palveluiden kehittäminen ja kaupallistaminen sekä innovatiivisten liiketoimintakonseptien kehittäminen ilmastonmuutokseen sopeutumiseen ja riskien ehkäisemiseen sekä elinkeinojen ilmastonmuutokseen sopeutumisen tukeminen, ml. saamelaiselinkeinot ja luontomatkailun kehittäminen, ml. reitistöt.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön perinteet ovat Suomessa vahvat. Ylimaakunnallinen tai jopa kansallisen tason hanketoiminta rakentuu luontevasti ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen liittyvän strategiatyön käytännön toteutuksen kautta. Ilmastonmuutokseen liittyen on luontevaa koordinoita toimenpiteitä myös muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä paremman vaikuttavuuden aikaansaamiseksi.

Ilmastonmuutos kohdistuu erittäin merkittävästi maan pohjoisosiin. Suomen arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen alueen luonnonympäristön hauraus on alueen erityispiirre esimerkiksi luonnon monimuotoisuuteen ja säiden vaihteluun liittyen, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä. Arktisella alueella on erityisiä sopeutumistarpeita liittyen mm. luontoon pohjautuviin elinkeinoin ja matkailuun, alkuperäiskansojen kulttuuriin ja elinkeinoin sekä vieraslajien torjuntaan.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa niihin haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmassa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea.

Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia.

Strategian kolmas tavoite hyvinvoinnin lisäämisestä kattaa myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen. Itämeri-yhteistyössä ilmastonmuutokseen sopeutumiseen liittyen keskeisiä toimia ovat tulvariskien hallinnan kehittäminen ja ilmastonmuutoksen kiihdyttämien ravinnevalumien hallinta.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityistavoite	Ra-hasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
2.4	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	16	69
					Siirtymä	37	163
					NSPA	21	92
2.4	EAKR	RCO02		kpl	Kehittyneet	9	38

Erityista-voite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
			Avustuksilla tuetut yritykset		Siirtymä	35	151
					NSPA	17	76
2.4	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustu-kea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	7	31
					Siirtymä	3	12
					NSPA	4	16
2.4	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	Kehittyneet	69	299
					Siirtymä	171	742
					NSPA	46	198
2.4	EAKR	RCO27	Kansalliset/alueelli-set/paikalliset ilmastonmuutokseen sopeutumisen strategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	3	8
					NSPA	-	6
2.4	EAKR	NO02	Yhteiskehittämistä tukevat alustat ja verkostot	kpl	Kehittyneet	9	40
					Siirtymä	20	88
					NSPA	14	62

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityista-voite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
2.4	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaadut työpaikat	kpl	Kehittyneet	53
					Siirtymä	213
					NSPA	151
2.4	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaatio-ekosysteemien kehittämät innovaatiot, tuotteet ja palvelut	kpl	Kehittyneet	311
					Siirtymä	249
					NSPA	144
2.4	EAKR	NR10	Ilmastonmuutokseen sopeutumiseen tehdyt uudet ratkaisut	kpl	Kehittyneet	80
					Siirtymä	228
					NSPA	167

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.4	EAKR	022	Kehittyneet	1 241 873
			Siirtymä	7 525 977
			NSPA	5 999 372
2.4	EAKR	027	Kehittyneet	683 030
			Siirtymä	4 139 287
			NSPA	3 299 655
2.4	EAKR	035	Kehittyneet	62 094
			Siirtymä	376 299

			NSPA	299 969
2.4	EAKR	037	Kehittyneet	31 047
			Siirtymä	188 149
			NSPA	149 984
2.4	EAKR	040	Kehittyneet	155 234
			Siirtymä	940 747
			NSPA	749 921
2.4	EAKR	047	Kehittyneet	403 609
			Siirtymä	2 445 942
			NSPA	1 949 796
2.4	EAKR	049	Kehittyneet	155 234
			Siirtymä	940 747
			NSPA	749 921
2.4	EAKR	050	Kehittyneet	217 328
			Siirtymä	1 317 046
			NSPA	1 049 890
2.4	EAKR	130	Kehittyneet	155 234
			Siirtymä	940 747
			NSPA	749 921

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

022 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten, tutkimuskeskusten ja yliopistojen välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään vähähiiliseen talouteen sekä kykyyn selviytyä ilmastonmuutoksesta ja sopeutua siihen

027 Tuki tahoille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta ml. tietoisuuden lisääminen

035 Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat toimenpiteet sekä ilmastoon liittyvien riskien torjuminen ja hallinnointi: tulvat ja maanvyörymät (myös tietoisuuden lisääminen, pelastuspalvelu sekä katastrofien hallintajärjestelmät ja -infrastruktuurit sekä ekosysteemit)

037 Ilmastonmuutokseen sopeutumista koskevat toimenpiteet sekä ilmastoon liittyvien riskien torjuminen ja hallinnointi: muut, esim. myrskyt ja kuivuus (myös tietoisuuden lisääminen, pelastuspalvelu sekä katastrofien hallintajärjestelmät ja -infrastruktuurit sekä ekosysteemit)

040 Vesihuolto ja vesivarojen suojelu (myös vesipiirien hoito, erityistoimenpiteet ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi, uudelleenkäyttö, vuotojen vähentäminen)

047 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle

049 Natura 2000 -alueiden suojelu, ennallistaminen ja kestävä käyttö

050 Luonnon ja biologisen monimuotoisuuden suojelu, luonnonperintö ja -resurssit, vihreä ja sininen infrastruktuuri

130 Luonnonperinnön ja ekomatkailun suojelu, kehittäminen ja edistäminen - muut kuin Natura 2000 -alueet

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.4	EAKR	01	Kehittyneet	3 104 684
			Siirtymä	18 814 942
			NSPA	14 998 430

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.4	EAKR	48	Kehittyneet	3 104 684
			Siirtymä	18 814 942
			NSPA	14 998 430

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

48 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.4. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.4	EAKR	01	Kehittyneet	155 234
			Siirtymä	940 747
			NSPA	749 921
2.4	EAKR	02	Kehittyneet	776 171
			Siirtymä	4 703 735
			NSPA	3 749 607
2.4	EAKR	03	Kehittyneet	2 173 279
			Siirtymä	13 170 459
			NSPA	10 498 901

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)

02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)

03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.2.3 Erityistavoite: Kiertotalouteen siirtymisen edistäminen (ET 2.6.)**Rahastojen tukitoimet****Tukitoimien tyypit**

Hiilineutraali kiertotalous vähentää materiaalihävikkiä, päästöjä ja kuljetustarpeita sekä parantaa yritysten kilpailukykyä ja vastaa kuluttajien tarpeisiin.

Luonnonvarojen kestävä ja säästeliäs käyttö sekä materiaalitehokkuuden edistäminen eri tuotantoprosesseissa aina energiantuotannosta kaivosteollisuuteen sekä julkisen sektorin toiminnassa ovat kiertotalouden keskeisiä tavoitteita. Tuotantoprosesseissa käytettävistä raaka-aineista tulee saada mahdollisimman suurta lisäarvoa; tavoite on teollisissa symbiooseissa ja suljetuissa kierroissa, jossa materiaalit ja resurssit kiertävät eri käyttötarkoituksissa pitkään ja turvallisesti.

Kiertotaloudessa materiaalien arvon ja laadun tulee säilyä myös seuraavaa käyttötarkoitusta varten. Tuotteiden korkean jalostusarvon tavoittelu ja peräkkäiset elinkaaret liittyvät olennaisesti luonnonvarojen kestävään käyttöön. Korkean jalostusasteen biopohjaisilla tuotteilla ja materiaaleilla on tärkeä rooli fossilisten ja rajallisten luonnonvarojen käytön vähentämisessä.

Kiertotalouden edellytyksenä on perinteiset rajat ylittävä yhteistyö eri toimijoiden, sektoreiden ja yritysten välillä. Kunnat ja alueet toimivat innovatiivisten hiilineutraalien elinkeinojen ja kiertotalouden kasvualustoina luoden ekosysteemejä, joissa kehitetyillä ilmastoratkaisuilla pienennetään tuotannon ja kulutuksen hiilijalanjälkeä ja optimoidaan materiaalien käyttöä.

Osana kiertotaloutta ja luonnonvarojen kestävää käyttöä on myös jätteen synnyn ehkäisy. Tuotteiden valmistusprosessit kuluttavat sekä energiaa että luonnonvaroja ja jätettä syntyy tuotannon eri vaiheissa sekä tuotteiden elinkaaren lopussa. Kulutuksen vähentäminen on yksi ratkaisu luonnonvarojen kestävään käyttöön, joten on kannustettava pitkäikäisiin, korjattaviin ja uudelleenkäytettäviin tuotteisiin sekä jakamistalouden toimintamalleihin. Tulevaisuudessa voidaan kiertotalouden periaatteita mukaillen siirtyä raaka-aineiden käyttöön pohjautuvasta liiketoiminnasta kohti palveluliiketoimintaa.

Kiertotalouden vauhdittamiseksi tarvitaan tutkittuun tietoon pohjautuvien kierrätysmateriaalien turvallista käyttöä. Uudet innovaatiot, joilla pidennetään raaka-aineiden ja tuotteiden elinkaarta edellyttävät usein laajaa yhteistyötä julkisen ja yksityisen sektorin toimijoiden kesken. Myös kolmannen sektorin rooli kiertotalouden edistämässä on merkittävä. Eri toimijoiden kohtaamisten järjestäminen edistää uusien jatkojalostus- ja kierrätysliiketoiminnan verkostojen syntymistä. Kunnilla on tärkeä rooli asukkaiden osallistamisessa ja sitouttamisessa kiertotalouteen.

Erilaiset tietotekniset ratkaisut, palvelumuotoilu, avoin data ja digitaaliset vaihdanta- ja informaatioalustat tuovat uusia mahdollisuuksia kiertotalouden vauhdittamiseksi. Tulee myös kehittää mm. materiaalien jäljitettävyyttä, vaihdantaa sekä materiaalivirtoja optimoivia järjestelmiä, jotka turvaavat myös haitallisten aineiden poistamisen kierrosta.

Tavoitteena on edistää pk-yritysten kansainvälistymispotentiaalia omaavien kiertotalousliiketoimintakonseptien kehittämistä ja kaupallistamista. Kiertotalouden ja resurssiviisauden toteutumista edistetään myös tukemalla mm. yritysten investointeja tuotannon sivuvirtojen ja teollisuus- ja yhdyskuntajätteiden jatkokäsittelyyn ja hyödyntämiseen.

Teollisissa kiertotalousratkaisuissa suuryritykset ovat merkittäviä kehittämiskumppaneita sekä materiaalivirtojen hallinnan että laajojen, kansainvälisten verkostojen kautta, jotka nopeuttavat uusien ratkaisujen käyttöönottoa. Erityistavoitteessa tuetaan myös teollisia symbiooseja, jotka edistävät tuotantopanosten tehokasta hyödyntämistä sekä suljettujen teollisten järjestelmien syntymistä.

Myös infraratkaisujen ja -palveluiden – kuten energia, alue- ja yhdyskuntarakenne, vesi, ravinne- kierrot, jätteet ja sivuvirrat, liikkuminen ja ICT – suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida resurssitehokkuus, suljetut kierrot ja integroitujen järjestelmien luominen. Rakentamisessa on paljon mahdollisuuksia vähentää kasvihuonekaasupäästöjä ja materiaalien käyttöä mm. hyödyntämällä kierrätysmateriaaleja ja parantamalla tilojen monikäyttöä sekä huomioimalla älykkäisiin taloihin liittyvät teknologiat, uudet materiaalit ja liiketoimintamallit.

Erityistavoitteessa edistetään kestäväää korkean jalostusasteen biotaloutta ja uusiutuvien luonnonvarojen jatkojalostusta korkeamman lisäarvon tuotteiksi. Lisäksi kehitetään ratkaisuja öljyn korvaamiseksi arvoketjujen raaka-aineena sekä tuetaan hiilineutraaliuteen ja kiertotalouteen tähtäävien demonstraatioympäristöjen kokeiluja, skaalautumista ja käyttöönottoa. Alueelliset kokeilut luovat hyviä käytäntöjä, ratkaisuja ja innovaatioita, jotka kaupallistetaan kestäväen kehityksen mukaisiksi vientituotteiksi.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Kiertotalouden ja kiertotaloutta tukevan korkean jalostusasteen biotalouden TKI-toiminta

- tuetaan ympäristöä säästävien tuotteiden, materiaalien, tuotantomenetelmien ja ekologisen kompensaation pilotointia sekä niiden käyttöönottoa ja kaupallistamista
- kehitetään kiertotalouteen ja korkean jalostusasteen biotalouteen, cleantechiin sekä hiilenkiertoon liittyvää TKI-toimintaa, demonstraatioympäristöjä ja TKI-ekosysteemejä
- tuetaan kiertotalouden ja biotalouden tiekarttojen valmistelua
- edistetään kestäviä ja innovatiivisia julkisia hankintoja
- kehitetään toimintamalleja jätteen synnyn ehkäisyyn ja uudelleenkäyttöön sekä tuotteita korvaavien palvelujen kehittämiseen
- kehitetään älykästä materiaalien hallintaa, jossa hyödynnetään kierrätysmateriaaleja ja sivuvirtoja sekä varaudutaan entistä kunnianhimoisempaan jätehuoltopalvelun tasoon sekä aiempaa laajempaan yhteistyöhön
- edistetään hiilen sidontaan ja hiilinieluihin liittyvää TKI-työtä ja kehitetään pitkään hiiltä sitovia tuotteita ja toimintamalleja
- kehitetään luonnonvara-alan kestävyttä ja nostetaan luonnonvarojen ja teollisuuden sivutuotteiden jalostusastetta
- edistetään ympäristö-, metsä-, vesi- ja luonnonvaratietojen digitaalista hyödyntämistä luonnonvarojen kestäväen käytön edistämiseksi
- kehitetään älykkäisiin taloihin liittyviä teknologioita, uusia materiaaleja ja liiketoimintamalleja
- tuetaan kiertotalouden osaamisverkostojen kyvykkyyttä tarjota kansainvälisesti kiinnostavia ratkaisuja
- tuetaan ravinnekiertoon liittyvää TKI-toimintaa
- tuetaan julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä kiertotalouden edistämiseksi

Kiertotalous ja korkean jalostusasteen biotalous yritystoiminnassa

- vahvistetaan kiertotalouteen ja korkean jalostusasteen biotalouteen liittyvää liiketoiminta- ja markkinaosaamista ja kehitetään uusia tuote- ja palvelukonsepteja ja tuetaan näiden edellyttämiä investointeja
- kehitetään kiertotalouden mukaista tuotesuunnittelua
- kehitetään ekosysteemejä, osaamiskeskittymiä ja verkostoja sekä tuetaan muita yhteistyömuotoja, joihin voi osallistua myös suuria yrityksiä
- edistetään osallistumista olemassa oleviin teollisten symbioosien verkostoihin sekä tuetaan uusien teollisten symbioosien syntymistä
- tuetaan teollisuuden sivuvirtojen ja jätteiden hyödyntämistä ja pilotointia aidossa teollisuusympäristössä
- edistetään jätteen määrää vähentävää toimintaa
- tuetaan lajittelua, kierrätystä ja kestäviä logistiikkaketjuja edistävien palvelukonseptien kehittämistä
- edistetään yritysten ja arvoketjujen resurssitehokkuutta parantavien digitaalisten alustojen ja muiden työkalujen kehittämistä ja käyttöönottoa
- tuetaan kiertotalouteen liittyvää korkean jalostusarvon yritystoimintaa

- tuetaan julkisten ja yksityisten toimijoiden yhteistyötä kiertotalouden edistämiseksi
- edistetään luontopohjaisten ratkaisujen toteuttamista kaupunkirakenteessa
- edistetään vesien kestävään hyödyntämiseen ja veden uudelleen käyttöön sekä ympäristökuormituksen vähentämiseen liittyvää kehittämistoimintaa ja sitä tukevia pilotointi- ja demonstraatiohankkeita ja liiketoimintakehitystä

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena kiertotalouden toimintaperiaatteet on juurrutettu osaksi yhteiskunnan eri toimialojen käytänteitä. Toiminnan tuloksena on syntynyt uudenlaisia ratkaisuja, innovatiivisia toimintamalleja ja yhteistyömuotoja kiertotalouden vauhdittamiseksi. Materiaalitehokkuus, uusiomateriaalien käyttö sekä luonnonvarojen käytön kestävyys ovat lisääntyneet. Suljetut kierrot ja raaka-aineiden talteenotto ovat lisääntyneet teollisuudessa ja tuotannollisessa toiminnassa. Digitaaliset ratkaisut tehostavat luonnonvarojen kestäväää käyttöä.

Pääasialliset kohderyhmät

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset, kehittämissyhtiöt, kunnat ja kaupungit, korkeakoulut, tutkimuslaitokset, toisen asteen koulutuksen järjestäjät sekä yhdistykset ja säätiöt.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään purkamalla ja korjaamalla työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Toimialoitainen, sukupuolenmukainen segregaatio huomioidaan ja pyritään tukemaan sekä naisvaltaisia että miesvaltaisia toimialoja.

Yhdenvertaisuus huomioidaan muun muassa ohjelmaston yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-strategia perustuu innovaatioekosysteemien laaja-alaista kehittämistä koskeviin sopimuksiin, jotka valtio tekee 16 kaupunkiseudun kanssa; pääkaupunkiseutu (ml. 3 kaupunkia) sekä 15 muuta kaupunkia. Valinnan perusteena on kaupunkien vahva nojautumien yliopistovetoiseen kehitykseen. Kaupunkien yhteisinä haasteina on jaettu tarve vahvistaa kaupunkien innovaatiotoiminnan ekosysteemejä globaalin tason kilpailuun. Kaupunkikohtaiset haasteet määritellään ekosysteemisopimuksissa.

Kaupunkien ja valtion kumppanuuteen perustuvalla mallilla tuetaan kansainvälisesti nykyistä vetovoimaisempien innovaatiokeskittymien kehittymistä. Keskeistä on yhteinen strategia ja tiivis yhteistyö yritysten, korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja muiden julkisten toimijoiden välillä. Kaupungit toimivat erityisesti innovaatioiden kehitysalustoina ja kokeiluympäristöinä uusien liiketoimintamahdollisuuksien aikaansaamiseksi vähähiilisiin ja resurssiviisaisiin ratkaisuihin sekä digitalisaatioon ja teknologisiin murroksiin liittyen.

Rahoitettavien toimenpiteiden valinnan päätösvalta sisältöarvion osalta on ensisijaisesti kaupunkiviranomaisilla ja kaupunkikohtaisella johtoryhmällä. Välittävä viranomainen vastaa ohjelmanmukaisuus- ja tukikelpoisuusharkinnasta. Kansallista koordinaatiota varten perustetaan ohjausryhmä, jota tukee verkostoelementti vahvistaen ekosysteemejä kehittävien kaupunkien keskinäistä sekä kaupunkien ja ministeriöiden välistä vuorovaikutusta. Strategiaa voidaan rahoittaa myös kansallisella rahoituksella sekä muulla EU-rahoituksella.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella tuettavassa toiminnassa huomioidaan erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomen luonnonvarojen kestäväään käyttöön pohjautuvien tuotteiden, liiketoiminnan ja TKI-toiminnan kehittäminen, metsä- ja puutoimialan innovaatioiden kehittäminen ja ympäristöliiketoiminnan ja -teknologian kehittäminen sekä korkean jalostusasteen biotalous- ja kiertotalousalueiden liiketoimintakonseptien kehittäminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön välineinä voivat kiertotalouden osalta toimia kuntien muutosverkostot ja teollisten symbioosien (FISS) verkosto sekä kestävien ja innovatiivisten hankintojen osaamiskeskus KEINO. Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat ovat laatineet yhteisen älykkään erikoistumisen strategian, jossa on perustana kestävä kehityksen hallinta ja ylläpito sekä luonnonvarojen ja -olosuhteiden kestävä käyttö alueelle tärkeillä toimialoilla. Kiertotalous on keskeinen osa strategian toimenpiteitä. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on kiertotalouden kehittämisen näkökulmasta luontevaa.

EU:n kolmannessa *arktisessa tiedonannossa* kiertotalous on osa kestäviä innovaatioita, joissa kehitetään alueperusteisia kiertotalouden ratkaisuja. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä. Alkuperäiskansa saamelaiden perinnetiedon hyödyntäminen on välttämätöntä perinteisten elinkeinojen sopeutumisessa muuttuviin olosuhteisiin.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitel-massa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia. EU:n Itämeren alueen strategia vahvistaa resurssien ja luonnonvarojen moninkertaista käyttöä monialaisella lähestymistavalla ja vauhdittaa kestävä kiertotalouden kehittämistä. Tulokset vaikuttavat myös kestävä biotaloutta koskevan EU:n strategian täytäntöönpanoon ja toimet kohdistuvat niin uusien toimintatapojen kuin -menetelmien käyttöönottoon. Tavoitteena on nopeuttaa kestävä kiertotalouteen siirtymistä.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis-tavoite	Rahasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alue-luokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
2.6	EAKR	RCO01	Tuetut yritykset	kpl	Kehittyneet	38	163
					Siirtymä	150	652
					NSPA	57	249
2.6	EAKR	RCO02		kpl	Kehittyneet	17	73

Erityis- tavoite	Rahasto	Tun- nus	Indikaattori	Mitta- yk- sikkö	Alue- luokka	Välita- voite (2024)	Tavoite (2029)
			Avustuksilla tuetut yri- tykset		Siirtymä	67	292
					NSPA	41	178
2.6	EAKR	RCO04	Muuta kuin rahoitustu- kea saaneet yritykset	kpl	Kehittyneet	21	90
					Siirtymä	83	360
					NSPA	16	71
2.6	EAKR	RCO10	Yritykset yhteistyössä tutkimuslaitosten kanssa	kpl	Kehittyneet	101	441
					Siirtymä	1 112	4 834
					NSPA	678	2 949
2.6	EAKR	RCO74	Yhdennettyjen kau- punkikehitysstrategioi- den piiriin kuuluva asukasmäärä	kpl	Kehittyneet	1 172 713	1 172 713
					Siirtymä	2 392 510	2 392 510
					NSPA		
2.6	EAKR	RCO75	Yhdennetyt kaupunki- kehitysstrategiat	kpl	Kehittyneet	1	1
					Siirtymä	1	1
					NSPA		
2.6	EAKR	NO01	TKI-infrastruktuuri-in- vestoinnit	euro	Kehittyneet	360 085	1 565 587
					Siirtymä	1 479 219	6 431 386
					NSPA	1 770 445	7 697 589
2.6	EAKR	NO02	Yhteiskehittämistä tu- kevat uudet alustat tai verkotot	kpl	Kehittyneet	7	32
					Siirtymä	29	127
					NSPA	20	88
2.6	EAKR	NO03	Yhteiskehittämiseen osallistuvat yritykset	kpl	Kehittyneet	32	141
					Siirtymä	130	565
					NSPA	54	234

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityista- voite	Ra- hasto	Tun- nus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
2.6	EAKR	RCR01	Uudet tuella aikaansaa- dut työpaikat	kpl	Kehittyneet	659
					Siirtymä	136
					NSPA	117
2.6	EAKR	RCR03	Tuote- tai prosessi-inno- vaatioita tekevät pk-yri- tykset	kpl	Kehittyneet	15
					Siirtymä	59
					NSPA	43
2.6	EAKR	RCR06	Toimitetut patenttihak- emukset	kpl	Kehittyneet	11
					Siirtymä	43
					NSPA	34
2.6	EAKR	NR01	Verkostojen ja innovaa- tioekosysteemien kehittä- mät innovaatiot, tuotteet, palvelut ja prosessit	kpl	Kehittyneet	49
					Siirtymä	194
					NSPA	27
2.6	EAKR	NR04	Pk-yritykset, joissa mer- kittävä liikevaihdon tai henkilöstön lisäys	kpl	Kehittyneet	112
					Siirtymä	450
					NSPA	352
2.6	EAKR	NR05		kpl	Kehittyneet	62

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
			Pk-yritys, joka aloittavat viennin tai laajentavat uudelle vientimarkkina-alueelle		Siirtymä	246
					NSPA	193
2.6	EAKR	NR11	Kiertotaloutta tai korkean jalostusasteen biotaloutta edistävät demonstraatiot	Kwh	Kehittyneet	110
					Siirtymä	438
					NSPA	399

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.6	EAKR	003	Kehittyneet	175 932
			Siirtymä	1 066 180
			NSPA	849 911
2.6	EAKR	023	Kehittyneet	3 694 573
			Siirtymä	22 389 781
			NSPA	17 848 132
2.6	EAKR	027	Kehittyneet	2 023 219
			Siirtymä	12 261 070
			NSPA	9 773 977
2.6	EAKR	040	Kehittyneet	87 966
			Siirtymä	533 090
			NSPA	424 956
2.6	EAKR	041	Kehittyneet	87 966
			Siirtymä	533 090
			NSPA	424 956
2.6	EAKR	044	Kehittyneet	263 898
			Siirtymä	1 599 270
			NSPA	1 274 867
2.6	EAKR	045bis	Kehittyneet	527 796
			Siirtymä	3 198 540
			NSPA	2 549 733
2.6	EAKR	047	Kehittyneet	1 759 321
			Siirtymä	10 661 800
			NSPA	8 499 110
2.6	EAKR	047bis	Kehittyneet	175 932
			Siirtymä	1 066 180
			NSPA	849 911

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

003 Investoinnit julkisten tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen käyttöomaisuuteen ml. tutkimusinfrastruktuuri, joka on suorassa yhteydessä tutkimukseen ja innovointiin
 023 Tutkimus- ja innovointiprosessit, yritysten välinen teknologian siirto ja yhteistyö, jossa keskitytään kiertotalouteen
 027 Tuki tahoille, jotka tarjoavat palveluja, joilla edistetään vähähiilistä taloutta ja kykyä selviytyä ilmastonmuutoksesta, myös tietoisuuden lisääminen
 040 Vesihuolto ja vesivarojen suojeleminen (myös vesipiirien hoito, erityistoimenpiteet ilmastonmuutokseen sopeutumisiksi, uudelleenkäyttö, vuotojen vähentäminen)
 041 Jäteveden keräys ja käsittely
 044 Yritysten ja teollisuuden jätehuolto: (ennaltaehkäisy, minimointi, lajittelu, uudelleenkäyttö, kierrätys)
 045bis Kierrätettyjen materiaalien käytön edistäminen raaka-aineena liittyen tehokkuuskriteereihin
 047 Tuki pk-yritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle
 047bis Tuki suuryritysten ympäristöystävällisille tuotantoprosesseille ja resurssitehokkuudelle

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.6	EAKR	01	Kehittyneet	8 796 603
			Siirtymä	53 309 002
			NSPA	42 495 552

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.6	EAKR	13	Kehittyneet	752 837
			Siirtymä	4 393 902
			NSPA	
2.6	EAKR	48	Kehittyneet	8 043 766
			Siirtymä	48 915 100
			NSPA	42 495 552

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

13 Yhdennetyt alueelliset investoinnit: Toiminnalliset kaupunkialueet

48 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 2.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
2.6	EAKR	01	Kehittyneet	351 864
			Siirtymä	2 132 360
			NSPA	1 699 822
2.6	EAKR	02	Kehittyneet	1 759 321

			Siirtymä	10 661 800
			NSPA	8 499 110
2.6	EAKR	03	Kehittyneet	6 685 419
			Siirtymä	40 514 841
			NSPA	32 296 619

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)

02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)

03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.3 EAKR-toimintalinja 3: Saavutettavampi Suomi

2.3.1 Erityistavoite: Alueellisen ja paikallisen saavutettavuuden kehittäminen (ET 3.3)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Itä- ja Pohjois-Suomen mikro- ja pk-yritysvaltainen yrityskanta edellyttää yritysten kasvun tukemista. Erityistavoitteen toimenpiteillä parannetaan ja nykyaikaistetaan pk-yritysten kilpailukyvyn kannalta tärkeitä liikenne- ja logistiikkayhteyksiä, eri liikkumis- ja kuljetusmuotojen yhteenliitettävyyttä, elinkeinoelämää ja pk-yritysten toimintaympäristöä kehittäviä liikenneväyliä ja -palveluita sekä liikenneturvallisuutta. Erityistä huomiota kiinnitetään hankkeiden taloudelliseen, sosiaaliseen ja ekologiseen kestävyys. Älykkäillä ja digitaalisilla ratkaisuilla tulee edistää niin liikenteen puhtautta ja alhaista melutasoa kuin myös saavutettavuutta eri käyttäjäryhmien näkökulmasta. Kyseeseen voivat tulla pienet strategiset liikenneväyläinvestoinnit, joiden tavoitteena on edistää tuotannollisen pk-yritystoiminnan tai matkailuyritysten toimintaedellytyksiä. Liikenteen palveluita, infrastruktuuria ja matkakettuja kehitetään valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjausten mukaisesti. Yritystoiminnan kehittyminen on toimenpiteiden ensisijainen tavoite.

Erityistavoitteessa rahoitetaan lisäksi liikennejärjestelmien strategista suunnittelua.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö

- tuetaan pk-yritysten kasvuun ja investointeihin vaikuttavia liikenne- ja logistiikkainvestointeja
- tuetaan liikkumis- ja kuljetusmuotojen parempaa yhteenliitettävyyttä sekä yhteyksiä TEN-T – verkkoon parantavia paikallistason hankkeita
- tuetaan liikenteen älykkäitä ja puhtaita ratkaisuja, melutason alentamista ja liikenneturvallisuutta paikallistasolla edistäviä hankkeita
- tuetaan liikennejärjestelmien strategista suunnittelua

Kestävä kehitys läpileikkaavana periaatteena

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Liikenne- ja logistiikkahankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa tulee huomioida kestävä kehitys ja ilmastonäkökulma.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena on syntynyt pk-yritysten kilpailukyvyn kannalta tärkeitä liikenne- ja logistiikkayhteyksiä sekä elinkeinoelämää ja pk-yritysten toimintaympäristöä kehittäviä liikenneväyliä ja -palveluita. Yritysten toimintaedellytysten parantaminen on lisännyt kasvuyritysten ja niiden investointien määrää. Paikallisella tasolla toteutetut hankkeet ovat poistaneet liikenteellisiä pullonkauloja, parantaneet liikenneturvallisuutta ja vähentäneet liikenteen aiheuttamia melu- ja saastehaittoja. Eri liikennemuotojen yhdistäminen on aiempaa helpompaa ja liikenteen digitalisaatio ja älykkäät ratkaisut helpottavat logistiikan ja matkakettujen suunnittelua.

Pääasialliset kohderyhmät

Tärkeimpiä kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset. Myös kunnat, kehittämissyhtiöt, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, yhdistykset ja säätiöt voivat olla kohderyhminä.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään huomioimalla infrastruktuuri-investointien ympäristövaikutusarvioinneissa investointien vaikutukset sukupuoliin ja väestöryhmiin. *Yhdenvertaisuus* huomioidaan

muun muassa ohjelmatason yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Liikennehankkeiden saavutettavuuteen eri käyttäjäryhmien näkökulmasta kiinnitetään erityistä huomiota.

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Erityistavoitetta rahoitetaan ainoastaan Itä- ja Pohjois-Suomen harvaan asutun alueen erillisrahoituksella. Hankkeet valitaan tavanomaisessa rahoitusprosessissa sekä maakuntakohtaisten että yli- ja maakunnallisten hankkeiden osalta huomioiden valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman linjaukset.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Itä- ja Pohjois-Suomen maakunnat ovat laatineet yhteisen älykkään erikoistumisen strategian, jossa on perustana kestävä kehitys ja hallinta ja ylläpito sekä luonnonvarojen ja -olosuhteiden kestävä käyttö alueelle tärkeillä toimialoilla.

Maakuntien ja myös suuralueiden välisen yhteistyön perinteet ovat Suomessa vahvat. Yli- ja maakunnallinen tai jopa kansallisen tason hanketoiminta rakentuu luontevasti esim. yhteisten älykkään erikoistumisen painopistealojen pohjalta. Myös yhteistyö muiden ohjelmien, kuten maaseutuohjelman tai Interreg-ohjelmien välillä on yritystoiminnan kehittämisen näkökulmasta luontevaa. Logistiikkaan ja liikkumiseen liittyvät investoinnit edellyttävät koordinaatiota muiden rahoitusvälineiden kanssa.

Suomen arktisen strategian mukaisessa toiminnassa yhtenä näkökulmana voi olla toimintamalli, jossa pyritään tunnistamaan arktisella alueella toimivien kansainvälisten organisaatioiden tarpeita ja yhdistämään ne suomalaisten pk-yritysten osaamiseen. Tätä kysyntää ja tarjontaa yhdistämään tulee kehittää uusia muotoja. Pohjoisimman arktisen alueen hauraus mutta myös perinteinen osaaminen ja taidot ovat alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastomuutokseen liittyviä kysymyksiä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa niihin haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet esitellään [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmassa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Myös synkronoidut hankkeet ovat mahdollisia.

Lisäksi voidaan osallistua muuhun EU-tason yhteistyöhön, kuten Venäjä- ja pohjoismaiseen yhteistyöhön. Tässä erityistavoitteessa erityisenä yhteistyön muotona kysymykseen voivat tulla esim. valtakunnanrajojen läheisyydessä sijaitsevat liikennehankkeet, joiden suunnittelussa on tarpeen huomioida rajaliikenteen ja –yhteistyön näkökulmat.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
3.3	EAKR	NO06	Pk-yritykset, joiden saavutettavuus on parantunut hankkeen seurauksena	kpl	Kehittyneet		
					Siirtymä		
					NSPA	150	650

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Tavoite (2029)
3.3	EAKR	NR12	Hankkeen aikaansaamat yrittäjyyttä edistävät muut investoinnit	euro	Kehittyneet	
					Siirtymä	
					NSPA	250 000 000

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan**Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä**

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.3	EAKR	058	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	13 126 420
3.3	EAKR	059	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	52 505 678

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

058 Uudet tai parannetut toissijaiset maantieyhteydet TEN-T-tieverkkoon ja -solmukohtiin

059 Muut uudet tai parannetut kansalliset, alueelliset ja paikalliset liittymätiet

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.3	EAKR	01	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	65 632 098

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.3	EAKR	48	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	65 632 098

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

48 Muut lähestymistavat: Ei alueellista kohdentamista

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 3.3. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
3.3	EAKR	01	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	0
3.3	EAKR	02	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	6 563 210
3.3	EAKR	03	Kehittyneet	
			Siirtymä	
			NSPA	59 068 888

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)

02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)

03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.4. ESR-toimintalinja 4: Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi

2.4.1. Erityistavoite: Polkuja töihin (ET 4.1.1)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Hanketoiminnalla tavoitellaan työhakijoiden, työttömien, työssä olevien sekä työvoiman ulkopuolella olevien ja työmarkkinoille tunnistetusti heikosti kiinnittyneiden ryhmien työllistymistä. Työttömyyden vähentämiseksi on tarpeen edistää ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevien tai työmarkkinoille palaavien työllistymistä. Tavoitteena on myös löytää keinoja mm. nuorisotyöttömyyden sekä pitkäaikaistyöttömyyden riskien tunnistamiseen ja työttömyyden pitkittymisen ehkäisemiseen sekä tuen tarjoamiseen asiakkaille jo ennen heidän tilanteensa vaikeutumista. Työllistymisen tukemiseksi on tärkeää edistää kohderyhmien erilaisia työn tekemisen, itsensä työllistämisen ja yrittäjyyden muotoja sekä kannustaa osaamisen kehittämiseen. Tarvitaan tukea ja ohjausta niille, jotka ovat jääneet alityöllistetyiksi tai joilla tilapäiseksi aiottu matalan palkkatason työ ei johda kokopäivätyöhön.

Kohderyhmään kuuluvien työllistymisen ja valmiuksien parantamiseksi tavoitellaan moniammatillisten ja monialaisten vaikuttavien palveluiden kehittämistä ja tuottamista. Palveluja voidaan kehittää ja tuottaa myös monikanavaisesti sekä matalan kynnyksen palveluina. Välityömarkkinoita kehitetään kestäväällä ja vaikuttavalla tavalla heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymiseksi. Palvelumallien kehittämisessä tähdätään rakenteellisiin muutoksiin, joilla varmistetaan toimintamallien leviäminen sekä jatkuvuus myös hanketoiminnan päättymisen jälkeen. Myös itsensä työllistäjien mahdollisuuksia työllistyä on tarpeen vahvistaa mm. kokonaisvaltaisempien, monialaisten palveluiden kehittämisellä.

Tavoitteena on räätälöidyillä palveluilla vastata työvoiman kohtaanto-ongelmiin, työntekijien rekrytointihaasteisiin sekä työntekijöille asetettaviin koulutus- ja osaamisvaatimuksiin, esimerkiksi digitalisaation mukanaan tuomat tarpeet, yhteistyössä työnantajien kanssa. Toimintaan tarvitaan mukaan eri

toimijoita laaja-alaisesti. Rekrytointivaikeuksista kärsivien alojen tunnettuutta ja vetovoimaa on tarpeen lisätä. Haasteet voivat vaihdella alueittain, mutta lisää työvoimaa tarvittaneen esim. väestön ikääntymisestä johtuen terveydenhuoltoon ja pitkäaikaishoitoon, digitalisaation lisääntymisen johdosta ict-alalle ja kestävä kehityksen painoarvon kasvun myötä mm. kiertotalouteen. Vaikka työelämä on monimuotoistunut, työhönotossa tapahtuu joidenkin henkilöryhmien kohdalla jopa syrjintää. On tarpeen lisätä avointen työmarkkinoiden vastaanottokykyä sekä työnantajien tietoisuutta monimuotoisuuden hyödyistä ja tarjolla olevista tukipalveluista. Sukupuolten välisen ammatillisen segregoinnin lieventäminen on tarpeen työvoimapotentialin paremmaksi hyödyntämiseksi ja tasa-arvon edistämiseksi. Tavoitteena on eri kohderyhmien työmahdollisuuksien selvittäminen ja kehittäminen yhdessä työnantajien kanssa.

Kohderyhmän ammatillisen liikkuvuuden lisäksi myös alueellisen liikkuvuuden edistäminen on tarpeen. Alueellista liikkuvuutta tulee tukea eri toimijoiden ja toimialojen välisellä yhteistyöllä mm. kehittämällä ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä pilotoimalla uusia toimintamalleja. Tarpeen on edistää työvoiman liikkuvuutta myös panostamalla mukana muuttavien puolisoitten työllistymiseen ja osaamisen hyödyntämiseen.

Tavoitteena on yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksien parantaminen ja kokonaisvaltaisen toimintaympäristön rakentaminen mm. liiketoimintaa ja osaamista kehittäville palvelujärjestelmillä ja palveluilla sekä muulla tuella, joka ottaa huomioon yhteiskunnallisten yritysten erityispiirteet. Yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan päätavoite on yleensä sosiaalinen tai ekologinen, joten näiden yritysten toimintamahdollisuuksien ja vaikuttavuuden paraneminen voi lisätä hyvinvointia ja osallisuutta myös laajemmin kuin yrittäjyyden ja työmahdollisuuksien kautta.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Työnhakijoiden työllistyminen

- edistetään kohderyhmiin kuuluvien henkilöiden pääsyä avoimille työmarkkinoille, laadukkaaseen ja riittävään toimeentulon mahdollistaviin työpaikkoihin, yrittäjäksi ja itsenäiseen ammatinharjoittamiseen tai koulutukseen sekä osajien saamista korkeaa osaamista vaativiin tehtäviin
- hyödynnetään monipaikkaisuuden ja erilaisten työn tekemisen tapojen tarjoamia vaihtoehtoja huomioiden työn- ja perhe-elämän yhdistämisen mahdollisuudet
- huomioidaan kohderyhmien tarpeet tarvittaessa positiivisen erityiskohtelun ja yhdenvertaisuussuunnittelun sekä tasa-arvosuunnittelun avulla hyödyntäen heidän omaa asiantuntemustaan
- yhteistyössä yritysten ja muiden työnantajien kanssa räätälöidään etenkin osatyökykyisille ja maahanmuuttajataustaisille työmahdollisuuksia sekä edistetään tehtävien muokkaamisen ja osittamisen edellytyksiä uusien työmahdollisuuksien kehittämiseksi
- kehitetään välityömarkkinoiden laatua ja vaikuttavuutta
- edistetään työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvuutta myös yhteistyössä rekrytoivien työnantajien kanssa luomalla näihin kannusteita ja käytäntöjä
- tuetaan mukana muuttavien puolisoitten työllistymistä
- ohjataan työnhakijoita rekrytointivaikeuksista kärsiville aloille
- luodaan työvoiman kysyntää hyödyntämällä mm. julkisten hankintojen työllistämismalleja

Työllistymistä tukevien palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia ja moniammatillisia palvelumalleja ja verkostomaista työotetta
- lisätään monialaisissa ja -ammatillisissa palveluissa työskentelevien osaamista toimintamallin johtamisessa ja muissa yhteistyöhön liittyvissä kysymyksissä sekä asiakkaiden palvelutarpeisiin liittyvissä työllisyys-, koulutus- ja sosiaalialan teemoissa
- kehitetään toimintamalleja, joilla varmistetaan, että asiakkaan palvelupolku etenee saumattomasti työhön, koulutukseen tai asiakkaan kannalta muuhun tarkoituksenmukaiseen ratkaisuun

- tehostetaan ja kehitetään toimintatapoja ja palveluita, joilla voidaan tukea sesonkityyppisillä aloilla työskentelevien työllistymistä ympärivuotisesti ja alityöllistettyjä heidän työuransa kehittämisessä
- vahvistetaan itsensä työllistäjien mahdollisuuksia työllistyä
- kehitetään alueiden ja toimialojen välisiä yhteistyömalleja ja rekrytointitoimia sekä lisätään rekrytointivaikeuksista kärsivien alojen ja työnantajien tunnettuutta, vetovoimaa ja mainekuvaa
- parannetaan yhteiskunnallisten yritysten liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy työllistymistä tukevien rakenteiden ja monialaisten ja -ammattillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Korkea työllisyysaste edistää yhteiskunnan mahdollisuuksia toteuttaa kestävä kehitys. Kestävän kehityksen periaatteet huomioidaan esim. työttömille tarjottavien työpaikkojen valinnassa tai heitä yrittäjyyteen opastettaessa.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuvat työnhakijat, työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat ovat pääsääntöisesti työllistyneet, perustaneet yrityksen tai siirtyneet koulutukseen kulloinkin työllisyystilanne huomioiden. Työnantajien rekrytointivalmiudet ovat lisääntyneet ja työmarkkinat ovat monimuotoistuneet. Samalla on vähennetty työvoiman kohtaanto-ongelmaa ja rakenteellista työttömyyttä.

Eri toimijoiden tarjoamia työvoima-, yritys- ja monialaisia ja -ammattillisia ohjaus- ja neuvontapalveluja sekä yhteistyöverkostoja on kehitetty toimivammaksi, saumattomammaksi, vaikuttavammaksi ja saavutettavammaksi kokonaisuudeksi eri puolilla Suomea paikalliset erityispiirteet huomioiden. Yhteiskunnallisten yritysten toimintaympäristöä sekä liiketoiminnan ja työllistämisen edellytyksiä on parannettu monipuolisesti.

Pääasialliset kohderyhmät

Kohderyhmiä ovat työnhakijat, työttömät, työssäolevat ja työvoiman ulkopuolella olevat sekä työmarkkinoille heikosti integroituneiksi tunnistettavat henkilöt/henkilöryhmät kuten nuoret, ikääntyneet, koulupudokkaat, itsensä työllistäjät, maahanmuuttajataustaiset, romanit ja osatyökykyiset, joiden on mahdollista tehtyjen toimien tuloksena päästä työmarkkinoille ja koulutukseen.

Kohderyhmänä ovat järjestöt, työmarkkinaosapuolet, yhdistykset, säätiöt, kunnat, koulutusorganisaatiot sekä yhteiskunnalliset ja muut yritykset ja yrittäjät. Kohderyhminä ovat työllisyyttä ja yrittäjyyttä edistävät ja kehittävät organisaatiot mukaan lukien rahoittajat sekä niiden johto ja henkilöstö, joiden osaamista kehitetään osana palvelujen ja rakenteiden kehittämistä.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm. tasa-arvosuunnittelun avulla. Puretaan työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita ja asenteita (esim. sosiaali- ja terveyssektorin sekä osa-aikatöiden vahva naisvaltaisuus ja vastaavasti teollisuuden miesvaltaisuus). Lisätään sukupuolittain eritellyn tiedon käyttöä toiminnassa. Yhteistyössä työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja yritysten kanssa lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Ohjauspalveluissa otetaan käyttöön sukupuolittietoinen ohjaus, jolla helpotetaan koko työvoimapotentiaalin hyödyntämistä ja siten mm. työvoiman saatavuutta sekä edistetään ihmisten tasa-arvoista kohtaamista ja asemaa työmarkkinoilla.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa muun muassa yhdenvertaisuussuunnittelun avulla. Toiminnassa otetaan huomioon työnhakijoiden ja työnantajien tarpeet. Palveluissa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Kehitetään malleja työnantajien monimuotoisuusosaamiseen lisäämiseen työttömien työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset.

Tietty kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitetaan erityistavoitteen tuettavaa toimintaa Pohjois- ja Itä-Suomessa erityisesti huomioiden digiosaamisen kehittäminen ja hyödyntäminen työllisyyden edistämiseksi, työllisyyttä edistävien osaamistilien ja yksilöllisten osaamiskäytäntöjen edistäminen, työn eri muotojen yhdistäminen ja työvoiman liikkuvuuden tukeminen, työllisyyttä tukevien palvelujen saavutettavuuden edistäminen pitkien etäisyyksien, laajakaistapalvelujen ja digitaitojen puutteiden korjaamiseksi sekä työ- ja koulutusperusteisen maahanmuuton edistäminen ja puolisojen työllisyyden edistäminen yritysten osaamis- ja työvoimatarpeen täyttämiseksi.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Kansainvälistä yhteistyötä lisäämällä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden työllistymistä ja siten työvoiman kohtaantoon liittyvien haasteiden lieventämistä mm. alueellista liikkuvuutta edistämällä.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

Itämeren alueen strategian (EUSBSR) tavoitteena on vastata alueen jäsenvaltioiden yhteisiin haasteisiin. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet on esitelty [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmassa](#). Sen puitteissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa temaattisten, pitkäkestoisien hankekokonaisuuksien avulla, jotka kokoavat eri puolilta yhteen toimijoita ja rahoitusta. Ohjelmakauden aikana voidaan järjestää Itämeren alueen jäsenmaissa synkronoituja hankehakuja. Myös yksittäiset hankkeet voivat tukea strategian tavoitteita.

Suomen näkökulmasta erityisen kiinnostavia ovat kansainväliset yhteistyömuodot liittyen mm. tehokkaisiin työllistymisen edistämisen tapoihin sekä työttömille ja työvoiman ulkopuolella oleville tarjottavat palvelut.

Hanketoiminnassa voidaan osallistua myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
4.1.1	ESR	CO01	Työttömät, mukaan lukien pitkäaikaistyöttömät	kpl	Kehittyneet	4 770	20 741
					Siirtymä	11 069	48 128
					NSPA	2 979	12 954
4.1.1	ESR	CO16	Kansallisella, alueellisella tai paikallisella	kpl	Kehittyneet	1	6
					Siirtymä	9	41

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
			tasolla tuettujen vi-ranomaisten ja julkis-ten palvelujen luku-määrä		NSPA	3	11
NSPA = Syrjäisimmän ja pohjoisen harvaan asutut alu-eet							

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Eri-tyista-voite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alueluokka	Perus-taso tai vii-tearvo	Viite-vuosi	Ta-voite (2029)
4.1.1	ESR	CR02	Osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen	kpl	Kehittyneet	9 %	2020	15 %
					Siirtymä	12 %	2020	15 %
					NSPA	12 %	2020	15 %
4.1.1	ESR	CR04	Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä am-matinharjoittajina, jät-täessään toimen	kpl	Kehittyneet	39 %	2020	40 %
					Siirtymä	32 %	2020	35 %
					NSPA	37 %	2020	40 %
4.1.1	ESR	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehittyneet	4,1	2020	4,5
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet								

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityis-tavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.1	ESR	097	Kehittyneet	4 888 968
			Siirtymä	29 628 031
			NSPA	8 711 606
4.1.1	ESR	098	Kehittyneet	3 080 050
			Siirtymä	18 665 660
			NSPA	5 488 312
4.1.1	ESR	099	Kehittyneet	2 297 815
			Siirtymä	13 925 175
			NSPA	4 094 455
4.1.1	ESR	100	Kehittyneet	1 955 587
			Siirtymä	11 851 213
			NSPA	3 484 643
4.1.1	ESR	101	Kehittyneet	1 124 463
			Siirtymä	6 814 447
			NSPA	2 003 669

4.1.1	ESR	104	Kehittyneet	1 320 021
			Siirtymä	7 999 568
			NSPA	2 352 134
4.1.1	ESR	105	Kehittyneet	1 271 132
			Siirtymä	7 703 288
			NSPA	2 265 018
4.1.1	ESR	106	Kehittyneet	440 007
			Siirtymä	2 666 523
			NSPA	784 045
4.1.1	ESR	108	Kehittyneet	2 053 366
			Siirtymä	12 443 773
			NSPA	3 658 875
4.1.1	ESR	116	Kehittyneet	1 662 249
			Siirtymä	10 073 531
			NSPA	2 961 946
4.1.1	ESR	117	Kehittyneet	146 669
			Siirtymä	888 841
			NSPA	261 348
4.1.1	ESR	133	Kehittyneet	391 117
			Siirtymä	2 370 243
			NSPA	696 929

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

097 Toimenpiteet työmarkkinoille pääsyn parantamiseksi

098 Toimenpiteet pitkäaikaistyöttömien työllistymisen edistämiseksi

099 Nuorisotyöllisyyden ja nuorten sosioekonomisen integraation tukeminen

100 Itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yrityksen perustamisen tukeminen

101 Tuki sosiaaliselle taloudelle ja sosiaalisille yrityksille

104 Työvoiman liikkuvuuden tukeminen

105 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

106 Toimenpiteet, joilla edistetään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, kuten lasten ja huollettavien henkilöiden hoitopalveluja

108 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

116 Keinot heikommassa asemassa olevien henkilöiden yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi

117 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

133 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltioissa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.1	ESR	01	Kehittyneet	20 631 444
			Siirtymä	125 030 293
			NSPA	36 762 979

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.1	ESR	48	Kehittyneet	20 631 444
			Siirtymä	125 030 293
			NSPA	36 762 979

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

48 Muut lähestymistavat, ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.1	ESR	01	Kehittyneet	2 063 144
			Siirtymä	12 503 029
			NSPA	3 676 298
4.1.1	ESR	02	Kehittyneet	4 126 289
			Siirtymä	25 006 059
			NSPA	7 352 596
4.1.1	ESR	05	Kehittyneet	5 157 861
			Siirtymä	31 257 573
			NSPA	9 190 745
4.1.1	ESR	09	Kehittyneet	9 284 150
			Siirtymä	56 263 632
			NSPA	16 543 340

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Vihreän osaamisen ja työllisyyden sekä vihreän talouden edistäminen

02 Digitaalisten taitojen ja työpaikkojen kehittäminen

05 Syrjimättömyys

06 Ei sovelleta

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.1. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.1	ESR	01	Kehittyneet	342 881
			Siirtymä	2 077 923
			NSPA	610 977

4.1.1	ESR	02	Kehittyneet	6 409 161
			Siirtymä	38 840 680
			NSPA	11 420 425
4.1.1	ESR	03	Kehittyneet	13 879 401
			Siirtymä	84 111 690
			NSPA	24 731 576

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)
- 02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)
- 03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.4.2. Erityistavoite: Uutta osaamista työelämään (ET 4.1.6)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Tavoitteena on vastata työelämän muutoksista aiheutuviin osaamistarpeisiin sekä osaamistason nostoon.

Uusiin osaamistarpeisiin vastaaminen edellyttää koulutusjärjestelmältä joustavuutta sekä ihmisille mahdollisuuksia päästä tarvitsemaansa koulutukseen työn ohessa ja sen aikana. Kaikilla tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet jatkuvaan ja joustavaan oppimiseen huomioiden erilaiset elämäntilanteet, koulutus- ja työhistoria sekä ammatilliset kiinnostukset. Koulutusjärjestelmää ja eri koulutussektoreita tulee kehittää saumattomaksi kokonaisuudeksi huomioiden myös non-formaalit oppimisympäristöt. Rakenteellisilla muutoksilla varmistetaan toimintamallien jatkuvuus.

Työn murros ja digitalisaatio muuttavat eniten matalamman koulutustason vaativia töitä. On tarpeen nostaa koulutustasoa korkeaa osaamista vaativien työtehtävien lisäämisen vuoksi. Ammatillinen koulutus ja koulutuksen järjestäjien rooli ovat avainasemassa elinkeinorakenteen uudistamishaasteissa ja uusien koulutustarpeiden tunnistamisessa. Uudelleen koulutustarve korostuu ryhmissä, joiden osallistuminen aikuiskoulutukseen on vähäistä. On tarpeen tukea myös aliedustettujen ryhmien ja erityisryhmien osallistumista jatkuvaan oppimiseen.

Tavoitteena on luoda kattavat elinikäisen ohjauksen palvelut ja parantaa koulutusten saavutettavuutta Suomessa. Tarvitaan monialaisen ja moniammatillisen yhteistyön tehokkaampaa hyödyntämistä. On tarpeen kehittää varhaisen vaiheen toimenpiteitä koulupudokkuuden, opintojen keskeyttämisen ja koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tarvitaan tiiviimpää julkisen sektorin, työmarkkinaosapuolten, kansalaisyhteiskunnan ja elinkeinoelämän toimijoiden yhteistyötä, jotta osaamista uudistavat palvelut ja oppimisverkostot vastaavat muuttuviin työelämän osaamistarpeisiin, turvaavat yritysten kilpailukykyä ja kasvumahdollisuuksia sekä parantavat työllisyyttä. Tarvitaan työn ja koulutuksen parempaa yhteensovittamista. Tuottavuuden ja työllisyysasteen nostamiseksi sekä ikääntyvien työurien pidentämiseksi hyödynnetään mm. teknologisen kehityksen ja työelämän muutoksen myötä syntyviä uusia toimintatapoja. Työvoiman ammatillisen liikkuvuuden edistäminen edellyttää toimia työssä oleville henkilöille, jotta heidän osaamisensa vastaisi paremmin työnantajien tarpeisiin ja henkilön omiin uratavoitteisiin. Erityistä huomiota kiinnitetään kasvu- ja rakennemuutosaloja sekä älykästä erikoistumista tukevan koulutuksen laatuun ja tarjontaan.

Suomeen on tarpeen houkutella kansainvälisiä osaajia mm. EURESilla ja hyödyntää jo maassa olevien potentiaalia. Tavoitteena on kehittää yritysten rekrytointivalmiuksia ja houkuttelevuutta työnantajana ja kouluttaa yrityksiä markkinoimaan itseään kiinnostavana työpaikkana.

Tavoitteena on osaamisen ja osaamistarpeiden tunnistaminen ja tunnustaminen sekä ennakointitiedon, ennakointi- ja osaamisverkostojen kehittäminen. Tarvitaan muutosten hallinnan mm. muutosturvan toimintamallin kehittämistä sujuvammaksi ja yksilöllisemmät palvelut mahdollistavaksi. Tavoitteena on parantaa kohtaantoa positiivisissa ja negatiivisissa rakennemuutostilanteissa. Tarvitaan viranomaisten ja yhteistyökumppaneiden toimintatapojen ja –prosessien sekä osaamisen kehittämistä.

Tavoitellaan työelämän laadun ja työorganisaatioiden uudistamista osaamisen lisäämisellä mm. työn tuottavuus, työhyvinvointi, työ- ja yksityiselämän yhteensovittaminen sekä työturvallisuus huomioon. Tulee tunnistaa organisaatioille strategisesti tärkeitä työelämän kehittämisen teemoja ja vaikuttavimpia kehittämisen keinoja. Johdon osaamista on tarpeen kehittää erityisesti ikäjohtamisen ja osaamisen johtamisen alueilla sekä etätöiden ja monipaikkaisen työnteon johtamisen osaamisessa. Toimilla tuetaan hallitusohjelman mukaista työelämän kehittämisohjelmaa (TYÖ2030).

On tarpeen edistää sukupuolten tasa-arvoa ja vähentää segregatiota koulutus- ja työelämässä erityisillä sukupuolten tasa-arvoa edistävillä hankkeilla.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö otsakkeittain

Jatkuva oppiminen ja joustavat koulutuspolut

- lisätään yksilöllisten, monimuotoisten ajasta ja paikasta riippumattomien jatkuvan oppimisen koulutuskokonaisuuksien tarjontaa ml. täydennys- ja erikoistumiskoulutukset sekä perustaitojen kehittäminen
- tuetaan tutkintojen ja tutkintojen osien suorittamista sekä edistetään ja kehitetään osaamisen ja ulkomailla suoritettujen tutkintojen tunnustamista ja tunnistamista
- tuetaan uusien toimintatapojen ja digitalisaation hyödyntämistä sekä niihin liittyvää oppimista ja osaamisen kehittämistä työpaikoilla
- edistetään yrittäjyyttä ja liiketoimintaosaamista osana koulutusta ja työelämää
- tuetaan eri alojen kehittymistä osana ekosysteemejä ja vahvistetaan palvelujen tuotanto-osaamista
- kehitetään jatkuvan oppimisen mahdollistavia koulutusrakenteita ja oppimisympäristöjä sekä oppimista tukevaa pedagogiikkaa
- tuetaan koulutuksen ja työelämän sekä kouluasteiden välisten nivelvaiheiden siirtymien sujuvoittamista
- kehitetään koulutuksen laatua ja tarjontaa mm. älykkään erikoistumisen ja kasvu- ja rakenneuudistosalojen tarpeisiin
- tuetaan jatkuvan oppimisen avulla elinkeinorakenteen monipuolistamista ja uudenlaisten palvelurakenteiden syntymistä mm. luovaa osaamista hyödyntämällä

Palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia, moniammatillisia ja monikanavaisia ohjaus- ja neuvontapalveluita koulutuksessa ja työelämässä sekä vahvistetaan asiantuntijoiden valmiuksia vastata monimuotoistuvan asiakaskunnan tarpeisiin
- tuetaan luovien alojen palvelukokonaisuuden syntymistä ja vahvistetaan kulttuuripalveluiden tuotanto-osaamista

Muutostarpeiden ja osaamisen ennakointi työmarkkinoiden tarpeiden pohjalta

- tuetaan osaamistarpeiden ennakointia ja ennakointitiedon hyödyntämistä
- edistetään tutkimus- ja kehittämistoiminnan integroitumista koulutukseen

Työelämän kehittäminen

- edistetään työhyvinvointia, työterveyttä ja työssä jaksamista, hyvän työelämän kehittymistä ja työelämän laatua ml. työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen ja työyhteisöjen monimuotoisuuden lisääminen

- kehitetään toimintamalleja mm. havaittuihin psykososiaaliseen kuormitukseen vastaamiseksi riittävän aikaisessa vaiheessa
- edistetään toimintatapoja ja digitaalisia ratkaisuja, jotka parantavat samanaikaisesti tuottavuutta ja tuloksellista työn tekemistä sekä työhyvinvointia
- kehitetään mikro- ja pk-yritysten ja muiden organisaatioiden sekä niiden henkilöstön, ml. lukien johtajat, osaamista erityisesti ikäjohtamisen ja osaamisen johtamisen alueilla
- edistetään yritysten muutoskyvykkyyttä neuvonnan, ohjauksen ja verkostojen kautta

Ammatillisen liikkuvuuden ja kohtaannon edistäminen

- parannetaan kohtaantoa ja edistetään ammatillista liikkuvuutta eri palveluja kehittämällä, hyödyntämällä ja yhdistelemällä
- edistetään kansainvälisten osaajien rekrytointia Suomeen ja integroidaan jo maassa olevia yhteistyössä EAKR- ja Talent Boost –toimenpiteiden kanssa
- toteutetaan muutostilanteiden kehittämiskokeiluja kuten digitaalisia osaamiskartoituksia ja kehitetään uusia koulutus- ja valmennusmahdollisuuksia sekä tiivistetään muutosturvan ja työnvälityksen sekä yrityspalvelujen yhteyttä

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy mm. koulutus- ja ohjauspalveluiden rakenteiden ja moniammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Osaavat kansalaiset ovat yhteiskunnan kestävä kehityksen mahdollistajia. Hyvän ja turvallisen opiskelu- ja työympäristön edistäminen tukee kestävä kehitystä.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuvien osaaminen vastaa paremmin työelämän ja yhteiskunnan tarpeisiin ja osaaminen tunnistetaan aiempaa paremmin. Osallistujat ovat suorittaneet opintonsa loppuun ja heidän työhön sijoittumisensa on parantunut. Koulutusjärjestelmän joustavuus ja opetusmenetelmien monipuolistuminen on lisännyt ihmisten mahdollisuuksia opiskella ajasta ja paikasta riippumatta.

Tutkimus- ja kehittämistoiminta on aiempaa paremmin integroitu koulutukseen. Luovan osaamisen kehittäminen ja hyödyntäminen on vahvistunut.

Organisaatioiden työhyvinvointia ja tuottavuutta on parannettu, valmiuksia muutoksiin on lisätty ja ikääntyneiden työssä pysymistä edistetty. Palvelujen toimintamallien, yhteistyön ja ohjauksen kehittämisellä on edistetty työvoiman, ml. erityisryhmät, opiskelua, ammatillista liikkuvuutta sekä työllistymistä.

Pääasialliset kohderyhmät

Hankkeitten kohderyhmänä on työikäinen väestö, niin opiskelijat, työssä olevat, työttömät kuin työvoiman ulkopuolellakin olevat. Kohderyhmään kuuluvia henkilöryhmiä ovat mm. nuoret, ikääntyneet, koulupudokkaat, itsensä työllistäjät, yksinyrittäjät, maahanmuuttajataustaiset, romanit ja osa-työkykyiset.

Kohderyhmänä ovat yrityksissä ja organisaatioissa työskentelevät työntekijät ja johtajat yksityisellä ja julkisella sektorilla. Kohderyhmänä ovat erilaisissa muutostilanteissa olevat työnantajat ja työntekijät. Kohderyhmiä ovat myös sellaiset työssä olevat henkilöt, joiden tämän hetkinen osaaminen tarvitsee päivitystä tai joiden työelämässä pitempään pysymistä turvataan.

Kohderyhmään kuuluvat järjestöt, työmarkkinaosapuolet, yhdistykset, säätiöt, kunnat, kasvatus- ja koulutusorganisaatiot, tutkimuslaitokset, taide- ja kulttuurilaitokset ja muut työelämän ja palveluiden kehittäjät ja niiden henkilökunta.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet tasa-arvon, osallisuudet ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm. tasa-arvosuunnittelun avulla. Puretaan työ- ja koulutusurien sukupuolenmukaista eriytymistä ylläpitäviä rakenteita. Lisätään sukupuolittain eriteltyä tietoa ja tavoitteita hanketoiminnassa. Lisätään organisaatioiden ja yksilöiden tasa-arvo-osaamista, edistetään sukupuolistereotyyppien tunnistamista sekä kehitetään rekrytointikäytäntöjä. Ohjauspalveluissa otetaan käyttöön sukupuolitietoinen ohjaus, jolla helpotetaan koko työvoimapotentialin hyödyntämistä ja siten mm. työvoiman saatavuutta sekä edistetään ihmisten tasa-arvoista kohtaamista ja asemaa koulutuksessa ja työmarkkinoilla.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa mm. yhdenvertaisuussuunnittelun ja moninaisuuskoulutuksen avulla. Toiminnassa huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Toiminnassa kehitetään malleja koulutuksen tarjoajien ja työnantajien monimuotoisuusosaamiseen lisäämiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset

Kehitetään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelua, jotta koulutuksessa ja työelämässä voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin ml. segregatio ja stereotyyppien vaikutukset

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu käyttö

Kestävän kaupunkikehittämisen ITI-ohjelma:

Kestävän kaupunkikehittämisen pohjana ovat pääkaupunkiseudun ja sen ulkopuolella olevien yliopistokaupunkien sopimukset innovaatioekosysteemien kehittämiseksi. Malli perustuu kaupunkien ja valtion kumppanuuteen, mutta malli tukee yli aluerajojen tapahtuvaa kehittämistä. ESR-toimet tukevat EAKR-rahoituksella tuettavaa toimintaa.

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella rahoitettavassa toiminnassa Itä- ja Pohjois-Suomessa koulutus- ja työperusteisen maahanmuuton toimivuutta tulee edistää alueen tarpeet huomioon ottavalla tavalla. Koulutuksen saavutettavuutta tulee edelleen kehittää tavoittamaan erityisesti työssä oleva väestö ja vaikeasti työllistyvät ihmiset. Koulutuksen saavutettavuuden tulee entistä enemmän kytkeytyä alueen yritysten innovaatiopotentialin kasvattamiseen ja yrittäjyyden toimintaedellytysten parantamiseen harvan asutuksen alueilla. Alueen TKI-intensiteetissä on suuria eroja. Alueen vahvoja osaamiskeskittymiä Oulu, Kuopio, Joensuu tulee pystyä paremmin hyödyntämään muun alueen TKI-intensiteetin nostamiseksi lähemmäksi maan keskitasoa.

Matkailu- ja tapahtumatuotanto tuovat alueelle paljon elinvoimaa ja vetovoimaa. Kehittämisellä alueella vahvistetaan näiden alojen uudistumista, kestävää kasvua ja kansainvälisyyttä tukemalla alan osaamista, verkostoitumista ja työvoiman saantia. Luovien alojen kehittämiskyvykkyydellä ja toimialojen välisellä yhteistyöllä kehitetään alueelle vahvaa kasvualaa, jossa on tuloksena vetovoimaisia työpaikkoja ja vahvoja yrityksiä. Digitaaliset palvelut ja tarjonta vahvistavat alueen näkyvyyttä ja vetovoimaa.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Kansainvälisellä yhteistyöllä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osaamista koulutukseen ja työelämän kehittämiseen liittyviin osa-alueisiin liittyen.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Arktisen

alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaista-essa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa niihin haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alueen maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet on esitelty [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmassa](#), joka on pohjana Itämeren alueen strategian toimeenpanon rahoittamiselle. Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea.

Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia. Suomen kannalta kiinnostavimmat yhteistyöt liittyvät koulupudokkuuden vähentämiseen sekä työssä olevien osaamisen lisäämiseen.

Hanketoiminnassa osallistutaan myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta-yksikkö	Alueluokka	Välita-voite (2024)	Tavoite (2029)
4.1.6	ESR	CO02	Työelämän ulkopuo- lella olevat	kpl	Kehittyneet	164	714
					Siirtymä	298	1 296
					NSPA	77	335
4.1.6	ESR	CO04	Työlliset, mukaan lu- kien itsenäiset am- matinharjoittajat*	kpl	Kehittyneet	2 051	8 917
					Siirtymä	10 537	45 814
					NSPA	3 507	15 247
4.1.6	ESR	CO05	Alle 30 -vuotiaat	kpl	Kehittyneet	3 319	14 432
					Siirtymä	12 726	55 329
					NSPA	3 156	13 721
4.1.6	ESR	CO16	Kansallisella, alueel- lisella tai paikallisella tasolla tuettujen vi- ranomaisten tai jul- kisten palvelujen lu- kumäärä	kpl	Kehittyneet	5	22
					Siirtymä	21	89
					NSPA	11	47
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet							

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityis-tavoite	Ra-hasto	Tun-nus	Indikaattori	Mitta-yk-sikkö	Alueluok-ka	Perus-taso tai viitearvo	Viite-vuosi	Ta-voite (2029)
4.1.6	ESR	CR03	Osallistujat, jotka saa- vat ammattipätevyy- den jättäessään toi- men	kpl	Kehitty- neet	5 %	2020	10 %
					Siirtymä	3 %	2020	10 %
					NSPA	3 %	2020	10 %
4.1.6	ESR	CR04	Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös it- senäisinä ammatinhar- joittajina, jättäessään toimen	kpl	Kehitty- neet	7 %	2020	15 %
					Siirtymä	18 %	2020	20 %
					NSPA	22 %	2020	25 %
4.1.6	ESR	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehitty- neet	4,1	2020	4,5

Erityis- tavoite	Ra- hasto	Tun- nus	Indikaattori	Mitta- -yk- sikkö	Alueluok- ka	Perus- taso tai viitearvo	Viite- vuosi	Ta- voite (2029)
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alu- eet								

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.6	ESR	100	Kehittyneet	1 980 619
			Siirtymä	12 002 908
			NSPA	3 529 246
4.1.6	ESR	105	Kehittyneet	618 943
			Siirtymä	3 750 909
			NSPA	1 102 889
4.1.6	ESR	106	Kehittyneet	949 046
			Siirtymä	5 751 393
			NSPA	1 691 097
4.1.6	ESR	107	Kehittyneet	1 526 727
			Siirtymä	9 252 242
			NSPA	2 720 460
4.1.6	ESR	108	Kehittyneet	2 351 985
			Siirtymä	14 253 453
			NSPA	4 190 980
4.1.6	ESR	109	Kehittyneet	1 898 093
			Siirtymä	11 502 787
			NSPA	3 382 194
4.1.6	ESR	110	Kehittyneet	660 206
			Siirtymä	4 000 969
			NSPA	1 176 415
4.1.6	ESR	111	Kehittyneet	371 366
			Siirtymä	2 250 545
			NSPA	661 734
4.1.6	ESR	112	Kehittyneet	2 682 088
			Siirtymä	16 253 938
			NSPA	4 779 187
4.1.6	ESR	113	Kehittyneet	1 898 093
			Siirtymä	11 502 787
			NSPA	3 382 194
4.1.6	ESR	114	Kehittyneet	4 167 552

			Siirtymä	25 256 119
			NSPA	7 426 122
4.1.6	ESR	117	Kehittyneet	742 732
			Siirtymä	4 501 091
			NSPA	1 323 467
4.1.6	ESR	133	Kehittyneet	783 995
			Siirtymä	4 751 151
			NSPA	1 396 993

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

100 Itsenäisen ammatinharjoittamisen ja yrityksen perustamisen tukeminen

105 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

106 Toimenpiteet, joilla edistetään työ- ja yksityiselämän tasapainoa, kuten lasten ja huollettavien henkilöiden hoitopalveluja

107 Toimenpiteet, joilla edistetään tervettä ja asianmukaista työympäristöä ja puututaan terveysriskeihin, myös edistämällä liikuntaa

108 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

109 Tuki työntekijöiden, yritysten ja yrittäjien sopeutumisiksi muutoksiin

110 Toimenpiteet, joilla kannustetaan aktiivista ja tervettä ikääntymistä

111 Tuki varhaiskasvatukseen (pois lukien infrastruktuuri)

112 Tuki perusasteen ja keskiasteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

113 Tuki korkea-asteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

114 Tuki aikuiskoulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

117 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

133 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltioissa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.6	ESR	01	Kehittyneet	20 631 444
			Siirtymä	125 030 293
			NSPA	36 762 979

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.6	ESR	43	Kehittyneet	2 063 144
			Siirtymä	12 503 029
			NSPA	3 676 298
4.1.6	ESR	48	Kehittyneet	18 568 299
			Siirtymä	112 527 263

			NSPA	33 086 681
--	--	--	------	------------

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

43 Muut lähestymistavat, toiminnalliset kaupunkialueet

48 Muut lähestymistavat, ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.6	ESR	01	Kehittyneet	5 157 861
			Siirtymä	31 257 573
			NSPA	9 190 745
4.1.6	ESR	02	Kehittyneet	3 094 717
			Siirtymä	18 754 544
			NSPA	5 514 447
4.1.6	ESR	03	Kehittyneet	4 126 289
			Siirtymä	25 006 059
			NSPA	7 352 596
4.1.6	ESR	05	Kehittyneet	2 063 144
			Siirtymä	12 503 029
			NSPA	3 676 298
4.1.6	ESR	09	Kehittyneet	6 189 433
			Siirtymä	37 509 088
			NSPA	11 028 894

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Vihreän osaamisen ja työllisyyden sekä vihreän talouden edistäminen

02 Digitaalisten taitojen ja työpaikkojen kehittäminen

03 Tutkimukseen ja innovointiin sekä älykkääseen erikoistumiseen investoiminen

05 Syrjimättömyys

09 Ei sovelleta

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.6. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.6	ESR	01	Kehittyneet	933 212
			Siirtymä	5 655 432
			NSPA	1 662 881
4.1.6	ESR	02	Kehittyneet	3 827 085
			Siirtymä	23 192 830
			NSPA	6 819 447
4.1.6	ESR	03	Kehittyneet	15 871 147
			Siirtymä	96 182 030

			NSPA	28 280 650
--	--	--	------	------------

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)
- 02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)
- 03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.4.3. Erityistavoite: Yhdenvertaiseen osallisuuteen (ET 4.1.7)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Tavoitteena on vahvistaa heikoimmassa työmarkkina-asemassa ja suurimmassa huono-osaisuusriskissä olevien henkilöiden aktiivista toimijuutta ja osallisuutta sekä kiinnittymistä koulutukseen ja työmarkkinoille. Varhainen puuttuminen ja tuki edistävät työttömyys- ja syrjäytymiskiirteen katkaisemista sekä ehkäisevät koulunkäynnin tai opiskelun keskeytymistä. Tavoitteena on kohderyhmään kuuluvien terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen, jotta heillä olisi riittävät voimavarat pyrkiä aktiivisesti parantamaan omaa ja tarvittaessa myös läheistensä elämäntilannetta.

Vaikeimmin työllistyvien työllistymisen tueksi on tarpeen lisätä tuetun työllistymisen menetelmien käyttöä ja vaikuttavien toimintamallien juurruttamista. Tarvitaan toimia, joiden tuella mielenterveyden häiriöitä ja päihdehäiriöitä sairastavilla on mahdollisuus osallistua opintoihin ja työhön. Työttömien työkyvyn tuen palvelujen ja kuntoutuksen saatavuutta ja laatua on tarpeen parantaa. Tavoitteena on nivoa monialaiset hyvinvointi-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutuspalvelut tiiviisti työllisyys- ja koulutuspalveluihin. Näin varmistetaan, että yksilön palvelupolku ei katkea ja että hänellä on mahdollisuus hyödyntää yhteiskunnan ja muiden hankkeiden tarjoamia palveluita mahdollisimman oikea-aikaisesti ja täysipainoisesti. Osatyökykyisten työllistymistä edistetään edellä mainittuihin tavoitteisiin sisältyvillä toimilla, jotka tukevat hallitusohjelman mukaista työkykyohjelmaa.

Tavoitteena on parantaa nuorten, työikäisten ja perheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten osaamista, keskinäistä yhteistyötä ja verkostotyöskentelyn osaamista. Ylisukupolvista syrjäytymistä ja köyhyyttä ehkäistään tukemalla perheitä ja edistämällä vanhempien työelämää osallistumista. Vähävaraisten perheiden tukea vahvistetaan moniammatillisesti ja edistetään lasten osallisuutta ohjaamalla heitä harrastusten piiriin. Toimissa hyödynnetään olemassa olevia rakenteita kuten paikallista ja alueellista perhe- ja aikuissosiaalityötä. Nuoria tuetaan opinto- ja työelämäpolulle kokonaisvaltaisesti ja heidän toimintakykyään ja -valmiuksiaan vahvistetaan esim. psykososiaalisin keinoin.

Yhdenvertaisuutta on tarpeen edistää turvaamalla vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutuminen ja lisäämällä maahanmuuttajataustaisten ja etnisten vähemmistöjen osallisuutta. Tavoitteena on kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien (esim. rikosseuraamusasiakkaat, asunnottomat, päihteiden käyttäjät, mielenterveyskuntoutujat, tulottomat) asumisen, hyvinvoinnin ja osallisuuden tukeminen. Palveluja (esim. työvoimapalvelut, terveydenhuolto, koulutus) tulee kehittää siten, että ne ovat kaikille sopivia, esteettömiä ja saavutettavia.

Palveluissa on tarpeen entistä paremmin huomioida palvelun käyttäjän ja tarvittaessa hänen läheistensä erityistarpeet. Tämä voi sisältää mm. omakielisen ohjauksen, uudenlaisten yhteiskuntaan kiinnittymistoimien ja hyvien yhteiskuntasuhteiden edistämistä. Tavoitteena on kehittää ja tehdä tiivistä yhteistyötä julkisen, kolmannen ja neljännen sektorin sekä yritysten kanssa sekä kehittää monitoimijaisia strategiseen kumppanuuteen perustuvia toimintamalleja. Toimissa hyödynnetään kokemusasiantuntijoita ja vertaistukea sekä kohderyhmää edustavien tahojen asiantuntemusta.

On tarpeen kehittää kansalaistoimijalähtöisiä ja muita toimintamalleja. Tavoitteena on lisätä alueiden yhteisöllistä hyvinvointia toimilla, jotka tähtäävät yksinäisyyden vähentämiseen ja yhdessä tekemiseen. On tarpeen kehittää helposti saavutettavia, monipuolisia, arkiympäristöihin tuotavia palveluita erityisesti yhteiskunnallisen ja kulttuurisen asemansa tai muun haavoittuvuuden vuoksi vaikeassa asemassa oleville ihmisille, joita on muutoin vaikea tavoittaa.

Tavoitteena on tiivistää yhteistyötä työnantajien kanssa, jotta voidaan esim. erilaisten työpaikalla tapahtuvien valmennus- ja kuntoutustoimien avulla tukea työllistymistä. On tarpeen vahvistaa polkuja työtoiminnasta työhön avoimille työmarkkinoille ja koulutukseen sekä rakentaa työmarkkinoita, jotka tarjoavat työllistymisen mahdollisuuksia työelämän ulkopuolella oleville ryhmille.

Syrjäytyneiden ja heikossa asemassa olevien ihmisten työelämää osallistumisen taustalla vaikuttavat syyt ovat usein sukupuolittuneita: esimerkiksi naisilla lähisuhdeväkivalta tai mielenterveyden ongelmat, miehillä päihderiippuvuus tai heikko koulutustaso. Sukupuolinäkökulman huomioiminen kaikissa syrjäytymistä ehkäisevissä ja osallisuutta edistävissä toiminna varmistaa tasa-arvon toteutumista ja lisää toimien vaikuttavuutta.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö

Yhtäläisten mahdollisuuksien ja osallisuuden edistäminen

- tuetaan monipuolisin keinoin kaikkein heikoimmassa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden kiinnittymistä yhteiskuntaan, koulutukseen ja työmarkkinoille sekä torjutaan huono-osaisuutta ja syrjäytymistä
- lisätään eri väestöryhmien vuorovaikutusta
- yksinäisten ja riippuvuus- ja/tai työ- ja toimintakyvyn haasteiden kanssa kamppailevien hyvinvointia lisätään mm. yhteisöllisin ja kuntouttavin toimenpitein
- edistetään vammaisten henkilöiden, etnisten vähemmistöjen ja muiden heikommissa asemassa olevien väestöryhmien oikeuksien toteutumista
- kehitetään kansalaistoimijalähtöistä toimintaa ja yhteisöllisiä palveluita sekä edistetään vähemmistö- ja erityisryhmien osallistumista päätöksentekoon ja palveluiden suunnitteluun
- hyödynnetään kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntapalveluja osallisuuden, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämiseksi

Työllistymismahdollisuuksien parantaminen

- parannetaan heikoimmassa asemassa olevien valmiuksia päästä koulutukseen ja työmarkkinoille
- rakennetaan osallistavia työmarkkinoita, lisätään tuetun työllistymisen menetelmien käyttöä ja vaikuttavuutta sekä kehitetään työtoiminnan sisältöjä

Palveluiden kehittäminen

- kehitetään, levitetään ja juurrutetaan monialaisia, oikea-aikaisia, saavutettavia ja katkeamattomia taide-, kulttuuri-, hyvinvointi-, sosiaali-, terveys-, kuntoutus- koulutus- ja työllisyyspalveluita ja kehitetään mm. perhe- ja nuorisotyön menetelmiä ja verkostomaista työotetta
- edistetään kolmannen ja neljännen sektorin ja viranomaisien välistä kumppanuutta, yhteistyötä ja osaamista heikoimmassa asemassa olevien ryhmien palveluiden ja yhteiskuntaan kiinnittymisen parantamiseksi
- kehitetään tuloksellisia mm. sosiaalisen kuntoutuksen ja päihdekuntoutuksen toimintamalleja työikäisille samoin kuin työ- ja toimintakyvyn palveluja
- kehitetään sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osaamista sosiaali- ja terveysalalla, jotta voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin

Läpileikkaavat periaatteet

Sosiaalisia innovaatioita syntyy syrjäytymistä ehkäisevien ja osallisuutta edistävien rakenteiden ja moniammatillisten ohjaus- ja neuvontapalveluiden kehittämisen yhteydessä. Uusia toimintatapoja levitetään ja juurrutetaan pysyviksi käytännöiksi.

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Tämä tarkoittaa myös, että ympäristö, ihminen ja talous otetaan tasavertaisesti huomioon päätöksenteossa ja toiminnassa. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja oman elämän parempi hallinta edistävät kestävänsä kehityksen toteutumismahdollisuuksia. Myös kansalaisten kokemus osallisuuden tunteesta edistää kestävänsä kehitystä.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena hankkeisiin osallistuneiden työttömien ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten ja työikäisten hyvinvointi, osallisuus, yhdenvertaisuus, työ- ja toimintakyky, aktiivinen toimijuus ja osaaminen ovat parantuneet niin, että useat heistä ovat siirtyneet koulutukseen tai työhön tai sille johtavalle polulle. Eri väestöryhmien (ml. sukupuoli) väliset, sekä alueelliset terveys- ja hyvinvointierot ovat kaventuneet. Hankkeilla on torjuttu huono-osaisuutta, ylisukupolvista köyhyyttä ja syrjäytymistä.

Monitoimijaiset, sektori- ja organisaatorajat ylittävät palvelujärjestelmät toimivat saumattomasti ja oikea-aikaisesti sekä tukevat ammattilaisten yhteistyötä. Kolmannen ja neljännen sektorin toimijat ja vertaistukea tarjoavat henkilöt osallistuvat palvelujärjestelmiin ja työllistämisen ja kehittämistoimintaan. Perheiden aikuisten tukemiseksi sekä perheiden parissa työskentelevien osaamisen ja tietoisuuden lisäämiseksi kehitetyt toimet auttavat myös lapsia.

Työmarkkinat ovat aiempaa osallistavampia ja tarjoavat työllistymisen mahdollisuuksia heikossa työmarkkina-asemassa oleville henkilöille. Tuloksena on laadukkaiden ja monipuolisten matalan kynnyksen työ- ja toimintapaikkojen lisääntyminen.

Pääasialliset kohderyhmät

Työmarkkinoiden näkökulmasta heikoimmassa asemassa olevat henkilöt, sisältäen vähemmistöt ja erityisryhmät, joiden yhteiskunnallista osallisuutta halutaan edistää. Kohderyhmään kuuluvat työmarkkinoille heikosti integroituneiksi tunnistettavat henkilöryhmät kuten nuoret, ikääntyneet, koulupudokkaat, maahanmuuttajataustaiset, romanit ja osatyökykyiset. Kohderyhmään kuuluvat syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt riippumatta heidän aiemmasta koulutus- ja työhistoriastaan tai sen puutteesta ja välillisesti myös esim. heidän läheisensä.

Kohderyhmään kuuluvat myös monialaisten taide-, hyvinvointi-, sosiaali-, terveys- ja kuntoutus- sekä neuvontapalveluiden tarjoajat ja niiden johto ja henkilöstö, joiden yhteistyötä ja osaamista halutaan kehittää.

Kohderyhmät voidaan tarvittaessa rajata tarkemmin alueellisten erityispiirteitten tai valtakunnallisten tarpeitten mukaisesti.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm. tasa-arvosuunnittelun keinoin. Puretaan työ- ja koulutusrorien segregaatiota ylläpitäviä rakenteita. Lisätään sukupuolitietoisia menetelmiä ohjaus- ja muissa palveluissa ja tiedostetaan mahdolliset syrjäytymiseen vaikuttavat sukupuoleen liittyvät tekijät. Kehitetään sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden osaamista, jotta voidaan paremmin vastata tasa-arvo- ja yhdenvertaisuushaasteisiin.

Osallisuutta edistetään lisäämällä kansalaisten aktiivisuutta, sosiaalista pääomaa ja yhteisöllisyyttä. Kehittämistarpeet lähtevät paikalliselta tasolta ja toimeenpanossa osallistetaan alueen asukkaita ja muita toimijoita. Toimintaa rahoitetaan alueilla, joilla ei rahoiteta maaseutu- tai kalatalousrahastoista paikallista kehittämistä.

Yhdenvertaisuus huomioidaan palvelujen kehittämisessä ja tarjoamisessa. Toiminnassa otetaan huomioon kunkin kohderyhmän erityistarpeet ja kulttuuritietoinen ohjaus. Palveluissa huomioidaan

tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi koulutuksessa ja työmarkkinoilla tai syrjinnästä johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Toiminnassa kehitetään menetelmiä syrjinnän vähentämiseksi yhteiskunnassa ja eri vähemmistöjen yhdenvertaisuuden lisäämiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset

Tietyt kohdealueet, mukaan lukien alueellisten välineiden suunniteltu

Pohjoisen harvan asutuksen alueen erillisrahoituksella Pohjois- ja Itä-Suomessa huomioidaan erityisesti terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen työ- ja opiskelukykyisyyden edistämiseksi, osallisuuden ja yhteisöllisyyden tukeminen nuorille ja perheille hyödyntäen monialaista osaamista ja mm. luovia menetelmiä alueen vetovoimaisuuden ja osallisuuden parantamiseksi, palveluiden saatavuutettavuuden edistäminen (digitaaliset palvelut ja innovatiiviset toimet) ja nuorisotyön ja perheiden auttamisen vahvistaminen.

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet [1 329 / 2 000]

Kansainvälistä yhteistyötä lisäämällä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien henkilöiden osallisuutta, työllistymistä ja koulutukseen osallistumista.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Pohjoisen arktisen alueen hauraus on alueen erityispiirre, minkä vuoksi alue voi toimia myös edelläkävijänä ratkaistaessa ilmastonmuutokseen liittyviä kysymyksiä.

Itämeren alueen strategian (EUSBSR) tavoitteena on vastata alueen jäsenvaltioiden yhteisiin haasteisiin. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet on esitelty esitelty [Itämeren strategian toimeenpanosuunnitelmassa](#). Sen puitteissa tehtävää kansainvälistä yhteistyötä voidaan toteuttaa temaattisten, pitkäkestoisten hankekokonaisuuksien avulla, jotka kokoavat eri puolilta yhteen toimijoita ja rahoitusta. Ohjelmakauden aikana voidaan järjestää Itämeren alueen jäsenmaissa synkronoituja hankehakuja. Myös yksittäiset hankkeet voivat tukea strategian tavoitteita.

Suomen kannalta kiinnostavimmat yhteistyön aiheet liittyvät mm. työelämän ulkopuolella olevien saamiseen osallisuutta edistävään toimintaan ja koulutukseen sekä tälle kohderyhmälle sopivien työpaikkojen löytäminen tai luominen.

Hanketoiminnassa voidaan osallistua myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä-yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tuotosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuosille 2024 ja 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7.

Erityis-tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Välitavoite (2024)	Tavoite (2029)
4.1.7	ESR	CO02	Pitkäaikaistyöttömät*	kpl	Kehittyneet	634	2 758
					Siirtymä	5 160	22 433
					NSPA	1 420	6 176
4.1.7	ESR	CO03	Työelämän ulkopuolella olevat	kpl	Kehittyneet	2 278	9 903
					Siirtymä	2 627	11 420
					NSPA	976	4 242
4.1.7	ESR	CO12		kpl	Kehittyneet	1 619	7 039

			Ulkomaalaistaustaiset henkilöt		Siirtymä	3 052	13 271
					NSPA	830	3 611
4.1.7	ESR	CO16	Kansallisella, alueellisella tai paikallisella tasolla tuettujen viranomaisten tai julkisten palvelujen lukumäärä	kpl	Kehittyneet	2	10
					Siirtymä	10	42
					NSPA	7	28

NSPA = Pohjoisen harvaan asutut alueet

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Taulukossa on kuvattu Euroopan sosiaalirahaston (ESR) tulosindikaattorit ja niiden tavoitetasot vuodelle 2029 alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7.

Erityistavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mittayksikkö	Alueluokka	Perustaso tai viitearvo	Viitevuosi	Tavoite (2029)
4.1.7	ESR	CR01	Osallistujat, jotka ovat ryhtyneet työnhakuun jättäessään toimen	kpl	Kehittyneet	1 %	2020	10 %
					Siirtymä	3 %	2020	10 %
					NSPA	3 %	2020	10 %
4.1.7	ESR	CR02	Osallistujat, jotka ovat koulutuksessa jättäessään toimen*	kpl	Kehittyneet	6 %	2020	10 %
					Siirtymä	7 %	2020	10 %
					NSPA	7 %	2020	10 %
4.1.7	ESR	CR04	Osallistujat, jotka ovat työelämässä, myös itsenäisinä ammatinharjoittajina, jättäessään toimen	kpl	Kehittyneet	4 %	2020	10 %
					Siirtymä	11 %	2020	15 %
					NSPA	13 %	2020	15 %
4.1.7	ESR	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehittyneet	4,1	2020	4,5
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5

NSPA = Pohjoisen harvaan asutut alueet

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikaatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	105	Kehittyneet	926 310
			Siirtymä	5 613 605
			NSPA	1 650 583
4.1.7	ESR	108	Kehittyneet	3 143 839
			Siirtymä	19 052 235
			NSPA	5 601 978
4.1.7	ESR	115	Kehittyneet	4 406 989
			Siirtymä	26 707 151
			NSPA	7 852 772
4.1.7	ESR	116	Kehittyneet	3 705 239

			Siirtymä	22 454 420
			NSPA	6 602 331
4.1.7	ESR	117	Kehittyneet	3 256 119
			Siirtymä	19 732 672
			NSPA	5 802 048
4.1.7	ESR	118	Kehittyneet	505 260
			Siirtymä	3 061 966
			NSPA	900 318
4.1.7	ESR	120	Kehittyneet	1 375 430
			Siirtymä	8 335 353
			NSPA	2 450 865
4.1.7	ESR	133	Kehittyneet	364 910
			Siirtymä	2 211 420
			NSPA	650 230

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

105 Toimenpiteet, joilla edistetään naisten osallistumista työmarkkinoille ja vähennetään sukupuoleen perustuvaa eriytymistä työmarkkinoilla

108 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

115 Toimenpiteet, joilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan

116 Keinot heikommassa asemassa olevien henkilöiden yhteiskuntaan integroimiseksi ja uudelleen työllistämiseksi

117 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

118 Tuki syrjäytyneiden yhteisöjen, kuten romanien, kanssa toimivalle kansalaisyhteiskunnalle

120 Toimenpiteet kolmansien maiden kansalaisten integroimiseksi yhteiskuntaan

133 Yhteistyön tehostaminen sekä jäsenvaltioissa että sen ulkopuolella olevien kumppanien kanssa

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	01	Kehittyneet	17 684 095
			Siirtymä	107 168 822
			NSPA	31 511 125

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	43	Kehittyneet	884 205

			Siirtymä	5 358 441
			NSPA	1 575 556
4.1.7	ESR	48	Kehittyneet	16 799 890
			Siirtymä	101 810 381
			NSPA	29 935 568

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

43 Muut lähestymistavat, toiminnalliset kaupunkialueet

48 Muut lähestymistavat, ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	05	Kehittyneet	8 842 047
			Siirtymä	53 584 411
			NSPA	15 755 562
4.1.7	ESR	06	Kehittyneet	3 536 819
			Siirtymä	21 433 764
			NSPA	6 302 225
4.1.7	ESR	09	Kehittyneet	5 305 228
			Siirtymä	32 150 647
			NSPA	9 453 337

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

05 Syrjimättömyys

06 Lasten köyhyyden torjunta (Addressing child poverty)

09 Ei Sovelleta

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	01	Kehittyneet	1 006 032
			Siirtymä	6 096 735
			NSPA	1 792 639
4.1.7	ESR	02	Kehittyneet	10 052 888
			Siirtymä	60 922 324
			NSPA	17 913 148
4.1.7	ESR	03	Kehittyneet	6 625 175
			Siirtymä	40 149 764
			NSPA	11 805 338

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

- 01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)
- 02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)
- 03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.5. ESR-toimintalinja 5: Sosiaalisten innovaatioiden Suomi

2.5.1 Erityistavoite: Turvaverkkoja nuorten tulevaisuuteen (ET 4.1.7)

Rahastojen tukitoimet

Tukitoimien tyypit

Erityistavoitteessa keskitytään tukemaan hanketyön keinoin lastensuojelun asiakkaana olevien sekä erityisesti kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten elämäntilannetta ja pärjäämistä. Tavoitteena on kehittää lasten ja nuorten tarpeista lähteviä, helposti saavutettavia tukitoimia ja palveluita, joita tuotetaan paikallisesti monitoimijaverkostoissa lasten ja nuorten tarpeita kuunnellen. Paikallisilla järjestötoimijoilla tai muilla ei viranomaisroolissa toimivilla on mahdollista täydentää viranomaistoiminnan tuottamia lastensuojelua tukevia palveluja ja rakentaa paikallisesti kokonaan uusia palvelukokonaisuuksia. Palvelut tulee rakentaa niin, että niiden piiriin pääsee joutuisasti, ilman jonotusta tai kiireellisyysjärjestystä.

Yhteiskunnan sosioekonominen eriytyminen on osaltaan johtanut siihen, että jo aiemmin huono-osaiset nuoret voivat entistä huonommin ja erityisesti nuorten pahoinvointi näkyy lisääntyneinä päihde- ja mielenterveysongelmina, myös alaikäisten vakavat väkivallanteot lisääntyvät. Lastensuojelulain muuttua lastensuojelun jälkihuollon asiakkuus voi jatkua aina 25 ikävuoteen saakka, mikä omalta osaltaan lisää palvelujen kehittämistarpeita.

Sijaishuollon ja lastensuojelun asiakkuus on monilla mittareilla yhdistettävissä huono-osaisuuteen myös aikuisena. Sijaishuollossa kasvaneilla on tutkimusten mukaan aikuisena suuremmat riskit ajautua marginaaliin kuin väestössä yleensä. Huostaan otetuilla on tutkimusten perusteella suurempi riski jäädä vaille jopa perusopetuksen päättötodistusta ja peruskoulun jälkeistä tutkintoa, ja he ovat todennäköisemmin mielenterveyspalvelujen ja toimeentulotuen piirissä saman ikäiseen väestöön verrattuna. Teini-ikäisenä sijoitettujen kouluttautuminen jää viisi kertaa todennäköisemmin peruskoulutukselle muuhun väestöön verrattuna. Tilanteen korjaaminen vaatii uudenlaisia toimintamalleja.

Lastensuojelutilastojen mukaan lastensuojelun tarve on kasvanut Suomessa viime vuosina; lastensuojeluilmoitus tehtiin 85 746 lapsesta vuonna 2019, ilmoitusten määrän kasvua oli 7 %. Lastensuojelun avohuollon asiakkaista (52 858) suurimman asiakasryhmän muodostivat 16–17 vuotiaat nuoret (5,9 % väestön saman ikäisistä). Kodin ulkopuolelle oli vuoden 2019 aikana sijoitettuna kaikkiaan 18 928 lasta ja nuorta, mikä oli 2% edellisvuotta enemmän. Avohuollon tukea sai vuonna 2019 yhteensä 7 646 jälkihuollossa olevaa lasta ja nuorta. Heistä enemmistö (86,2 %) oli 18 vuotta täyttäneitä.

Tarja Heinon (THL raportteja 2020, 8) mukaan vuonna 2018 noin 2 000:lla 13–17 -vuotiaalla teini-ikäisellä oli alkanut lastensuojelulain mukainen sijoitus, joka tehtiin usein kiireellisenä laitokseen. Arviolta 60 prosentissa kysymys oli nuoruuden kriiseistä, joihin olisi periaatteessa ollut mahdollisuus löytää intensiivinen ja vaikuttava interventio avohuollossa ja välttää sijoitus kodin ulkopuolelle.

Luvut kertovat siitä, että teini-ikäiset ja vaikeasti oireilevat nuoret eivät saa riittävästi apua peruspalveluista, vaan joutuvat aivan liian usein vielä täysi-ikäisyyden lähestyessäkin lastensuojelun asiakkaiksi ja jopa sen laitospalveluihin. Palvelujärjestelmässä ja sen vaikuttavuudessa on puutteita sekä avohuollossa että kaikkein vaativimmissa palveluissa.

Erityistavoitteen tavoitteena on edistää lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon sisällöllistä ja rakenteellista uudistamista kehittämällä ja syventämällä eri toimijoiden välistä yhteistyötä ja yhdessä teke-

mistä vaikuttavien toimintatapojen löytämiseksi ja juurruttamiseksi. Uudenlaisia toimintatapoja tarvitaan etenkin yläkouluikäisten ja peruskoulunsa päättäneiden kiireellisiin sijoituksiin ja huostaanottoihin liittyen. Näihin tilanteisiin olisi löydettävä avo- ja sijaishuollon palveluja ja osaamista uudella tavalla hyödyntäviä keinoja yhteistyössä muiden palvelujen ja toimijoiden kanssa, jotta teini-ikäisten tarpeisiin voitaisiin tehokkaasti vastata muutenkin kuin huostaanotolla. Lisäksi vahvistetaan lastensuojelun henkilöstön osaamisen kehittämistä sekä yhteiskehittämistä koulujen ja oppilaitosten, sosiaali- ja terveys-toimen, nuorten palvelupisteiden yms. kanssa.

Erityistä huomiota on tarpeen kiinnittää vaativan sijaishuollon ja muiden vaativan tuen palvelujen laadun ja saatavuuden kehittämiseen. Vaativan sijaishuollon palveluja ja sijoituspaikkoja ei ole tällä hetkellä riittävästi tarjolla; niiden tarve on kasvanut jatkuvasti. Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän raportissa (STM raportteja ja muistiota 2020:28) on esitetty lukuisia kehittämisehdotuksia uudistamistyön pohjaksi mm. toimintojen laadun, henkilöstön osaamisen ja palvelujen kehittämisen näkökulmasta. Erityistä huolta aiheuttaa se, että osalle sijaishuollon piirissä olevista lapsista ja nuorista perusoikeus oppimiseen ei toteudu, ja puuttuva koulutus määrittää jo valmiiksi haastavaa elämäntilannetta ja siirtymistä aikuisuuteen. Suunniteltavissa hankkeissa tulee huomioida ao. työryhmien ja myös aiheesta tehtyjen tutkimusten tulokset.

Oppimisvaikeudet ja negatiiviset koulukokemukset ovat yksi taustatekijä sille, että sijaishuollossa olevista lapsista ja nuorista huomattavan suuri osa jää ilman jopa perusopetuksen päättötodistusta tai toisen asteen tutkintoa. Tavoitteena on tarttua oppimisvaikeuksiin ja siten edistää jatkokoulutukseen hakeutumista ja työmarkkinoille kiinnittymistä. Erityisten ja laaja-alaisten oppimisen vaikeuksien ohella on yhtä lailla huomioitava myös oppimisvaikeudet, jotka ovat seurausta erilaisista elämäntilanteen haasteista tai sairauksista. Erityistavoitteen hankkeilla tuetaan uudenlaisten oppimista ja kouluttautumista tukevien ja kannustavien palvelujen ja toimintamallien kehittämistä ja juurruttamista osaksi vaikuttavaa lastensuojelua. Erityistavoitteen hankkeissa otetaan omaksi kehittämiskohteeksi oppimisvaikeuksia tukevien palvelujen, palveluprosessin eri osa-alueiden ja toimintamallien kehittämistä. Tee-man kehittäminen on laaja, mutta osana sijaishuollon palvelujen kehittämistä sitä voidaan kehittää rajatusti, ottaen samalla huomioon kehittämistulosten siirrettävyys esimerkiksi aikuisten TE-palveluihin, koulutukseen ohjauksen palveluihin ja osaamisen kehittämisen palveluihin. Hankkeissa huomioidaan myös oppimisen, osaamisen ja kannustamisen haasteet nuorten siirtyessä työelämään ja tunnustetaan yksilöllisen ohjauksen tarpeet työelämävalmiuksien pitkäjänteiseksi vahvistamiseksi.

Kehittämistoimintaa tukemaan ja suuntaamaan perustetaan ns. pyöreä pöytä, johon kuuluvat alan asiantuntijat, lastensuojelukentän toimijat, järjestöt sekä kokemusasiantuntijoina nuoret. Yhteiskehittämällä tuetaan hanketoimintaa ja varmistetaan myös kehittämistyön juridinen, laadullinen ja eettinen näkökulma. Tätä edistää myös hankkeita tukeva, seuraava ja arvioiva koordinaatiohanke. Hankkeiden valinnassa painotetaan sosiaalisten innovaatioiden selvittämis- ja kehittämismahdollisuuksia sekä tulosten levittämissuunnitelmia. Hankkeiden tuloksina syntyville uusille ja innovatiivisille toimintatavoille ja niiden kautta saavutettaville tuloksille asetetaan paljon odotuksia ja saavutettavien tuloksien odotetaan olevan parempia kuin muissa kehittämishankkeissa.

Erityistavoitteen pääasiallinen sisältö

- kehitetään lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon sisältöjä ja rakenteita palvelujen laadun, monialaisuuden ja henkilöstön osaamisen, osaamisen riittävyyden ml. digitaalisuus ja toimijoiden osallisuus
- kehitetään vaativan sijaishuollon palveluja
- kehitetään oppimisvaikeuksista kärsiville tukitoimenpiteitä (prosessit ja palvelut), joissa huomioidaan opintojen ohella työelämään siirtyminen ja mallinnetaan ne sopivaksi myös aikuisten palveluihin
- kehitetään lasten ja nuorten tarpeista lähteviä, helposti ja nopeasti saavutettavia palveluja ja tukitoimia, joita tuotetaan paikallisesti monitoimijaverkostoissa lasten ja nuorten tarpeita kuunnellen. Näitä palveluja voivat olla esim. mielenterveys- ja päihdepalvelut, sujuvat terveydenhuollon prosessit, osallisuuden ja harrastustoiminnan tukeminen mm. kulttuuri- ja

liikuntatoiminnalla, tuki opinnoissa ja opintoihin hakeutumisessa, tuki arjessa, asumisessa ja kodinhoidossa selviytymisessä sekä tuki työllistymisessä ja työelämään siirtymisessä

- edistetään soveltavaa tutkimusta ja vaikuttavuutta,
- levitetään ja juurrutetaan parhaat mallit pysyviksi käytännöiksi

Läpileikkaavat periaatteet

Kestävä kehitys on maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa ja ohjattua yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet. Yhdenvertaisuuden edistäminen ja oman elämän parempi hallinta edistävät kestävän kehityksen toteutumismahdollisuuksia. Myös kansalaisten kokemaa osallisuuden tunne edistää kestäväää kehitystä.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena kohderyhmälle tarjottavien palvelujen laatu on parantunut. Hankkeiden tuloksina syntyneitä sosiaalisia innovaatioita on juurrutettu ja levitetty.

Pääasialliset kohderyhmät

Kohderyhmän muodostavat lastensuojelun avo- ja jälkihuollon sekä lastensuojelulaitosten toimintayksiköt. Kohderyhmään kuuluvat myös lastensuojelun yhteistyöverkoston toimijat, esim. koulut ja oppilaitokset sekä korkeakoulut, sosiaali- ja terveystoimi, nuorten palvelupisteet, TE-palvelut, kunnan työllisyyspalvelut, Ohjaamot, päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä järjestöt.

Välilliseen kohderyhmään kuuluvat lastensuojelun avo-, sijais- ja jälkihuollon asiakkaina olevat 12–17-vuotiaat lapset ja nuoret sekä heidän perheensä. Kohderyhmään kuuluvat myös lastensuojelun jälkihuollon asiakkaana olevat nuoret aikuiset aina 25 ikävuoteen saakka. Teini-ikäiset ovat suurin asiakasryhmä lastensuojelun avohuollon palveluissa ja sijoitettujen lasten joukossa. Heistä tehdään eniten myös lastensuojeluilmoituksia.

Toimet tasa-arvon, osallisuuden ja syrjimättömyyden edistämiseksi

Sukupuolten tasa-arvoa edistetään mm tiedostamalla mahdolliset syrjäytymiseen vaikuttavat sukupuoleen liittyvät tekijät. Kaikista sijoitetuista v. 2019 oli poikia 53 prosenttia (9 997) ja tyttöjä 47 prosenttia (8 931). Kodin ulkopuolelle sijoitettujen poikien osuus sijoitetuista lapsista ja nuorista on pysytellyt tyttöjen vastaavaa osuutta suurempana 1990-luvulta lähtien (THL, tilastot 2019).

Osallisuutta edistetään varmistamalla kehitettävien palvelujen ja rakenteiden kohderyhmään kuuluvien lasten ja nuorten mahdollisuudet vaikuttaa heille suunniteltujen toimien sisältöihin, toteutustapoihin ja ajankohtiin.

Yhdenvertaisuus huomioidaan toimien kehittämisessä ja tarjoamisessa. Toiminnassa otetaan huomioon lasten erityistarpeet ja kulttuuritietoinen ohjaus. Samoin huomioidaan tarvittaessa positiivinen erityiskohtelu yhdenvertaisuuden edistämiseksi mm. syrjinnästä tai vähävaraisuudesta johtuvien haittojen ehkäisemiseksi tai poistamiseksi. Kaikessa toiminnassa huomioidaan aiheeseen liittyvät kansainväliset sopimukset etenkin Lapsen oikeuksien sopimus [Lapsen oikeudet - sopimus kokonaisuudessaan](#)

Alueiden väliset, rajat ylittävät ja valtioiden väliset toimet

Kansainvälisellä yhteistyöllä edistetään hyvien käytäntöjen kehittämistä, levittämistä ja juurruttamista. Toimilla edistetään kohderyhmään kuuluvien organisaatioiden kehittämistä palvelevien hyvien käytäntöjen leviämistä. Suomi osallistuu aktiivisesti ESR:n kansainvälisen yhteistyön Social Innovations -teemaverkoston työhön. Sen kautta haetaan malleja erityisesti sosiaalisten innovaatioiden kehittämiseen ja juurruttamiseen sekä levittämiseen. Samoin Social Inclusion –teemaverkosto tarjoaa foorumin lastensuojelulasten ja –nuorten osallisuuden edistämistä koskevalle keskustelulle.

Arktisen strategian mukaisessa toiminnassa keskitytään arktisen toimintaympäristön haasteisiin, kuten esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutuksiin, saavutettavuuteen ja harvaan asutukseen. Valmis- teilla olevan Suomen Arktisen politiikan strategian linjaukset ja tavoitteet huomioidaan soveltuvien osin etenkin viranomaisten, järjestöjen ja asukkaiden välisen yhteistyön osalta.

EU:n Itämeren alueen strategia (EUSBSR) vastaa niihin haasteisiin, jotka ovat yhteisiä Itämeren alu- een maille. Strategian prioriteetit ja toimenpiteet on esitelty esitelty [Itämeren strategian toimeenpa- nosuunnitelmassa](#). Rahoitettavien toimien tulee tukea yhtä tai useampaa toimeenpanosuunnitelman toimea. Rahoitettavat toimet voivat olla hankkeita, hankeryhmiä tai hankealustoja. Synkronoidut hankehaut ovat mahdollisia. Suomen kannalta kiinnostavimmat yhteistyöt linkittyvät lastensuojeluun liittyvien palveluiden kehittämiseen.

Hanketoiminnassa voidaan osallistua myös muuhun kansainväliseen yhteistyöhön, kuten Venäjä- yhteistyöhön ja pohjoismaiseen yhteistyöhön.

Indikaattorit

Taulukko 2: Tuotosindikaattorit

Erityis- tavoite	Rahasto	Tunnus	Indikaattori	Mitta- yksikkö	Alueluokka	Välita- voite (2024)	Tavoite (2029)
4.1.7	ESF	NO01	Sijaishuoltoyksiköi- den lukumäärä	kpl	Kehittyneet	11	48
					Siirtymä	63	276
					NSPA	17	76
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet							

Taulukko 3: Tulosindikaattorit

Erityis- tavoite	Ra- hasto	Tun- nus	Indikaattori	Mitta- yk- sikkö	Alueluokka	Perus- taso tai vii- tearvo	Viite- vuosi	Ta- voite (2029)
4.1.7	ESR	NR01	Palvelun laatu	k.a.	Kehittyneet	4,1	2020	4,5
					Siirtymä	4,1	2020	4,5
					NSPA	4,1	2020	4,5
NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet								

Ohjelman resurssien alustava jakauma (EU-rahoitus) tukitoimityypin mukaan

Taulukko 4: Kokonaisuus 1 – Tukitoimen toimintakenttä

Taulukossa on kuvattu käytettävät tukitoimiluokat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	108	Kehittyneet	107 071
			Siirtymä	648 867
			NSPA	178 331
4.1.7	ESR	112	Kehittyneet	267 676
			Siirtymä	1 622 168
			NSPA	445 828
4.1.7	ESR	113	Kehittyneet	160 606

			Siirtymä	973 301
			NSPA	267 497
4.1.7	ESR	114	Kehittyneet	428 282
			Siirtymä	2 595 469
			NSPA	713 325
4.1.7	ESR	115	Kehittyneet	1 659 594
			Siirtymä	10 057 441
			NSPA	2 764 134
4.1.7	ESR	117	Kehittyneet	160 606
			Siirtymä	973 301
			NSPA	267 497
4.1.7	ESR	121	Kehittyneet	535 353
			Siirtymä	3 244 336
			NSPA	891 656

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

108 Tuki digitaalisten taitojen kehittämiseen

112 Tuki perusasteen ja keskiasteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

113 Tuki korkea-asteen koulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

114 Tuki aikuiskoulutukseen (pois lukien infrastruktuuri)

115 Toimenpiteet, joilla edistetään yhtäläisiä mahdollisuuksia ja aktiivista osallistumista yhteiskunnan toimintaan

117 Toimenpiteet, joilla parannetaan syrjäytyneiden ryhmien, kuten romanien, koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia ja edistetään heidän sosiaalista osallisuuttaan

121 Toimenpiteet laadukkaiden, kestävien ja kohtuuhintaisten palvelujen yhtäläisen ja oikea-aikaisen saannin parantamiseksi

Taulukko 5: Kokonaisuus 2 – Rahoitusmuoto

Taulukossa on kuvattu käytettävät rahoitusmuodot ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	01	Kehittyneet	3 319 188
			Siirtymä	20 114 882
			NSPA	5 528 267

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Avustus

Taulukko 6: Kokonaisuus 3 – alueellinen täytäntöönpanomekanismi ja alueellinen painopiste

Taulukossa on kuvattu alueelliset täytäntöönpanomekanismit ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	48	Kehittyneet	3 319 188
			Siirtymä	20 114 882
			NSPA	5 528 267

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

48 Muut lähestymistavat, ei alueellista kohdentamista

Taulukko 7: Kokonaisuus 6 – ESR+:n toissijaiset teemat

Taulukossa on kuvattu käytettävät ESR+:n toissijaiset teemat ja niihin kohdistuva indikatiivinen EU-rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	05	Kehittyneet	1 659 594
			Siirtymä	10 057 441
			NSPA	2 764 134
4.1.7	ESR	06	Kehittyneet	1 659 594
			Siirtymä	10 057 441
			NSPA	2 764 134

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

05 Syrjimättömyys

06 Lasten köyhyiden torjunta (Addressing child poverty)

Taulukko 8: Kokonaisuus 7 – sukupuolten tasa-arvo

Taulukossa on kuvattu kolmeen sukupuolten tasa-arvoon vaikuttamisen asteeseen kohdistuva rahoitus alueluokittain erityistavoitteessa 4.1.7. Koodien selitteet ovat taulukon alapuolella.

Erityistavoite	Rahasto	Koodi	Alueluokka	Määrä (euroa)
4.1.7	ESR	01	Kehittyneet	161 463
			Siirtymä	978 496
			NSPA	268 925
4.1.7	ESR	02	Kehittyneet	1 026 512
			Siirtymä	6 220 847
			NSPA	1 709 704
4.1.7	ESR	03	Kehittyneet	2 131 213
			Siirtymä	12 915 539
			NSPA	3 549 638

NSPA = Syrjäisimmät ja pohjoisen harvaan asutut alueet

Käytettävät koodit:

01 Sukupuolten tasa-arvon edistäminen (Gender targeting)

02 Sukupuolten tasa-arvon valtavirtaistaminen (Gender mainstreaming)

03 Sukupuolineutraali (Gender neutral)

2.6. ESR-toimintalinja: Aineellista puutetta torjuva Suomi

2.6.1 Erityistavoite: Eväitä elämään (ET 4.1.11)

Tukitoimien tyypit

Aineellinen apu

Vähävaraisimmille tarkoitetun aineellisen avun ytimessä on ruoka, jota voidaan tarjota aterioiden valmistamiseen tarvittavina elintarvikkeina. Lisäksi voidaan tarjota valmiita tai yhdessä valmistettuja aterioita ja leivonnaisia yhteisissä ruokailuhetkissä, jotka edistävät samalla sosiaalista osallisuutta ja arjen toimintavalmiuksia. Apua voidaan tarjota tarpeen mukaan myös hygieniatarvikkeina. Kaikissa toiminnoissa pyritään niin avun sisällöissä kuin toteutustavoissakin huomioimaan avuntarvitsijoiden elämäntilanne ja mahdolliset pitkäjänteisen tuen tarpeet. Toteutettavat toimenpiteet voivat poiketa sisällöllisesti toisistaan huomioiden avunsaajien yksilölliset tilanteet ja paikalliset olosuhteet. Yksilöllisten tarpeiden huomioimiseksi aineellinen apu voidaan tarjota myös ostokortteina.

Liitännäistoimet

Aineellisen avun antamisen ohella tarjotaan avunsaajien tarpeisiin vastaavaa ohjausta, neuvontaa ja tukea, joilla voidaan edistää heidän sekä heidän perheidensä hyvinvointia ja pärjäämistä pitkäjänteisesti ja kokonaisvaltaisesti. Toiminnalla lisätään kohderyhmän tietoisuutta heidän mahdollisuuksistaan hyödyntää erilaisia palveluja ja tukimuotoja kuten esimerkiksi velkaneuvontaa, sosiaali- ja terveydenhuoltoa, psykologista tukea, työllisyys- ja koulutuspalveluja sekä järjestöjen erilaisia toimintoja. Samoin lisätään tietoa mm. osallistumismahdollisuuksista rakennerahastohankkeisiin. Liitännäistoimiin osallistuminen on avunsaajille vapaaehtoista.

Avun saajille sekä aineellinen apu että liitännäistoimet ovat ilmaisia.

Toiminnan pääasiallisena lopputuloksena on tavoitettu aineellista apua tarvitsevaa kohderyhmää ja on vastattu heidän akuuttiin tarpeeseensa saada terveellistä ruokaa ja/tai perushyödykkeitä. Heitä on myös ohjattu muiden palvelujen piiriin ja siten edistetty heidän työllistymis- ja opiskelumahdollisuuksiaan tai muuta yhteiskuntaan integroitumista. Apua saavien mahdollisuudet selvittää aiempaa paremmin arkielämäänsä liittyvistä haasteista paranevat ja köyhyyden negatiiviset vaikutukset vähenevät. Toimien onnistumista seurataan raportoinnilla ja mm. kaksi kertaa ohjelmakaudessa tehtävillä selvityksillä.

Pääasialliset kohderyhmät

Ensisijaisesti otetaan huomioon työttömät ja työvoiman ulkopuolella olevat henkilöt ja heidän kotitalouteensa kuuluvat henkilöt.

Aineellista apua voidaan kohdentaa sellaisille vähävaraisille ryhmille tai yhteisöille, joilla on alueellisen tai paikallisen tilanteen tai olosuhteen vuoksi tarve saada apua kaikkein eniten. Näitä ryhmiä ja yhteisöjä voivat olla lapsiperheet, maahanmuuttajat tai asunnottomat.

Vaikka apu olisikin ensisijaisesti suunnattu tietyille kohderyhmälle, ei toiminnoista (esim. yhteisistä ruokailutilaisuuksista) käännytäkään pois.

Kuvaus kansallisista tai alueellisista tukiohjelmista

Vähävaraisimmille suunnattu aineellinen apu ei ole osa kansallista sosiaaliturvaa eikä korvaa sitä. Suomessa toimii runsaasti erilaista järjestö- ja vapaaehtoistyötä tekeviä tahoja, joiden kautta voi saada sekä aineellista apua että muuta tukea. Myös hävikkiruuan hyödyntäminen ja jakaminen on tehostunut viime vuosina. Tietoa on saatavissa mm. osoitteesta [Ruoka-apu.fi](https://www.ruoka-apu.fi).

Erityistavoitteen toiminta toteutetaan avoimina hankehakuina, joiden painopisteet voivat vaihdella. Hankkeissa yhdistyvät sekä aineellisen avun antaminen että siihen liittyvien liitännäistoimien tarjoaminen esimerkiksi verkostoyhteistyössä. Toimeenpanon ohjaamista varten perustetaan poikkihallinnollinen ja muista asiantuntijoista koostuva hankekoordinaatioryhmä.

EU-osarahoitteisen aineellisen avun järjestämisessä huomioidaan muu alueella vähävaraisille tarjottava apu. Apua voidaan kohdentaa alueellisten tarpeiden mukaisesti.

Aineellisenä apuna tarjottavien elintarvikkeiden ja/tai perushyödykkeiden tulee olla kulutustavaroita koskevan unionin lainsäädännön mukaisia. Avun ja sen tarjoamisen muodoissa tulee kiinnittää huomiota siihen, että ne rasittavat ilmastoja ja ympäristöä mahdollisimman vähän. Erityisesti pyritään välttämään EU-osarahoitteisen ruoka-avun päätymistä hävikkiruuksi ja suosimaan paikallisuutta ja ekologisuutta myös välttämällä turhia välivaiheita esimerkiksi tuotteiden alkuperässä, varastoinnissa ja kuljetuksissa sekä vähentämällä pakkaus- yms. muovin käyttöä.

Tavoitteena on nivoa vähävaraisimmille jaettava aineellinen apu täydentäväksi osaksi olemassa olevia monitoimijaisia ja monialaisia yhteistyöverkostoja ja toimintoja, joilla tuetaan heikommassa asemassa olevia. Toiminnassa mahdollistetaan joustavuus erilaisissa muutos- ja kriisitilanteissa, jotka saattavat lisätä aineellisen ja/tai muun avun sekä niiden järjestämissuotojen variaatioiden tarvetta.

Aineellisesta avusta ja sen ohessa tarjottavasta muusta tuesta tiedotettaessa pyritään löytämään kohderyhmät mahdollisimman tehokkaasti tavoittavat keinot esim. internet, henkilökohtainen tiedotus tai ilmoitustaulut paikoissa, joissa kohderyhmät liikkuvat. Tavoitteena on edistää sitä, että apu saavuttaa heidät, joiden avun tarve on akuutein ja suurin.

3. Rahoitussuunnitelma

3.A Siirrot ja maksusuudet

3.1 Määrärahat vuosittain

Ra- hasto	Alueluokka	2021	2022	2023	2024	2025	2026		2027		Yh- teensä
							Määrä- hat ilman "flexibility amount"ia	Flexibi- lity amount	Määrä- hat ilman "flexibility amount"ia	Flexibi- lity amount	
EAKR	Kehitty- neemmät alueet	9 604 066	9 796 504	9 992 792	10 193 066	10 397 344	5 302 854	5 302 854	5 409 121	5 409 121	71 407 722
	Siirtymäalu- eet	58 202 368	59 368 581	60 558 119	61 771 815	63 009 780	32 136 252	32 136 252	32 780 247	32 780 247	432 743 662
	Syrjäisim- mät ja poh- joisen har- vaan asutut alueet	46 396 324	47 325 977	48 274 224	49 241 728	50 228 578	25 617 582	25 617 582	26 130 947	26 130 947	344 963 889
	Yhteensä	114 202 758	116 491 062	118 825 135	121 206 609	123 635 703	63 056 688	63 056 688	64 320 315	64 320 315	849 115 273
ESR+	Kehitty- neemmät alueet	9 286 194	9 472 043	9 661 608	9 854 985	10 052 230	5 126 710	5 126 710	5 229 317	5 229 317	69 039 112
	Siirtymäalu- eet	56 276 023	57 402 296	58 551 095	59 722 998	60 918 336	31 068 791	31 068 791	31 690 608	31 690 608	418 389 546
	Syrjäisim- mät ja poh- joisen har- vaan asutut alueet	15 466 604	15 776 143	16 091 872	16 413 952	16 742 472	8 538 782	8 538 782	8 709 679	8 709 679	114 987 963
	Yhteensä	81 028 822	82 650 481	84 304 575	85 991 934	87 713 039	44 734 282	44 734 282	45 629 603	45 629 603	602 416 621
Yh- teensä		195 231 580	199 141 543	203 129 710	207 198 543	211 348 742	107 790 970	107 790 970	109 949 918	109 949 918	1 451 531 894

3.2 Kokonaismäärärahat rahastoittain ja kansallinen yhteisrahoitus

Toiminta- poliittinen ta- voite	Toimin- ta- linja	EU:n tuen las- kenta- pe- rusta (yh- teens ä tai julki- nen)	Ra- hasto	Alueluok- ka	EU:n ra- hoitus- osuus	EU:n rahoitus- osuuden jakautu- minen		Kansalli- nen ra- hoitus- osuus	Kansallisen ra- hoitusosuus- den ohjeelli- nen jakautu- minen		Yhteensä	Yhteisrahoi- tuksen määrä
						EU:n rahoitus- osuus ilman tek- nistä tukea, art. 30(5)	Tekni- nen tuki, art. 30(5)		julki- nen	yksityi- nen		
					$(a) = (b) + (c) + (i)$	(b)	(c)	$(d) = (e) + (f)$	(e)	(f)	$(g) = (a) + (d) *$	$(h) = (a) / (g) *$
1	Toimin- ta- linja 1	julki- nen	EAKR	Kehitty- neemmät alueet	49 985 406	48 295 078	1 690 328	74 978 108	74 978 108		124 963 514	0,40
				Siirtymä- alueet	302 920 563	292 676 873	10 243 691	201 947 042	201 947 042		504 867 605	0,60
				Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan asutut alu- eet	173 545 500	167 676 812	5 868 688	115 697 000	115 697 000		289 242 501	0,60
				Kehitty- neemmät alueet	21 422 317	20 697 891	724 426	32 133 475	32 133 475		53 555 792	0,40
2	Toimin- ta- linja 2	julki- nen	EAKR	Siirtymä- alueet	129 823 099	125 432 945	4 390 153	86 548 732	86 548 732		216 371 831	0,60
				Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan asutut alu- eet	103 489 167	99 989 533	3 499 634	68 992 778	68 992 778		172 481 945	0,60
3	Toimin- ta- linja 3	julki- nen	EAKR	Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan asutut alu- eet	67 929 222	65 632 098	2 297 123	45 286 148	45 286 148		113 215 370	0,60
4	Toimin- ta- linja 4	julki- nen	ESR+	Kehitty- neemmät alueet	61 304 861	58 946 982	2 357 879	91 957 292	91 957 292		153 262 154	0,40
				Siirtymä- alueet	371 518 584	357 229 407	14 289 176	247 679 056	247 679 056		619 197 640	0,60
				Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan	109 238 565	105 037 082	4 201 483	72 825 710	72 825 710		182 064 275	0,60

Toi- minta- po- liitti- nen ta- voite	Toi- min- ta- linja	EU:n tuen las- kenta- pe- rusta (yh- teens- ä tai julki- nen)	Ra- hast- o	Alueluokk- a	EU:n ra- hoitus- osuus	EU:n rahoitus- osuuden jakautu- minen		Kansalli- nen ra- hoitus- osuus	Kansallisen ra- hoitusosuun- den ohjeelli- nen jakautu- minen		Yhteensä	Yhteisrahoi- tuksen määrä
						EU:n rahoi- tus- osuus ilman tek- nistä tukea, art. 30(5)	Tekni- nen tuki, art. 30(5)		julki- nen	yk- si- tyi- ne n		
				asutut alu- eet								
				Kehitty- neemmät alueet	3 451 956	3 319 188	132 768	181 682	181 682		3 633 637	0,95
4	Toi- min- ta- linja 5	julki- nen	ESR+	Siirtymä- alueet	20 919 477	20 114 882	804 595	1 101 025	1 101 025		22 020 502	0,95
				Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan asutut alu- eet	5 749 398	5 528 267	221 131	302 600	302 600		6 051 998	0,95
4	Toi- min- ta- linja 6	julki- nen	ESR+	Kehitty- neemmät alueet	4 282 295	4 078 376	203 919	475 811	475 811		4 758 106	0,90
				Siirtymä- alueet	25 951 485	24 715 700	1 235 785	2 883 498	2 883 498		28 834 983	0,90
				Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan asutut alu- eet								
EAKR yh- teensä				Kehitty- neemmät alueet	71 407 722	68 992 96 8	2 414 75 4	107 111 583	107 111 58 3	0	178 519 306	0,40
				Siirtymä- alueet	432 743 662	418 109 81 8	14 633 84 4	288 495 775	288 495 77 5	0	721 239 436	0,60
				Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan asutut alu- eet	344 963 889	333 298 44 4	11 665 44 6	229 975 926	229 975 92 6	0	574 939 815	0,60
				Yhteensä	849 115 273	820 401 23 0	28 714 04 3	625 583 284	625 583 28 4	0	1 474 698 557	0,58
ESR+ yh- teensä				Kehitty- neemmät alueet	69 039 112	66 344 54 6	2 694 56 6	92 614 785	92 614 78 5	0	161 653 897	0,43
				Siirtymä- alueet	418 389 546	402 059 98 9	16 329 55 7	251 663 579	251 663 579	0	670 053 125	0,62
				Syrjäisim- mät ja pohjoisen harvaan	114 987 963	110 565 349	4 422 614	73 128 310	73 128 310	0	188 116 273	0,61

Toiminta- poliittinen ta- voite	Toimin- ta- linja	EU:n tuen las- kenta- pe- rusta (yh- teens ä tai julki- nen)	Ra- hasto	Alueluok- ka	EU:n ra- hoitus- osuus	EU:n rahoitus- osuuden jakautu- minen		Kansalli- nen ra- hoitus- osuus	Kansallisen ra- hoitusosuuden ohjeelli- nen jakautu- minen		Yhteensä	Yhteisrahoi- tuksen määrä
						EU:n rahoi- tus- osuus ilman tek- nistä tukea, art. 30(5)	Tekni- nen tuki, art. 30(5)		julki- nen	yk- si- tyi- ne n		
				asutut alu- eet								
				Yhteensä	602 416 621	578 969 885	23 446 736	417 406 674	417 406 674	0	1 019 823 295	0,59
Yhteensä					1 451 531 894	1 399 371 115	52 160 779	1 042 989 958	1 042 989 958	0	2 494 521 852	0,58

3.3. Siirrot InvestEU:lle vuosittain

Ra- has- to	Alueluokka	InvestEU po- litiikkaikkuna	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Yhteensä
EAKR	Kehittyneem- mät alueet	3 Pk-yrityk- set		2 514 000	2 514 000					5 028 000
	Siirtymäalueet	3 Pk-yrityk- set		15 186 600	15 186 600					30 373 200
	Syrjäisimmät ja pohjoisen har- vaan asutut alueet									

3.4. Siirrot InvestEU:lle yhteensä

Rahasto	Alueluokka	InvestEU po- litiikkaik- kuna: 1 Kes- tävä infra- strukturi	InvestEU politiik- kaik- kuna: 2 Innovaa- tio ja di- gitali- saatio	InvestEU politiikka- ikkuna: 3 Pk-yrityk- set	InvestEU politiikka- ikkuna: 4 Sosiaali- set inves- toinnit ja taidot	Yhteensä
EAKR	Kehittyneemmät alueet			5 028 000		5 028 000
	Siirtymäalueet			30 373 200		30 373 200
	Syrjäisimmät ja pohjoisen har- vaan asutut alu- eet					

3.5. Perustelu InvestEU-siirrolle

EAKR-toimien tavoitteena on vahvistaa yritysten kasvua ja kilpailukykyä. Ohjelman avulla parannetaan yritysten toimintaympäristöä, vahvistetaan yritysten TKI-toimintaa ja lisätään niiden liiketoimintaa kestävään ja ilmastoneutraaliin suuntaan. Ohjelman tarjoamien yritysکوhtaisten tuen ja laajempien yhteistyöhankkeiden lisäksi tarvitaan toimia yritysten rahoituksen saatavuuden parantamiseksi. InvestEU:n jäsenvaltiokohtaisen osion tarjoama rahoitusvälineiden käyttö kohdennetaan tukemaan ohjelman keskeisiä tavoitteita, toteutusalueen haasteita ja ennakkoarvioinnissa ilmenneitä rahoituskapeikoita. Markkinapuutteisiin vastataan ja varat käytetään edistämään InvestEU:n pk-yritysten politiikkaikkunan tavoitteiden saavuttamista linjassa kansallisen ohjelman tavoitteiden kanssa.

Rahoitusinstrumenttien käyttötarpeiden selvittämiseksi on tehty ennakkoarvointi vuoden vaihteessa 2019-2020, jossa keskeinen johtopäätös oli, että yritysrahoitus toimii kokonaisuutena hyvin. Suomalaisen pk-yritysten rahoituksen saatavuus on kansainvälisesti verrattain hyvä. Silloin kun rahoitusta ei saada, keskeisinä ongelmina esiin nousivat yrityksen kassavirran ja luottoluokituksen heikkous, vakuuksiin liittyvät ongelmat, oman pääoman riittämättömyys sekä yrittäjien rahoitus-osaamisen ongelmat. Pankkisääntelyn kiristymisen myötä reittaukseltaan huonompien yritysten mahdollisuudet saada rahoitusta pankeista on heikentynyt. Laadultaan ja määrältään aiemmin pankeille kelvanneet vakuudet, eivät enää ole riittäviä rahoituksen saamiseksi.

Osa selvityksissä havaituista kapeikoista johtuu siitä, että pyritään ratkaisemaan erilaiset tarpeet pankkilainalla, mutta pankkirahoitus ei aina ole sopivin väline. Uudistumishaluisten pk-yritysten rahoituksessa on markkinakapeikko, ja pääomasijoitusmarkkina on kapea eikä pääomasijoitusmalli ole aina soveltuva rahoitusratkaisu. Ennakkoarvioinnissa havaittiin alueellisia eroja, kuten kilpailun puute rahoituksen tarjonnassa ja paikallismarkkinan pienuus, mikä rahoittajien näkökulmasta saatua heikentää yrityksen liiketoiminnan elinvoimaisuutta, lisäksi havaittiin vakuusarvojen eriytymistä ja epätasaista jakautumista pääomasijoituskelpoisuuden näkökulmasta. Markkinoilla ei ole kapeikkoa, jota paikkaamaan tarvittaisiin alueellisia pääomasijoitusrahastoja. Havaittiin tarve kannustimille ja uusilla rahoitusmalleille, joissa kestävyysnäkökohdat integroituvat rahoitus päätöksen.

Ennakkoarvointia päivitettiin syksyllä 2020 koronaviruspandemian vuoksi muuttuneen toimintaympäristön arvioimiseksi. Pk-yritykset ovat olleet kuluvana vuonna hyvin poikkeuksellisessa tilanteessa koronaviruksen leviämisestä johtuneen kriisin vuoksi. Tilanne heijastuu suoraan pienten ja keski suurten yritysten odotuksiin lähiajan suhdannekehityksestä. Odotukset ovat laskeneet voimakkaasti.

Rahoituksen saatavuus on edelleen hyvä. Odotukset liikevaihdon kehityksestä ovat laskeneet samaan aikaan, kun yleiset suhdanneodotukset ovat heikentyneet. Myös kannattavuusodotukset ovat heikentyneet ja vakavaraisuuden kasvua odottaa hyvin harva pk-yritys. Pk-yritykset arvioivat vähentävänsä investointejaan merkittävästi lähiaikoina ja niiden kassatilanne on heikentynyt alkuvuodesta 2020. Pankkikeskeisyys on pk-yritysten rahoituksessa edelleen yleistä, vaikka se on laskenut voimakkaasti aiemmasta.

Epävarmasta tilanteesta ja alenevasta talouskasvusta huolimatta, mahdollisuuksien mukaan kasvamaan pyrkivien yritysten osuus on pysynyt ennallaan, myös voimakkaasti kasvuhakuisten yritysten määrä on laskenut vain vähän. Yritykset hakevat menestystä ja kilpailuetua useasta lähteestä. Kansainvälisyys tulee olemaan jatkossa yhä useammalle pk-yritykselle tärkeä kasvun ja menestyksen lähde. Tarvetta InvestEU:n kautta kanavoitavalle rahoitusmuodolle on muuttuneessa toimintaympäristössä.

4. Mahdollistavat edellytykset

4.1. Julkisten hankintamarkkinoiden tehokkaat seurantamekanismit

Rahasto: EAKR, ESR+

Erityistavoite: kaikki erityistavoitteet

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Järjestelyt, joilla varmistetaan tehokkaiden ja luotettavien tietojen ja indikaattoreiden kerääminen yhteen EU:n kynnysarvon ylittävistä hankinnoista ja jotka ovat yhdenmukaisia direktiivin 2014/24/EU artiklojen 83 ja 84 ja direktiivin 2014/25/EU artiklojen 99 ja 100 raportointivelvoitteiden kanssa.**

Perustelut:

EU:n julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö on saatettu voimaan. TEM vastaa julkisten hankintojen säätelystä. TEM:n ja Kuntaliiton yhteistyönä on kehitetty julkisten hankintojen neuvontayksikkö. TEM vastaa myös julkisten hankintojen ilmoituskanava HILMA:sta. Hankintalain mukaisten hankintayksiköiden tulee ilmoittaa Hilmassa tulevista sekä kansallisen että EU-kynnysarvon ylittävistä hankinnoistaan, käynnissä olevista kilpailutuksistaan ja jo päättäneiden kilpailutusten tuloksista. Hankinnat.fi-verkkopalvelu tukee kuntasektorin julkisten hankintojen neuvontayksikön työtä. Hankintakalenteri on avoin viestintäpalvelu, jossa on julkisen sektorin hankintayksiköiden uusimpia hankintapäätöksiä, ostopaikkaluetteloita sekä tietoa tulossa olevista hankinnoista. Julkisissa organisaatioissa on osana taloussääntöä omat hankintaohjeet. Hallintoviranomainen on kouluttanut 2014-2020 välittäviä toimielimiä julkisia hankintoja koskevista säännöistä sekä niiden soveltamisesta. Työ jatkuu 2021-2027. Hankkeiden aloituspalavereissa käsitellään tuen myöntämiseen liittyviä ehtoja ml. hankintamenettelyt.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista \(1397/2016\)](#)

[Hilma \(hankintailmoitukset\)](#)

[Hankintakalenteri](#)

[Julkisten hankintojen neuvontayksikkö](#)

[Hankinnat.fi-verkkopalvelu](#) tukee julkisten hankintojen neuvontayksikön työtä

[Hallintoviranomaisen koulutusaineisto](#)

Perusteet: Peruste 2 **Järjestelyt, joilla varmistetaan, että tiedot kattavat ainakin seuraavat elementit: a) Kilpailun laatu ja intensiteetti: voittaneiden tarjoajien nimet, alkuperäisten tarjoajien määrä ja sopimuksen arvo; ja b) Tieto lopullisesta hinnasta sopimuksen tekemisen jälkeen ja pk-yritysten osallistumisesta suorina tarjoajina, jos tieto on saatavissa kansallisista järjestelmistä.**

Perustelut:

Vaadittavat tiedot löytyvät kansallisista järjestelmistä. Voittaneiden tarjoajien nimet: Hankintakalenteri. Alkuperäisten tarjoajien määrä ja valittujen tarjoajien määrä: Hankintakalenterin kautta hankintapäätöksellä. Sopimuksen arvo: HILMA. Hankintakalenterissa julkaistavassa hankintapäätöksessä julkaistaan sopimushinta, mikäli se on julkinen (liikesalaisuuden piirissä olevaa tietoa ei julkaista). Jos sopimushinta ei ole julkinen, hinta näkyy päätöksen liiteasiakirjoissa, jotka ovat aina julkisia vain asianosaisille (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999), 6§, 9§, 10§, 11§).

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:[Hilma \(hankintailmoitukset\)](#)[Hankintakalenteri](#)[Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta \(621/1999\)](#)

Perusteet: Peruste 3 **Järjestelyt, joilla varmistetaan toimivaltaisten kansallisten viranomaisten suorittama tietojen seuranta ja analysointi direktiivin 2014/24/EU 83 artiklan 2 kohdan ja direktiivin 2014/25 / EU 99 artiklan 2 kohdan mukaisesti.**

Perustelut:

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (KKV) valvoo julkisia hankintoja koskevan lainsäädännön noudattamista. Valvonta kohdistuu hankintayksiköiden toimintaan, erityisesti keskeisiin lainvastaisuuksiin, esim hankintojen kilpailuttamatta ja ilmoittamatta jättämiseen. Valvonnalla puututaan mm. lainvastaisiin suorahankintoihin, toimittajien tarjouskilpailuun pääsyn estämiseen.

Valvonnassa on kolme pääpiirrettä;

- 1) kantelumenettely (hallintolaki 8a), jonka tuloksena virasto voi antaa hallinnollista ohjausta hankintayksilölle
- 2) hankintalain 140 §:n mukainen laittoman suorahankinnan kieltäminen ja esityksen tekeminen markkinaoikeudelle 141 §:n mukaisten seuraamusten (tehottomuus, seuraamusmaksu, sopimuskau-
den lyhentäminen, hankintapäätöksen kumoaminen) määräämiseksi, sekä;
- 3) raportointi valvonnassa havaituista lainvastaisista tai haitallisista menettelyistä (hankintalaki 144 §), jolla ministeriön tietoon voidaan saattaa järjestelmän toimivuuteen liittyviä ongelmakohtia.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:[Kilpailu- ja kuluttajavirasto](#)[Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista \(1397/2016\)](#)[Hallintolaki](#)

Perusteet: Peruste 4 Järjestelyt analyysitulosten saattamiseksi yleisön saataville direktiivin 2014/24 / EU 83 artiklan 3 kohdan ja direktiivin 2014/25 / EU 99 artiklan 3 kohdan mukaisesti

Perustelut:

Hankintalain 144 § mukaisesti KKV:n Internet sivulla on näkyvissä kaikille raportit julkisten hankintojen valvonnan tuloksista. Hankintalain 172 § mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö (TEM) vastaa seurantaraportin toimittamisesta komissiolle joka kolmas vuosi, TEM vastaa myös tietojen luovuttamisesta muiden jäsenvaltioiden viranomaisille. Hankintayksiköiden ja muiden viranomaisten on lain mukaan pyynnöstä toimitettava TEM:lle tarvittavat tiedot. Hankintayksiköillä on hankintalain 171 § mukaisesti oikeus saada viranomaiselta ja julkista tehtävää hoitavalta välttämättömät tiedot hankinnanvaraisten poissulkemisperusteiden olemassaolon selvittämiseksi.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:[Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista \(1397/2016\)](#)

[Julkisten hankintojen valvonnan tulosten raportointi](#)

Perusteet: Peruste 5 Järjestelyt sen varmistamiseksi, että kaikki tiedot epäilyistä tarjouskeinotellusta ilmoitetaan toimivaltaisille kansallisille viranomaisille direktiivin 2014/24 / EU 83 artiklan 2 kohdan ja direktiivin 2014/25 / EU 99 artiklan 2 kohdan mukaisesti.

Perustelut:

KKV vastaa hankintalain 139 § mukaisesti lain noudattamisen valvonnasta (perusteessa 2 kuvatus mukaisesti) ja siitä, että tarvittavat tiedot luovutetaan 143 §:n mukaisesti kansallisille viranomaisille. KKV myös raportoi vuosittain lain valvontaa koskevasta toiminnastaan hankintalain 144 §:n mukaisesti.

Raportin yhteenveto sisältää tiedot:

- 1) valvontatoiminnassa havaituista lainvastaisista menettelyistä ja avoimuuden tai syrjimättömyyden kannalta haitallisista menettelytavoista sekä niiden yleisimmistä taustatekijöistä
- 2) 139 §:ssä tarkoitettujen toimenpiteiden määrästä ja sisällöstä
- 3) 140 §:ssä tarkoitettujen kieltopäätösten ja sitoumusten määrästä ja sisällöstä
- 4) 141 §:ssä tarkoitettujen esitysten määrästä ja sisällöstä sekä esitysten johdosta annetuista tuomioistuinratkaisuksista.

KKV toteuttaa Kilpailulain (948/2011) noudattamista, ohjeistaa ja tiedottaa tarjouskeinotellusta ja kartelleista. KKV:n Internet-sivuilla voi antaa vihjeen hankintoihin liittyvästä rikkomusepäilystä.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista \(1397/2016\)](#)

[Kilpailulaki \(948/2011\)](#)

[Tietoa ja ohjeita, kartellit](#)

[Julkisten hankintojen valvonta, vihjepalvelu](#)

4.2. Välineet ja valmiudet valtiontukisääntöjen soveltamiseksi tehokkaasti

Rahasto: EAKR, ESR+

Erityistavoite: kaikki erityistavoitteet

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Vaikeuksissa olevien yritysten ja perinnän kohteena olevien yritysten osalta.**

Perustelut:

Välittävä toimielin tarkistaa ennen tuen myöntämistä valtiontukisääntöjen noudattamisen ja sen, että yleiset valinperusteet täyttyvät, esim. hakijalla on taloudelliset ja toiminnalliset edellytykset hankkeen toteuttamiseen. Tuenhakija ilmoittaa hakemuksessaan aiemmin saamansa de minimis -tuen. Tarkistettut tiedot tallennetaan EURA 2021 -järjestelmään hankkeen valintamuistioon. Tuen hakijalta kysytään hakemuksessa, kohdistuuko hakijaan keskeneräisiä takaisinperintöjä. Tukea myönnettäessä rahoittaja selvittää, täyttykö vaikeuksissa olevan yrityksen määritelmä ja tarkistaa, kohdistuuko yritykseen takaisinperintä. Selvitys tehdään tilinpäätöstietojen ja kansallisen Kasvu CRM -järjestelmän

tietojen perusteella. Tiedot kirjataan päätösesitykseen. Rahoittaja tarkistaa tiedot takaisinperinnöistä EURA-järjestelmästä sekä tarvittavassa laajuudessa eri tietolähteistä. CRM:stä saa tietoa yrityksille myönnetystä rahoituksesta. Tukea ei makseta, jos tässä tarkoitettuja keskeneräisiä takaisinperintöjä on. TEM:n velvollisuutena on tiedottaa ELY-keskuksia EU:n vireillä olevista takaisinperintätapauksista.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[TEM:n ohje: Vaikeuksissa olevan yrityksen tukemisen rajoitukset ja määritelmä](#)

[Laki yrityspalvelujen asiakastietojärjestelmästä \(293/2017\)](#)

Perusteet: Peruste 2 **Paikallisten tai kansallisten toimielinten valtiontukiasiantuntijoiden tarjoaman valtiontukia koskevan asiantuntijaneuvonnan ja ohjeistuksen saatavuuden kautta.**

Perustelut:

TEM:n TTM-osasto vastaa Suomessa valtiontukien koordinoinnista (pl. MMM:n hallinnonala). TEM on julkaissut oppaan de minimis -tuesta. Oppaassa kuvataan de minimis -ehtoisen tuen myöntämistä. Kunkin tukimuodon toimivaltainen viranomainen vastaa tukeen liittyvästä juridisesta neuvonnasta. Kuntaliitto tarjoaa neuvontaa valtiontukiasioissa maakuntien liitoille.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[EU:n keskeiset valtiontukisäännöt ja valtiontukisääntöihin liittyvä kansallinen lainsäädäntö](#) TEM:n sivuilla. TTM-osasto koordinoi.

[EU:n keskeiset valtiontukisäännöt](#)

[Laki eräiden valtion tukea koskevien Euroopan unionin säännösten soveltamisesta \(300/2001\)](#)

[TEM:n opas de minimis -tuista](#)

[Kuntaliitolla valtiontukiasioista:](#)

[Hallintoviranomaisen aineisto](#)

4.3. EU:n perusoikeuskirjan tehokas soveltaminen ja täytäntöönpano

Rahasto: EAKR, ESR+

Erityistavoite: kaikki erityistavoitteet

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Järjestelyt, joilla varmistetaan, että rahastoista tuettavat ohjelmat ja niiden toimeenpano noudattavat perusoikeuskirjan olennaisia säännöksiä**

Perustelut:

Suomen valtiosääntö ja perustuslaki turvaavat ihmisarvon loukkaamattomuuden, yksilön vapauden ja oikeudet sekä turvaa yhteiskunnan oikeudenmukaisuuden. Suomen kansallinen ihmisoikeusinstituutio (NHRI) muodostuu ihmisoikeuskeskuksesta, ihmisoikeusvaltuuskunnasta ja oikeusasiamiehstä. NHRI kutsutaan pysyväksi asiantuntijaksi ohjelman seurantakomiteaan, jonka asiantuntevasta hallintoviranomaisesta käytetään ao. kysymyksissä. STM vastaa tasa-arvopolitiikan valmistelusta, tasa-arvovaltuutettu valvoo lain noudattamista ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta edistää sukupuolten tasa-arvoa. EU:n perusoikeusasiakirjan säännökset on huomioitu ohjelman valmistelussa, hankesuunnitelman kysymyksissä sekä hankkeiden erityisissä valintaperusteissa. Perusoikeusasiakirjan vaatimukset on huomioitu tietojärjestelmässä, tarkistuslistoissa hankkeiden valintaa, loppuraportteja ja viranomaisien suorittamia varmuksia koskien ja näin varmistetaan, ettei perusoikeusasiakirjan vastaisia toimia rahoiteta ohjelmasta. Tietosuojaa huomioidaan toimeenpanossa. Rakennerahastojen sähköiset palvelut ovat saavutettavia.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[EU:n perusoikeuskirja:](#)

[Komission tiedonanto: Ohjeet Euroopan Unionin perusoikeuskirjan noudattamiseksi Euroopan rakenne- ja investointirahastojen \(ERI-rahastojen\) täytäntöönpanon yhteydessä:](#)

[Suomen perustuslaki \(731/1999\)](#)

[Yhdenvertaisuuslaki \(1325/2014\)](#)

[Tasa-arvolaki \(609/1986\)](#)

Perusteet: Peruste 2 **Raportointijärjestelyt seurantakomitealle olennaisista tapauksista koskien perusoikeuskirjan noudattamista**

Perustelut:

Hankekohtaiset tiedot HVO saa tietojärjestelmästä, johon sisältyy perusoikeusasiakirjaa koskevat tarkistuslistat hankkeiden valintaa, tuensaajien loppuraporteissa esittämää hanketoteumaa, varmuksia ja tarkastuksia koskien. HVO saa tietoa perusoikeuskirjan noudattamisesta välittäviin toimielimiin kohdistamansa ohjauksen ja valvonnan kautta. Perusoikeusasiakirjan säännösten noudattaminen on liitetty välittävien toimielinten työn ohjaukseen ja valvontaa koskeviin tarkistuslistoihin poikkeamien esille saamiseksi. HVO tarkistaa ennen seurantakomitean kokouksia tietojärjestelmän raportoinnin kautta, kuinka paljon poikkeamia on raportoitu, mitä perusoikeuksia loukkaukset koskevat, mihin korjaavien toimenpiteisiin on ryhdytty ja miten tapauksia aiotaan tulevaisuudessa ennaltaehkäistä ja raportoi niistä sihteeristön kanssa seuranta-komitealle. Hallintoviranomainen raportoi myös kanteluista tai valituksista asiaa koskien. Poikkeamien käsittelyssä noudatetaan lainsäädäntöä. Hallintoviranomainen kuvaa raportointijärjestelyt seuranta-komitealle ohjelman hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksessa.

4.4. YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen täytäntöönpano

Rahasto: EAKR, ESR+

Erityistavoite: kaikki erityistavoitteet

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Tavoitteet, joihin sisältyy mitattavissa olevia alatavoitteita, tietojenkeruu ja seurantamekanismi**

Perustelut:

Vammaisyleissopimuksen täytäntöönpanosta vastaavat ulkoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö ja kansalaisjärjestöt. Vammaisten oikeuksien neuvottelukunta (VANE) laatii toimintaohjelman määrittämään vammaisyleissopimuksen edistämisen tavoitteet, keinot ja seurannan. Täytäntöönpanosta raportoidaan vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle. Uusi toimintaohjelma v.2020 eteenpäin on valmistelussa. YK:n vammaisten oikeuksien komitean hyväksyttyä suositukset, ulkoministeriö tiedottaa suosituksista jakaen ne viranomaisille, ihmisoikeuskeskukselle sekä kansalaisjärjestöille. Ministeriöt vastaavat suositusten täytäntöönpanosta hallinnonaloillaan. Toimintaohjelman suositukset huomioidaan ohjelmavalmistelussa, jossa kumppanina on mukana Soste ry varmistuen vammaisjärjestöjen näkemykset. Valinnaisen pöytäkirjan kautta yksittäinen henkilö tai ryhmä voi tehdä valituksen vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle kokemastaan yleissopimuksella tunnustettujen oikeuksiensa loukkauksesta ja siinä määrätään myös komitean aloitteesta tapahtuvasta vakavien loukkausten tutkintamenettelystä.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus:](#)

[Kansallinen toimintaohjelma 2018-2019:](#)

[Seurantaraportti: YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien yleissopimuksen kansallinen toimintaohjelma \(2018–2019\)](#)

[Uuden kansallisen toimintaohjelman valmistelu 2020](#)

[Sosiaalihuoltolaki](#)

[Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta \(VANE\)](#)

Perusteet: Peruste 2 **Järjestelyt, joilla varmistetaan, että saavutettavuuspolitiikka, lainsäädäntö ja standardit otetaan asianmukaisesti huomioon ohjelmien valmistelussa ja täytäntöönpanossa**

Perustelut:

Hallintoviranomainen noudattaa vammaisten oikeuksia koskevia säännöksiä ohjelman valintaperusteissa ja sisällyttää vammaisten oikeuksien varmistukset tietojärjestelmän tarkistuslistoihin hankkeiden valintaa, loppuraportteja ja varmennuksia koskien. Vammaisten oikeudet ovat hanke-päätösten vakimuotoisia ehtoja. Hallintoviranomainen sisällyttää vammaisten oikeuksia koskevat varmistukset välittävien toimielinten työn ohjauksen ja valvonnan tarkistuslistoihin. Hakemuksessa kysytään kehitettävien digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta. Hallintoviranomaisen koulutussuunnitelma vammaisyleis-sopimuksen toimeenpanosta sisältää hankehakemuksiin, valintaprosessiin, seurantoihin sekä toteutukseen liittyvät koulutukset ja samalla tuetaan vammaisten kohderyhmälle syntyvää hanketoimintaa. Internetiin tulee tietopaketti hankehakijoille. Hallintoviranomaisen ohjeistuksessa ja koulutuksessa otetaan huomioon vammaisyleissopimuksen artiklan 9 ja 21 säännökset kaikessa toiminnassa. Välittävät toimielimet käsittelevät tuensaajan kanssa aloituspalavereissa vammaisten oikeuksia koskevat ehdot.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Yhdenvertaisuuslaki \(1325/2014\)](#)

[Yhdenvertaisuuslain noudattamista valvovat yhdenvertaisuusvaltuutettu jne.](#)

[Sosiaalihuoltolaki](#)

[Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta \(306/2019\)](#)

[Maankäyttö- ja rakennuslaki \(132/1999\)](#)

[Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä \(241/2017\)](#)

Perusteet: Peruste 2a **Raportointijärjestelyt seurantakomitealle tapauksista, joissa rahastoista tuetuissa toimituksissa ei ole noudatettu vammaisyleissopimusta, sekä vammaisyleissopimusta koskevista valituksista, jotka on toimitettu yleisasetuksen 63 artiklan 6 kohdan mukaisesti toteutettujen järjestelyjen mukaisesti**

Perustelut:

HVO saa hanketiedot tietojärjestelmästä, johon sisällytetään tarkistuslistat koskien hankkeiden valintaa, tuensaajien loppuraporteissa esittämää hanketoteumaa, paikan päällä tehtäviä varmuksia ja tarkastuksia. HVO saa tietoa vammaisyleissopimuksen noudattamisesta välittävien toimielimien ohjauksen ja valvonnan kautta. Vammaisyleissopimuksen olennaisten säännösten noudattamista koskevat varmistukset sisällytetään välittävien toimielinten ohjausta ja valvonnan tarkistuslistoihin. HVO tarkistaa ennen seurantakomitean kokouksia tietojärjestelmän raportoinnin kautta, kuinka paljon poikkeamia on raportoitu, mitä perusoikeuksia loukkaukset koskevat, mihin korjaavin toimenpiteisiin on ryhdytty ja miten tapauksia aiotaan tulevaisuudessa ennaltaehkäistä ja raportoi niistä sihteeristön kanssa seurantakomitealle. Yksittäinen henkilö tai ryhmä voi tehdä valituksen vammaisten henkilöiden oikeuksien komitealle kokemastaan yleissopimuksen oikeuksien loukkauksesta. Poikkeamat käsitellään lainsäädännön mukaan. HVO kuvaa em. järjestelyt seurantakomitealle hallinto- ja valvontajärjestelmän kuvauksessa.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Eduskunnanoikeusasiamies toteuttaa vammaisopimuksen täytäntöönpanon suojelua lakisääteissä valvontatehtävässään.](#)

[Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisut](#)

[Vammaisten henkilöiden oikeuksien komitea \(CRPD-komitea\)](#)

[Ihmisoikeuskeskus / Vammaisten henkilöiden oikeudet](#)

4.5. Kansallisen tai alueellisten älykkään erikoistumisen strategioiden hyvä hallinta

Rahasto: EAKR

Erityistavoite: 1.1.

Mahdollistavan edellytyksen täytyminen: Kyllä

Perusteiden täytyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Analyysi innovaatiotoiminnan haasteiden ml. innovaatioiden levittämisen pulonkaloista**

Perustelut:

Keväällä 2020 hyväksytyssä kansallisessa TKI-tiekartassa määritellään tki-politiikan keskeiset painopisteet tuleville vuosille. Suomi on edelleen innovaatiojohtaja, mutta edellytykset innovaatiotoimintaan vaihtelevat alueiden välillä. Älykkään erikoistumisen strategioissa (S3) määritellään alueen innovaatiotoiminnan haasteet, jotka ovat usein samoja kuin kansallisella tasolla, kuten yksityisen ja julkisen tki-rahoituksen matala taso sekä tutkimuksen ja elinkeinoelämän riittämätön yhteistyö.

Strategioissa tunnistetaan mm. innovaatiotoiminnan keskittyneisyys tietyille toimijoille ja aloille sekä kehittämisympäristöjen, tukirakenteiden ja -palvelujen puutteet. Haasteena on tutkimustulosten muuntaminen markkinoille tuote-, palvelu-, prosessi- ja organisatorisiksi innovaatioiksi. Kansallisen ja kansainvälisen verkostoitumisen sekä, ketterien rahoitus-instru-menttien puute sekä riittämätön yhteistyö julkisen sektorin, tutkimuksen, elinkeinoelämän ja loppukäyttäjien välillä ovat myös keskeisiä haasteita. Haasteita on lisäksi alueellisten ja kansallisten toimenpiteiden yhteensovittamisessa.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Regional Innovation Scoreboard 2019](#)

[Suomen maaraportti 2020](#)

[TKI-tiekartta](#)

Strategiat [maakunnan liittojen verkkosivuilla](#)

Perusteet: Peruste 2 **Toimivaltainen alueellinen tai kansallinen älykkään erikoistumisen hallinnasta vastaava taho**

Perustelut:

Maakunnan liitto vastaa maakunnan aluekehittämisen strategisen kokonaisuuden suunnittelusta ja yhteistyön koordinoinnista osana suunnittelua. Maakuntaohjelma perustuu maakunnan pitkän aikavälin strategiaan linjauksiin. Maakunnan liitot vastaavat aluetasolla älykkään erikoistumisen strategioista. S3 sisältyy maakuntaohjelmaan. Se voidaan laatia myös erillisenä maakuntaohjelmaan kuuluva asiakirjana. S3:n tulee sisältää mahdollistavan edellytyksen kriteerit. S3 on keskeinen väline maakuntaohjelman toimeenpanon ohjauksessa. HVOn roolissa TEM seuraa S3:n toimeenpanoa. TEM ohjeistaa liittoja ja edistää yhdessä muiden sektoriministeriöiden kanssa esim. säännöllistä vuoropuhelua mm. maakuntien liittojen ja ELY-keskusten kanssa mm. liittojen TKI-yhdyshenkilöverkoston avulla. Yhteistyössä voidaan käsitellä mm. teemoja, kansallisia ja kv -yhteistyömahdollisuuksia, seurantaa ja rahoituslähteitä. S3:n toimeenpanoa käsitellään osana aluekehityskeskusteluja ja TKI-politiikan toimijoiden vuoropuhelussa. TKI-tiekartta antaa suuntaviivat kansallisen innovaatiopolitiikan ja S3:n yhteensovitukselle.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastohankkeiden hallinnoinnista (7/2014)

[ALKE-laki \(7/2014\)](#)

[Viittaus säännöskohtaisiin perusteluihin](#)

[ALKE-lakien uudistaminen](#)

Kohdassa 1 mainitut asiakirjat

Perusteet: Peruste 3 **Strategian seuranta- ja arviointivälineet, joilla arvioidaan strategisten tavoitteiden toteutumista**

Perustelut:

S3:n toimeenpanon onnistuneisuutta mitataan maakunnissa seuraamalla innovaatiotoiminnan ja elinkeinojen kehitystä sekä hanketoiminnan vaikuttavuutta. Sähköiset tietopalvelut sisältävät tilasto-, ennakointi – ja tutkimustietoa. Indikaattoreista mm. t&k-menot, liikevaihdon kehitys, kv-liiketoimintaa harjoittavat yritykset sekä patenttihakemusten ja kansallisen ja kv-rahoituksen määrä kuvaavat innovaatiotoiminnan tilaa. Strategioita seurataan ja arvioidaan osana maakuntaohjelman ja rakennerahastotoiminnan toimeenpanoa. Maakunnan liitto seuraa ja arvioi maakuntaohjelman toteuttamista yhteistyössä ohjelmaa toteuttavien viranomaisten kanssa. Tavoitteiden toimeenpanoa arvioidaan vähintään kerran ohjelmakauden aikana ulkopuolisen arvioitsijan toimesta. Älykkään erikoistumisen tavoitteena on ohjata rakennerahastorahoituksen kohdistumista vaikuttavalla tavalla. Maakunnan yhteistyöryhmällä on tärkeä rooli S3:n ohjauksessa ja seurannassa.

S3:n seuranta –ja arviointimekanismeja kehitetään mm. luomalla ko. hankkeille painopistekohtainen ja toimintamallien kehittämiseen perustuva seuranta.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[ALKE-laki \(7/2014\)](#)

[Viittaus lakiesitykseen](#)

[ALKE-lakien uudistaminen](#)

Kohdassa 1 mainitut asiakirjat

[Rakennerahasto-ohjelman 2014-2020 loppuarviointi](#)

Rakennerahasto-ohjelman 2014-2020 [vaikuttavuuden](#) arviointi

Seurannasta [maakunnan liittojen verkkosivuilla](#)

Perusteet: Peruste 4 **Sidosryhmäyhteistyön toimivuus (yrittäjämäisen etsimisen prosessi)**

Perustelut:

Maakuntaohjelman valmistellaan yhteistyössä kuntien, muiden viranomaisten sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden toimijoiden kanssa. Lapin maakunnassa saamelaiskulttuuria koskevan osan valmistelee saamelaiskäräjät. Myös S3 laaditaan yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Sidosryhmien haastattelut, seminaarit, kyselyt ja kuulemistilaisuudet ovat tyyppillisiä osallistumistapoja. Strategioiden laadinnassa ja toimeenpanossa tärkeässä roolissa ovat erilaiset työryhmät ja verkostot. Yhteistyö sidosryhmien kanssa on yrittäjämäisen etsimisen (entrepreneurial discovery process, EDP) -prosessiin perustuvaa ja jatkuvaa toimeenpanon eri vaiheissa. Sidosryhmien sitoutuminen on seurausta koetusta lisäarvosta ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Liitot tapaavat säännöllisesti alueen innovaatiotoimijoita ja painopistealojen sisällä suunnitellaan ja toteutetaan toimenpiteitä yhteistyössä. Hyviä käytäntöjä osallistamiseen opitaan ja kehitetään epävirallisissa kollegaverkostoissa. EDP-prosessia kehitetään edelleen hyödyntäen päättyvän ohjelmakauden oppeja.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014)

[ALKE-laki \(7/2014\)](#)

[Viittaus säännöskohtaisiin perusteluihin](#)

[ALKE-lakien uudistaminen](#)

Laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (8.4.2005/200)
[SOVA-laki](#)

Kohdassa 1 mainitut asiakirjat

Perusteet: Peruste 5 **Toimenpiteet, jotka ovat tarpeen kansallisen tai alueellisen tutkimus- ja innovaatiojärjestelmien kehittämiseksi**

Perustelut:

Perustana toimenpiteiden suunnittelussa ovat maaraaportti, maakohtaiset suositukset ja muut erityisarvioinnit. Innovaatiotoiminnan kehittämisen toimenpiteinä strategioissa ovat tutkimus- ja koulutusorganisaatioiden, elinkeinoelämän ja kansalaisyhteiskunnan välisen yhteistyön edistäminen sekä innovaatioympäristöjen-, alustojen –ja prosessien kehittäminen. Digitalisaation hyödyntäminen, innovaatiotoiminnan fasilitoinnin sekä yhteisten toimintatapojen kehittäminen EDP-lähestymistavan mukaisesti ovat keskeisiä toimia. Suuryritysten ja pk-yritysten välistä yhteistyötä vahvistetaan ja kasvuyrittäjyyttä tuetaan. Alueet osallistuvat yliaalueelliseen ja kv-yhteistyöhön kehittääkseen innovaatiojärjestelmiään ja elinkeinotoimintaansa strategisissa arvoketjuissa. Kansallisessa TKI-tiekartassa määritellään TKI-politiikan keskeiset painopisteet tuleville vuosille. Kansallisen ja alueellisen innovaatiopolitiikan yhteensovittamista vahvistetaan lisäämällä yhteistyötä eri toimijoiden ja tasojen välillä mm. jatkuvan vuoropuhelun keinoin. (kts. kriteeri 2).

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

Kohdassa 1 mainitut asiakirjat

Perusteet: Peruste 6 **Toimenpiteet, joilla tuetaan teollisuuden ja toimialojen muutosta**

Perustelut:

Toimialojen murrosta tuetaan kansallisilla määrärahoilla, rakennerahastovaroilla sekä muista EU-ohjelmista haettavilla rahoituksilla. Maakunnissa ennakoidaan aktiivisesti elinkeinotoiminnan tulevaisuudennäkymiä ja koulutustarpeita. S3:ssa määritellään toimia, jotka tukevat toimialojen muutosprosessia. Murrosta edistäviä toimia ovat mm. teknologioiden hyödyntäminen innovaatio- ja liiketoiminnassa, yritysten uusiutumisen tukeminen, jalostusarvon nostaminen, koulutusresurssien ja työllisyshankkeiden kohdentaminen työvoimaa tarvitseville aloille, alueellisten ennakointijärjestelmien kehittäminen ja yritysten vientiosaamisen tukeminen. Investoinnit innovaatioympäristöjen kehittämiseen luovat edellytyksiä toimialojen uudistumiselle. Investoinnit vähähiilisiin teknologioihin ja liiketoimintaan monipuolistavat aluetaloutta. Myös uuden innovatiivisen yrittäjyyden tukeminen ja yritysten välinen tiedonsiirto on tärkeää. Murrokseen vastataan alueen vahvuuksien ja erityispiirteiden pohjalta. Toimilla on vahva yhteys kansainvälistymisen ja innovaatiotoiminnan kehittämisen toimiin.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnista (7/2014)
[ALKE-laki \(7/2014\)](#)

[ALKE-lakien uudistaminen](#)

Kohdassa 1 mainitut asiakirjat

Perusteet: Peruste 7 **Toimenpiteet yhteistyön kehittämiseksi kansainvälisten kumppaneiden kanssa valituilla älykkään erikoistumisen painopistealoilla**

Perustelut:

Maakunnan liiton tehtävänä on edistää maakunnan kansainvälisiä yhteyksiä. S3-strategiat tarjoavat tukea kansainväliseen verkostoitumiseen, osaamisen vahvistamiseksi ja alueen toimijoiden liittämiseksi yliaalueellisiin arvoverkostoihin painopistealoihin perustuen. Kansainvälistymisen kannalta ulkopuolinen, esim. EU-rahoitusohjelmista saatava rahoitus kansainvälisiin hankkeisiin on keskeisessä roolissa. Lisäksi komission S3 -alustat ja yhteistyösopimukset muiden maiden alueiden kanssa ovat tärkeitä. Maakunnissa osallistutaan Euroopan eri alueiden kanssa yhteistyöohjelmiin ja kv-yhteistyöhankkeisiin. Kansainvälisessä yhteistyössä opitaan hyviä käytäntöjä ja kehitetään yhteistyössä ratkaisuja innovaatiotoiminnan kehittämiseen. Kansainvälisyys on useissa strategioissa läpileikkaava tema ja osassa maakuntia on omia strategioita sen tueksi. Riittävien resurssien turvaaminen, kv-kumppanuuksien luonti, kansainvälistymispalvelujen vahvistaminen, kansainvälisen kilpailukyvyn vahvistaminen uusien teknologioiden ja uusien markkinoiden tuntemuksen lisääminen ovat tärkeitä toimia.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[ALKE-laki \(7/2014\)](#)

[Viittaus lakiesitykseen](#)

[ALKE-lakien uudistaminen](#)

Kohdassa 1 mainitut asiakirjat

Kansainvälisestä yhteistyöstä [maakunnan liittojen verkkosivuilla](#)

4.6. Strateginen toimintakehys asuin- ja muiden rakennusten energiatehokkuutta parantavan peruskorjauksen tukemiseksi

Rahasto: EAKR

Erityistavoite: 2.1.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Hyväksytään kansallinen pitkän aikavälin strategia, jolla tuetaan kansallisten asuin- ja muiden rakennusten peruskorjausta rakennusten energiatehokkuudesta annetun direktiivin 2010/31/EU vaatimustenmukaisesti ja joka sisältää seuraavat aliperusteet a. sisältää ohjeellisia välitavoitteita vuosiksi 2030 ja 2040 sekä tavoitteita vuodeksi 2050; tarjoaa alustavan suunnitelman talousarviovaroista strategian täytäntöönpanon tukemiseksi ja määrittää tehokkaita mekanismeja rakennusten kunnostamiseen tehtävien investointien edistämiseksi**

Peruste 2 **Energiatehokkuutta parantavat toimenpiteet vaaditun energiansäästön saavuttamiseksi**

Perustelut:

Suomi on toimittanut EU:lle 10.3.2020 Rakennusten energiatehokkuusdirektiivin (2010/31/EU), muut. direktiivillä 2018/844/EU, artiklan 2a mukaisen ilmoituksen: Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020-2050 Suomi. Suomen ilmoitus on laadittu EU komission suositusten (EU) 2019/786 mukaisesti yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Tavoitteena on erittäin energiatehokas ja lähes hiilivapaa rakennuskanta v. 2050 mennessä. Koska uudisrakentaminen tästä eteenpäin täyttää jo tämän vaatimuksen, keskittyy strategia v. 2020 mennessä valmistuneeseen rakennuskantaan.

Suomen etenemissuunnitelman toimenpiteet on luettavissa kyseisestä raportista. Etenemissuunnitelmassa on esitetty indikaattorein seurattavia välitavoitteita vuosille 2030, 2040 ja 2050. Strategian tavoitteiden laskentaa varten rakennettiin FineBuild-laskentamalli ja kehitettiin menetelmä muuntaa rakennuskannan lämmitysenergiankulutus energiatehokkuutta kuvaavaksi E-lukujakaumaksi. Laskennassa hyödynnetään tilastoja, rekisteritietoja ja tuoreita tutkimustuloksia. Raportointi 1. kerran 2023, myöh. 2 vuoden välein. Päivitys 10 vuoden välein.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Pitkän aikavälin korjausrakentamisen strategia 2020-2050 Suomi](#)

[Linkki laskentamalliin](#)

[Ilmastolaki](#)

[Keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma \(KAISU\)](#)

[National Integrated Energy and Climate Plan \(NECP\)](#)

4.7. Energia-alan hallinnointi

Rahasto: EAKR

Erityistavoite: 2.1.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Hyväksytään kansallinen energia- ja ilmastosuunnitelma, joka sisältää seuraavat aliperusteet: kaikki energiaunionin hallinnosta annetun asetuksen1 liitteessä I olevassa mallissa vaaditut tiedot ja alustava suunnitelma suunnitelluista rahoitusresursseista ja mekanismeista vähähiilisen energian käytön edistämiseksi**

Perustelut:

Suomi toimitti 20.12.2019 Euroopan komissiolle kansallisen integroidun energia- ja ilmastosuunnitelman. Siinä esitetään päätettyjen politiikkatoimien vaikutus kasvihuonekaasupäästöjen, uusiutuvan energian ja energiatehokkuuden arvioituun kehityskulkuun v. 2040 asti. Suunnitelmassa kuvataan suunniteltujen politiikkatoimien vaikutuksia mm. energiajärjestelmään, kasvihuonekaasupäästöihin ja nielujen aikaansaamiin poistumiin, talouden kehitykseen, ympäristöön ja kansalaisten terveyteen. Siinä arvioidaan suunniteltujen ja olemassa olevien toimien vaikutusta tuleviin investointitarpeisiin. EU on asettanut Suomelle v. 2030 koskien kansalliseksi velvoitteeksi vähentää päästökaupan ulkopuolisia kasvihuonekaasupäästöjä 39 %:lla v. 2005 tasoon verrattuna. Samaan aikaan maankäyttösektorin päästöt tulee pitää laskennallisten nielujen aikaansaamia poistumia pienempinä. Suomen tavoitteena on nostaa uusiutuvan energian osuus vähintään 51 %:iin kokonaisloppuenergian käytöstä ja 30 %:iin tieliikenteen loppuenergian käytöstä. Energiatehokkuuden tavoitteena on, että loppuenergian kulutus ei ylitä 290 TWh:n tasoa.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[National Integrated Energy and Climate Plan \(NECP\)](#)

4.8. Kansallinen suunnitelma ilmastonmuutokseen sopeutumiseksi ja sää- ja ilmatoriskien ennakointiseksi ja hallitsemiseksi

Rahasto: EAKR

Erityistavoite: 2.4.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Käytössä on kansallinen tai alueellinen katastrofiriskien hallintasuunnitelma, joka on voimassa olevien ilmastomuutokseen sopeutumista koskevien strategioiden mukainen ja johon sisältyvät seuraavat aliperusteet: Kuvaus tärkeimmistä riskeistä, jotka on arvioitu päätöksen N:o 1313/2013/EU 6 artiklan a alakohdan mukaisesti, ottaen huomioon nykyiset ja pitkän aikavälin (25–35 vuotta) uhat. Arvioinnin on perustuttava ilmastomuutokseen liittyvien riskien osalta ilmastomuutosta koskeviin ennusteisiin ja skenaarioihin; Kuvaus katastrofien ehkäisyyn, katastrofivalmiuteen ja toimintaan katastrofitilanteissa liittyvistä keskeisistä toimenpiteistä, joilla puututaan todettuihin riskeihin. Toimenpiteet on asetettava etusijalle suhteessa riskeihin ja niiden taloudellisiin vaikutuksiin, valmiuksien puutteisiin, vaikuttavuuteen ja tehokkuuteen, ottaen huomioon mahdolliset vaihtoehdot ja Tiedot käytettävissä olevista talousarviomäärärahoista ja taloudellisista resursseista sekä mekanismeista, joilla katetaan katastrofien ehkäisyyn, katastrofivalmiuteen ja toimintaan katastrofitilanteissa liittyvät käyttö- ja ylläpitokustannukset.**

Perustelut:

Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelman 2022 päämääränä on, että yhteiskunnalla on kyky hallita ilmastomuutokseen liittyvät riskit ja sopeutua ilmastossa tapahtuviin muutoksiin. Toimenpiteisiin sisältyy alueellisten ja paikallisten sopeutumistarkastelujen laatimisen edistämistä ja ilmastoriskien arvioinnin ja hallinnan parantamista. Se toimeenpanee kansallisesti EU:n sopeutumisstrategiaa ja päivitetään v.2022. Ilmastolain 8 § mukaan valtioneuvosto hyväksyy ilmastomuutoksen kansallisen sopeutumissuunnitelman väh. kerran 10 vuodessa. Se sisältää riski- ja haavoittuvuustarkastelun sekä tarpeen mukaan hallinnonaloittaisia sopeutumista koskevia toimintaohjelmia. Ilmastolakia uudistetaan parhaillaan (tavoiteaikataulu 2021). Uudistuksella voi olla vaikutuksia sopeutumista koskevaan sääntelyyn. Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen unionin pelastuspalvelumekanismista (1313/2013/EU) 6 § mukaan jäsenvaltioiden on kehitettävä riskiarviointeja kansallisella ja asianmukaisella paikallisella tasolla ja annettava komissiolle yhteenveto niiden keskeisistä osista joka 3. vuosi.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Kansallinen ilmastomuutokseen sopeutumissuunnitelma \(2014\)](#)

[Ilmastolaki \(609/2015\)](#)

[Kansallinen riskiarvio \(2018\) ja alueelliset riskiarviot](#)

4.9. Jätehuollon ajantasainen suunnittelu

Rahasto: EAKR

Erityistavoite: 2.6.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Jätehuoltosuunnitelmat ovat käytössä direktiivin 2008/98/EY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä (EU) 2018/xxxx, 28 artiklan mukaisesti, ja ne kattavat koko jäsenvaltion alueen ja sisältävät muun muassa seuraavat aliperusteet: Analyysi jätehuollon tämän hetkisestä**

tilanteesta kyseisellä maantieteellisellä alueella, mukaan lukien tuotetun jätteen tyyppi, määrä ja lähde ja arvio niiden tulevasta kehityksestä ottaen huomioon direktiivin 2008/98/EY, sellaisena kuin se on muutettuna direktiivillä 2018/xx/EU, 29 artiklan mukaisesti kehitetyissä jätteen syntymisen ehkäisemistä koskevista ohjelmissa esitettyjen toimenpiteiden odotetut vaikutukset; Arvio nykyisistä jätteenkeräysjärjestelmistä, mukaan lukien erilliskeräyksen aineellinen ja alueellinen kattavuus ja toimenpiteet sen toiminnan parantamiseksi sekä uusien jätteenkeräysjärjestelmien tarve ja Investointivajetta koskeva arvio, joka on perusteena jäteinfrastruktuurin lisäämiselle tai parantamiselle sekä tiedot käytettävistä tulolähteistä, joilla katetaan käyttö- ja ylläpitokustannukset

Perustelut:

Kunkin jäsenmaan on laadittava jäte-suunnitelma sekä jätteen synnyn ehkäisysuunnitelma ja uusittava se 6 vuoden välein. Valtakunnallisessa jätesuunnitelmassa v. 2023 on asetettu jätehuollon ja jätteen synnyn ehkäisyn tavoitteet sekä toimet tavoitteiden saavuttamiseksi. Sitä laadittaessa otettiin pitkälti ennakoivasti huomioon tulevan jätedirektiivin muutoksen sisältö. Se on voimassa v. 2023. Kuitenkin nyt v. 2020 suunnitelmaa päivitetään v.2027 ulottuvaksi ja lisätään suunnitelmaan erityisesti uudelleenkäytön ja jätteen synnyn ehkäisyn sisältöä sekä mahdollisesti SUP-direktiivin vähentämistoimia. Suunnitelmassa olevat yksityiskohtaiset tavoitteet ja toimenpiteet on asetettu neljälle painopisteelle (rakentamisen jätteet, biohajoavat jätteet, yhdyskuntajätteet sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromu). Suunnitelma on valmisteltu laajassa yhteistyössä asiantuntijoiden sekä sidosryhmien kanssa. YM:n asettama jätealan strateginen yhteistyöryhmä on toiminut jätesuunnitelmatyön ohjaus-ryhmänä. Jätesuunnitelman 3 osaa yhdessä täyttävät jätedirektiivin vaatimukset sisällön osalta ja kattavat Suomen pl. Ahvenanmaa.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[EU:n jätedirektiivi \(\(EU\) 2018/851\)](#)

[Kierrätyksestä kiertotalouteen - valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2023](#)

[Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2023 \(taustaraportti\)](#)

[Valtakunnallisen jätesuunnitelman vaikutusarviointi](#)

4.10. Kokonaisvaltainen liikennesuunnittelu asianmukaisella tasolla

Rahasto: EAKR

Erityistavoite: 3.3.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimo-daalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka sisältää suunniteltujen investointien taloudelliset perusteet, jotka pohjautuvat kysynnän vankkaan analyysiin ja liikenteen mallintamiseen ja joissa olisi otettava huomioon rautatieliikenteen vapauttamisen oletettu vaikutus**

Perustelut:

Suuremmille hankkeille tehdään hankearviointi. Liikenne12 –suunnitelmassa linjataan, että hankearviointi laajennetaan koskemaan kaikkia kehittämis- ja parantamishankkeita sekä kaupunkiseutujen raide-hankkeita vertailukelpoisen tiedon olemassaolon takaamiseksi. Tarvittaessa tätä tukemaan tehdään lainsäädäntömuutoksia (mm. ratalaki, laki liikennejärjestelmästä ja maanteistä).

Väylävirasto laatii väylänpidon perus-suunnitelman, jonka tarkoituksena on kuvata perusväylänpidon määrärahojen käyttö väylien palvelutason ja asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi 1- ja 4-vuotiskausilla. Suunnitelmassa kuvataan perusväylänpidon rahoituksen ohjelmoinnin pääpiirteet ja esitetään alustava rahoitus JTS-kauden muille vuosille (3-4vuotta). Rahoituksen käytön yksityiskohtainen ohjelmointi tehdään väyläviraston toimialoilla ja ELY-keskuksissa. Liikenne12 –suunnitelma linjaa tavoitteet sekä asettaa raamit suunnitelmalle. Strateginen tilannekuva luo taustaa myös väylänpidon perussuunnitelmalle.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Valtakunnallinen liikennejärjestelmäsuunnitelma vuosille 2021-2032 – suunnitelmaluonnos 21.1.2021](#)

[Liikenneverkon strateginen tilannekuva](#)

Perusteet: Peruste 2 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka kuvastaa ilmanlaatusuunnitelmia, ottaen erityisesti huomioon kansalliset hiilestä irtautumista koskevat suunnitelmat

Perustelut:

Lähtökohtaisena Liikenne 12-suunnitelman tavoitteena on tukea kestävästä liikkumisesta ja hiilestä irtautumista, mikä on myös Uudistuva ja osaava Suomi 2021-2027 –ohjelman pääperiaatteita. Fossiilittoman liikenteen tiekartassa on kuvattu tarkemmin tavoitteen toteutusta käytännössä.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Fossiilittoman liikenteen tiekartta - valtioneuvoston periaatepäätös kotimaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä](#)

Perusteet: Peruste 3 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka sisältää investoinnit asetuksessa (EU) 1316/2013 määriteltäviin TEN-T- ydinverkkokäytäviin asiaankuuluvien TEN-T työsuunnitelmien mukaisesti

Perustelut:

Liikenne12 –suunnitelman mukaisesti Väylävirasto tulee laatimaan vuonna 2021 investointiohjelman seuraavaksi 6-8 vuodeksi. Tässä yhteydessä kuvataan myös TEN-T –ydinverkkokäytävien investoinnit. Erityistavoitteessa 3.3 toteutettavat hankkeet eivät kuitenkaan kohdistu TEN-T-ydinverkkokäytäviin. Paikalliset hankkeet valitaan tavanomaisissa haku- ja rahoitusprosesseissa. Hakemusluettelo ja rahoitettujen hankkeiden luettelo ovat saatavissa EURA-tietojärjestelmästä.

Perusteet: Peruste 4 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka varmistaa TEN-T-ydinverkon ulkopuolella toteutettavien investointien osalta täydentävyyden tarjoamalla alueille ja paikallisyhteisöille riittävät yhteydet TEN-T-ydinverkkoon ja sen solmukohtiin

Perustelut:

Liikenne12 –suunnitelman mukaisesti Väylävirasto tulee laatimaan vuonna 2021 investointiohjelman seuraavaksi 6-8 vuodeksi. Tässä yhteydessä kuvataan myös TEN-T –ydinverkkokäytävien investoinnit. Investointiohjelma ei kata kuntatasolla määriteltäviä katuverkon investointeja. Kunnat parantavat paikallista saavutettavuutta maankäytön ja liikenteen suunnittelulla. Kaavoituksella ja palveluverkkojen suunnittelulla kunta vaikuttaa liikkumisen edellytyksiin. Kokonaisuuden

kannalta hyvät ja toimivat lopputulokset edellyttävät maankäytön, palveluiden ja liikenteen ratkaisujen tarkastelua yhdessä, jolloin voidaan vaikuttaa toimintojen sijaintiin ja toteuttamisen ajoitukseen. Tonttitarjonta on sovitettu ajallisesti yhteen paikallisten liikenneyhteyksien valmistumisen kanssa. Paikalliset hankkeen valitaan tavanomaisissa haku- ja rahoitusprosesseissa. Hakemusluettelo ja rahoitettujen hankkeiden luettelo ovat saatavissa EURA-tietojärjestelmästä.

Perusteet: Peruste 5 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka varmistaa rautatieverkon yhteentoimivuuden perusversion 3 mukaisen Euroopan rautatieliikenteen hallintajärjestelmän (ERTMS) käyttöönotolla, joka kattaa vähintään eurooppalaisen käyttöönottosuunnitelman

Perustelut:

Liikenne12 –suunnitelmassa on linjattu ERTMS:n käyttöönotosta Suomessa (ns. Digirata-hanke). Digirata-selvityksen osapuolet suosittelevat nykyisen junien kulunvalvontajärjestelmän korvaamista modernilla radiopohjaisella ETCS-järjestelmällä, mikä ensimmäisessä vaiheessa tarkoittaa vähintään ETCS-tasoa 2 koko maahan. Tavoitteeksi on asetettu laajemman rakentamisen aloittaminen vuonna 2028. Digirata-selvityksen osapuolet suosittavat viipymättä sitä, että Suomen kansallinen ERTMS-täytäntöönpanosuunnitelma päivitetään ja tarvittavat järjestelmien testaukset ja jatkoselvitys käynnistetään.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Kohti digitaalista ja älykästä rautatieliikennettä: Digirata-selvityksen loppuraportti](#)

Perusteet: Peruste 6 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka edistää multimodaalisuutta kartoittamalla tarpeet, jotka koskevat multimodaalista tai jälleenlaivausrahtia, matkustajaterminaaleja ja aktiivisia liikkumisen muotoja

Perustelut:

Tätä tehdään jatkuvassa liikennejärjestelmätyössä, sekä Liikenne12 –suunnitelman mukaisessa suunnittelu- ja investointiohjelmassa.

Perusteet: Peruste 7 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka sisältää toimia, joilla pyritään edistämään vaihtoehtoisia polttoaineita kansallisten toimintapoliittisten kehysten mukaisesti

Perustelut:

Liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien seurantaa on tehty (linkki). Seurannan perusteella näyttää siltä, että vuodelle 2020 asetetut tavoitteet on suurelta osin jo saavutettu, ja että vuodelle 2030 asetetut tavoitteet tullaan todennäköisesti jopa ylittämään ainakin sähkön osalta. Vedyn osalta tavoitteita ei tulla saavuttamaan. Vaihtoehtoisia polttoaineita koskevia linjauksia on esitetty fossiilittoman liikenteen tiekartassa, josta tehdään kevään aikana periaatepäätös.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Liikenteen vaihtoehtoisten käyttövoimien seuranta](#)

[Fossiilittoman liikenteen tiekartta lausunnoille](#)

Perusteet: Peruste 8 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimodaalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka sisältää tieliikenteen turvallisuusriskien arvioinnin

voimassa olevien kansallisten tieliikenneturvallisuusstrategioiden mukaisesti, kyseessä olevien teiden ja osuuksien kartoittamisen ja tarvittavien investointien priorisoinnin

Perustelut:

Tieliikenteen turvallisuutta on arvioitu mm. liikenneverkon strategisessa ti-lannekuvassa, johon pohjautuen investointiohjelma tullaan laatimaan. Tilannekuva päivitetään vuoden 2020 lopussa.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Liikenneverkon strateginen tilannekuva](#)

Perusteet: Peruste 9 Vuoteen 2030 ulottuva nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien multimo-daalinen kartoitus (pl. paikallinen taso), joka tarjoaa tietoa talousarviomäärärahoista ja taloudellisista resursseista, jotka tarvitaan suunniteltuihin investointeihin ja jotka kattavat nykyisten ja suunniteltujen infrastruktuurien käyttö- ja ylläpitokustannukset

Perustelut:

Liikenne12 –suunnitelmasta tehdään päätös keväällä 2021. Itä- ja Pohjois-Suomen välittävälle toimielimille jaetaan vuosittaiset myöntö-valtuudet, joiden puitteissa hankkeiden rahoituspäätökset tehdään.

4.11. Strateginen toimintapoliittinen kehys aktiivista työvoimapolitiikkaa varten

Rahasto: ESR+

Erityistavoite: 4.1.1.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 Työnhakijoiden profilointia koskevat järjestelyt ja heidän tarpeidensa arviointi, mukaan lukien väylät yrittäjyyteen

Perustelut:

Tarjottava palvelu pohjautuu vähintään 3 kk määräajoin päivitettävään palvelutarpeen arviointiin ja yksilölliseen työllistymissuunnitelmaan. Arvioinnissa käytetään myös pitkäaikaistyöttömyyden riskiä ennustavaa mallia. Suunnitelmaan kirjataan tavoitteet ja sovitut toimet. Suunnitelma ym. asiakastiedot ovat asiakaspalvelujärjestelmässä (URA). TE-toimisto ohjaa tarvittaessa asiakkaan esim. muiden viranomaisten palveluihin, esim. terveystarkastukseen. Monialaisina palveluina tarjotaan työllistymistä edistävää yhteispalvelua (TYP), maahanmuuttajien kotoutumispalveluja sekä kuntouttavan työtoiminnan lain mukaisia palveluja ao. kohderyhmiin kuuluville. Palvelutarve ja palvelut kirjataan yksilölliseen suunnitelmaan, jossa osapuolina ovat asiakas, TE-toimisto, kunta ja TYP mallissa myös Kansaneläkelaitos. TE-toimisto selvittää kiinnostuksen yrittäjyyteen ja itsensä työllistämiseen sekä välittää tietoa ja neuvoo yritystoiminnan aloittamisessa. Tarvittaessa voidaan hankkia yrittäjävalmiuksien/yrittäjyyden edellytysten arviointeja.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[L julk. työvoima- ja yrityspalvelusta \(916/2012\)](#)

[TE-palvelut](#)

[Valtioneuvoston asetus julk. työvoima- ja yrityspalvelusta \(1073/2012\)](#)

[TEMin ohje julk. työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain ja asetuksen soveltamisesta](#)

[TyöttömyysturvaL](#)

[L työllistymistä edistävästä monialaisesta yhteispalvelusta](#)

[L kotoutumisen edistämisestä \(1386/2010\)](#)

[L kuntouttavasta työtoiminnasta](#)

Perusteet: Peruste 2 **Tiedot uusista avoimista työpaikoista ja työmahdollisuuksista ottaen huomioon työmarkkinoiden tarpeet**

Perustelut:

Työ- ja elinkeinoviranomainen on velvollinen julkaisemaan ja välittämään tietoa avoimista työpaikoista. Työpaikkailmoituksen voi jättää TE-toimiston tietojärjestelmään tai Avoimet työpaikat -palveluun, jolloin se näkyy myös EU:n yhteisessä työpaikkatiedostossa (EURES). [Avoimet työpaikat internet palvelu](#) on Suomen käytetyin rekrytointipalvelu. Kehitteillä oleva uusi palvelu 'Työmarkkinatori' on hakupalvelu, jossa työpaikkoja etsitään ja haetaan sinne luotavan osaamisprofiilin avulla. <https://kokeile.tyomarkkinatori.fi/Etusivu>. Työmarkkinatori on kokeilukäytössä ja se valmistuu vaiheittain vuosien 2020-2021 aikana. [Tilastot avoimista ja täytetyistä työpaikoista](#) julkistetaan kuukausittain ja vuositasolla. [Työllisyyskatsaus Tammikuu 2021](#). Ammattibarometrissä työ- ja elinkeinotoimistot arvioivat asiantuntemuksensa perusteella keskeisten ammattien kehitysnäkymiä lähitulevaisuudessa. Ammattibarometri laaditaan kaksi kertaa vuodessa.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[L julk. työvoima- ja yrityspalvelusta \(916/2012\)](#)

[TE-palvelut](#)

Perusteet: Peruste 3 **Järjestelyt, joilla varmistetaan, että sen suunnittelu, täytäntöönpano, seuranta ja tarkastelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa**

Perustelut:

Työmarkkinoiden toimivuutta edistetään kuntien, työmarkkinajärjestöjen, työnantajien sekä kansalaisten kanssa. TE-hallinnon alue ja paikallistason yhteistyössä työvoima- ja yrityspalvelu –neuvottelukunta tukee mm. työvoima- ja yrityspalvelun suunnittelua. Maahanmuuttajien kotouttamisessa paikallistasolla yhteistyötä tekevät kunta, TE-toimisto, poliisi ja järjestöt neuvottelukunnassa, joka kehittää kotouttamista ja edistää etnisiä suhteita. Alueellisen maahanmuuttoasiain toimikunnan asettaa ELY-keskus. Myös ministeriöt tekevät yhteistyötä. [Työ-, koulutus- ja elinkeinoasiain neuvosto](#) on TE-Min ja OKMn yhteinen asiantuntijaelin. Se käsittelee mm. työ- ja koulutuspolitiikan haasteita ja strategioita. Puheenjohtajana on työministeri tai opetusministeri. 14 jäsentä edustavat viranomaisia ja eri työelämän järjestöjä. Työmarkkinajärjestöjä osallistetaan työryhmissä ja lausuntokierroksilla myös lainsäädännön valmisteluun.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[L julk. työvoima- ja yrityspalvelusta \(916/2012\)](#)

[Valtioneuvoston asetus julk. työvoima- ja yrityspalvelusta \(1073/2012\)](#)

[L kotoutumisen edistämisestä \(1386/2010\)](#)

[Lainvalmistelun prosessiopas: Esimerkkinä yhteistyöstä](#)

Perusteet: Peruste 4 **Aktiivisen työvoimapolitiikan seuranta-, arviointi- ja tarkastelujärjestelyt**

Perustelut:

TEMin tilastot pohjautuvat TE-toimistojen asiakaspalvelujärjestelmään (URA) Tilastoja laaditaan rekisteröityneistä työnhakijoista, TE-toimistoihin ilmoitetuista avoimista työpaikoista ja ALMP palveluista. Niissä käytetään erilaisia taustatietoja. EU-kauden 14-20 ESR-rahoitteiset ALMP palvelut ovat osa TEM:n tilastoja. Niitä voidaan seurata erikseen tai osana ALMP kokonaisuutta. Muut ESR:n työllistymistä tukevat toimet seurataan URAn tiedoista. TEM tilastot kootaan kuukausittain, kolmannevuosittain ja vuosittain. Työllisyyskatsaukset julkaistaan kuukausittain netissä. Tietoja välitetään myös Tilastokeskukseen. Hallinnonalan sisällä käytetään myös suorakäyttötilastoja ja tilastopöytäkirjoja tietokannasta. TEM rahoittaa selvityksiä, evaluointeja ja muita tutkimuksia. VN:n tutkimus- ja selvitystoiminnassa toteutetaan laajoja tutkimuksia vuosittaisen ohjelman puitteissa. Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen määrärahojen allokointi, tulostavoitteet ja -indikaattorit päätetään vuosittain tulosprosessissa, jolloin käytetään alueellisia tilastoja. TEMissä toimii vaikutusarvioinnin tukiverkosto.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Työnvälitystilasto](#)

[Selvityksiä](#) (Aktiiviselta työvoimapolitiikalta sijoittuminen 2017)

[TEM:n tilastojulkaisut ja selvitykset](#)

Perusteet: Peruste 5 **Nuorten työllisyyttä edistävien tukitoimien osalta laatuvaatimuksiin ja näyttöön perustuvat, kohdennetut väylät nuorille, joilla ei ole työtä tai koulutuspaikkaa, mukaan lukien tiedotustoimenpiteet, ja ottaen huomioon oppisopimuskoulutuksen ja harjoittelun laatuvaatimukset, myös nuorisotakuujärjestelmien täytäntöönpanon yhteydessä**

Perustelut:

Nuorisolaissa säädetään mm. etsivästä nuorisotyöstä, työpajatoiminnasta ja kuntien ohjaus- ja palveluverkostosta. Laissa julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta säännellään TE-palveluista. Työn ja koulutuksen ulkopuolisia nuoria tavoitellaan etsivällä työllä yhteistyössä nuorten palveluiden kanssa. Hallitusohjelmassa alle 25-v nuorelle tai alle 30-v valmistuneelle taataan työ-, työharjoittelu-, työkokeilu-, työpaja-, oppisopimus- tai kuntoutuspaikka 3 kk:n aikana työttömyyden alkamisesta. Koulutukseen kuuluu järjestämistä koskevia laatuvaatimuksia, tavoitteita ja seuranta. Non-formaaleja oppimismuotoja kehitetään OKM:n johdolla tutkintojen ja niiden osien hyväksymiskytken vuoksi. Näyttöön perustuvaa toimintaa vahvistetaan toimijoiden yhteistyöllä ja parhaiden käytäntöjen jakamisella. Tässä hyödynnetään Ohjaamojen verkostoa ja työllisyyden kuntakokeilun oppeja. Hallitusohjelman mukaan oppisopimuskoulutusta ensimmäisen työpaikan saamiseksi sekä uudelleen koulutustumisen ja aikuiskoulutuksen väylänä lisätään. Uudistetaan korvauksia työnantajan hallinnollisen taakan keventämiseksi.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Nuorisolaki \(1285/2016\)](#)

[Työelämässä oppiminen](#)

[Ohjaamot](#)

[Valtakunnallinen nuorisotyön ja –politiikan ohjelma vuosille 2020-2023](#)

[Työelämässä oppiminen](#)

[Pääministeri Marinin hallitusohjelma](#)

[Hallituksen toimintasuunnitelma 7.10.2019](#)

4.12. Koulutusjärjestelmän strategiset toimintapoliittiset puitteet kaikilla tasoilla

Rahasto: ESR+

Erityistavoite: 4.1.6.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Näyttöön perustuvat järjestelmät ammattitaito-tarpeiden ennakointia ja ennustamista varten sekä mekanismit tutkinnon suorittaneiden sijoittumisen seuraamiseksi ja kaikenikäisille oppijoille tarkoitetut palvelut laadukkaan ja tehokkaan ohjauksen varmistamiseksi**

Perustelut:

Opetushallitus tekee hallituskausiksi osaamistarpeen valtakunnallista ennakointia sekä koordinoi Osaamisen ennakointifoorumeja. Valtioneuvoston yhteinen työ-, koulutus- ja elinkeinoasian neuvosto koordinoi ennakointityötä. Yhtenä korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen perusrahoituksen kriteerinä on tutkinnon suorittaneiden sijoittuminen työelämään. Sijoittumistietoja seurataan Vipunen.fi-tietopalvelusta. Aarresaari-verkosto tekee korkeakoulujen uraseurantaa. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus KARVI vastaa varhaiskasvatuksen, opetuksen ja koulutuksen kansallisesta arvioinnista. KARVIN arviointiraportit ovat julkisia ja ladattavissa nettisivuilta. Suomessa on kattava ohjauspalvelujen kokonaisuus, joka perustuu eri sektoreiden ja toimijoiden työnjakoon. opiskelijoiden ohjauksesta vastaavat oppilaitokset, korkeakoulut sekä moniammatilliset Ohjaamo-keskukset. Opinto-ohjauksen kehittämisohjelma toteutetaan vuosina 2020-2022 osana koulutuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmia, lisäksi OKM laatii yhdessä TEM:n kanssa elinikäisen ohjauksen strategian vuoden 2020 loppuun mennessä.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Valtioneuvoston yhteinen työ-, koulutus- ja elinkeinoasian neuvosto](#)

[Osaamisen ennakointifoorumi](#)

ja [esite englanniksi](#)

[Korkeakoulutuksen rahoitusmallit](#)

[Ammatillisen koulutuksen rahoitusmallit](#)

[Vipunen.fi](#)

[Korkeakoulujen uraseuranta englanniksi](#)

[Koulutuksen laadun arviointi](#)

[Ohjauspalvelut](#)

[Opintojen ohjaus ammatillinen koulutus](#)

[Opintojen ohjaus lukio](#)

[Opintopolku.fi](#)

Perusteet: Peruste 2 **Toimenpiteet, joilla varmistetaan yhtäläinen pääsy laadukkaaseen, olennaiseen ja osallistavaan koulutukseen, siihen osallistuminen ja koulutuksen suorittaminen sekä avaintaitojen hankkiminen kaikilla tasoilla, myös korkea-asteen koulutuksessa**

Perustelut:

Vv. 2020-2022 toteutetaan varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen laatu- ja tasa-arvo-ohjelmat, joilla edistetään oppimista, tasa-arvoa ja hyvinvointia tavoitteena kaventaa ja ennaltaehkäistä oppimiseroja sekä vahvistaa oppimisen tukea. Eri koulutusasteiden lainsäädännöllä varmistetaan opiskelijoiksi hakeutuvien tasa-arvoinen kohtelu. Järjestämislupamenettelyllä varmistetaan ammatillisen koulutuksen valtakunnallinen rakenne ja saatavuus. Opetushallitus tukee koulutuksen järjestäjiä laadunhallinnan kehittämisessä. Ammatillisen koulutuksen aloittavalle opiskelijalle laaditaan henk.kohtainen osaamisen kehittämissuunnitelma, jossa suunnitellaan, millaista osaamista opiskelija tarvitsee ja miten sitä hankitaan. Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 toimilla parannetaan muun muassa koulutukseen pääsyä. Korkeakoulutuksen saavutettavuussuunnitelmalla (valmisteilla) tuetaan koulutuksen alueellista ja sosiaalista saavutettavuutta. Korkeakoulututkintojen osaamistavoitteet avataan tutkintojen viitekehysjärjestelmässä. Peruspalveluiden arviointi valmistuu v. 2020.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Oikeus oppia](#)

[Oikeus osata](#)

[Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

[Opetushallitus](#)

[Ammatillisen koulutuksen järjestäminen](#)

[Koulutuksen henkilökohtaistaminen](#)

[Korkeakoulujen ja tutkimuksen visio](#)

[Tutkintojen viitekehykset](#)

[Tutkintojen viitekehys, asetus](#)

Perusteet: Peruste 3 **Koordinointimekanismit kaikilla koulutustasoilla, myös korkea-asteen koulutuksessa, ja selkeä vastuunjako asiaankuuluvien kansallisten ja/tai alueellisten elinten kesken**

Perustelut:

Suomen koulutusjärjestelmä ryhmitellään koulutusasteisiin. Eri koulutusasteilla koulutuksen järjestämisen vastuu vaihtelee. Kunnat vastaavat pääosin koulutuksen järjestämisestä varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Toisen asteen ja korkea-asteen koulutuksen järjestämisestä ohjataan järjestämisluvilla ja tulossopimuksin. Suomen tutkintojen viitekehys kuvaa kansalliseen koulutusjärjestelmään kuuluvat tutkinnot, oppimäärät ja muut laajat osaamiskokonaisuudet. Viitekehys kattaa muun muassa yleissivistävän koulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulutuksen. Viitekehyksessä kuvattu osaaminen on määritelty valtioneuvoston asetuksessa, ja kuvaukset vastaavat eurooppalaisen tutkintojen viitekehysten vaativuustasoja. Opetus- ja kulttuuriministeriö vastaa koulutuksen lainsäädännöstä, joka ohjaa koulutuksen järjestämistä eri koulutusasteilla. Opetushallitus antaa varhaiskasvatussuunnitelmien, opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteet, jotka ohjaavat opetuksen ja koulutuksen toteuttamista.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Suomen koulutusjärjestelmä](#)

[Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvat](#)

[Ammattikorkeakoulujen sopimukset](#)

[Yliopistojen sopimukset](#)

Perusteet: Peruste 4 **Strategisen toimintapoliittisen kehyksen seuranta, arviointia ja uudelleentarkastelua koskevat järjestelyt**

Perustelut:

Opetus- ja kulttuuriministeriön toimintaa ohjaavat hallituksen linjaukset, joiden pohjalta ministeriö valmistelee asioita. Hallitus laatii vuoden 2020 loppuun mennessä koulutuspoliittisen selonteon vuodelle 2030, jossa etsitään pitkän aikavälin keinot Suomen koulutus- ja osaamistason nostamiseksi, koulutuksellisen tasa-arvon vahvistamiseksi ja oppimiseröjen kaventamiseksi. Tarkastelu kohdistuu koko koulutusjärjestelmään ja sen kehittämiseen molemmilla kansalliskielillä. Tavoitteena on, että sivistys, koulutus ja osaaminen muodostavat yhteiskunnan perustan jatkossakin, vahvistavat työllisyyttä ja kestävä kasvua sekä tarjoavat välineitä Suomen globaalin vaikuttamisen vahvistamiseen. Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia 2030 on virkamiesnäkemys ministeriön ja sen hallinnonalan tavoitteista hallituskautta pidemmälle ajalle. Opetushallitus antaa varhaiskasvatussuunnitelmien, opetussuunnitelmien sekä tutkintojen perusteet, jotka ohjaavat opetuksen ja koulutuksen toteuttamista. Opetus- ja kulttuuriministeriö tulosoittaa eri koulutusasteiden toimijoita tulossopimuksilla tai järjestämisluvilla.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Sanna Marinin hallitusohjelma Osaamisen, sivistyksen ja innovaatioiden Suomi](#)

[Koulutuspoliittinen selonteko](#)

[Opetus- ja kulttuuriministeriön strategia](#)

Perusteet: Peruste 5 **Toimenpiteet, jotka kohdistuvat vähän koulutettuihin matalan osaamistason aikuisiin, jotka ovat sosioekonomisesti heikommassa asemassa, sekä taitojen parantamisen väylät**

Perustelut:

Ministeriön ohjausmekanismit ja eri koulutusasteiden substanssilainsäädäntö (mm. koulutuksen aikainen tuki ja ohjaus, opintojen ohjaus, valmentavat koulutukset). Osa ammatillisesta koulutuksesta järjestetään työvoimakoulutuksena työttömille ja työttömyysuhan alaisille. Ammatillisen koulutuksen

opiskelijalla on oikeus erityiseen tukeen, jos hän oppimisvaikeuksien, vamman, sairauden tai muun syyn vuoksi tarvitsee pitkäaikaista tai säännöllistä erityistä oppimisen ja opiskelun tukea. Tavoitteena on, että tuen avulla opiskelija saavuttaa tutkinnon tai koulutuksen perusteiden mukaisen ammattitaidon ja osaamisen. Jatkuvan oppimisen parlamentaarinen uudistuksen tavoitteena on vastata työelämän muutoksista aiheutuviin osaamistarpeisiin. Erityisenä kohderyhmänä uudistuksessa on tunnistettu henkilöt, joilla on matala osaamistaso ja jotka eivät hakeudu uudistamaan osaamistaan.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvut](#)

[Opintopolku.fi](#)

[Ammatilliseen koulutukseen valmentava koulutus](#)

[Ammatillisen koulutuksen tuki ja ohjaus](#)

[Vapaan sivistystyön ylläpitämisluvut](#)

[Jatkuva oppiminen](#)

Perusteet: Peruste 6 **Toimenpiteet, joilla tuetaan opettajia, kouluttajia ja akateemista henkilöstöä ja jotka koskevat asianmukaisia oppimismenetelmiä sekä keskeisten taitojen arviointia ja validointia**

Perustelut:

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Opettajankoulutusfoorumi uudistaa opettajien perus-, perehdyttämisen- ja täydennyskoulutusta. Opettajankoulutusfoorumin laatima Opettajankoulutuksen kehittämishohjelma linjaa tavoitteet ja toimenpiteet, joilla suomalainen opettajankoulutus säilyy vahvana, vetovoimaisena ja kansainvälisesti arvostettuna. Kehittämishohjelman tavoitteiden toteutumisesta edistetään opettajankoulutuksen kehittämishankkeissa. Korkeakoulupedagogiikan ja ohjauksen kehittämishohjelma kehittää opettajien digipedagogista osaamista.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Opetustoimen henkilöstön täydennyskoulutus](#)

Perusteet: Peruste 7 **Toimenpiteet, joilla edistetään opiskelijoiden ja henkilöstön liikkuvuutta ja koulutuksen tarjoajien kansainvälistä yhteistyötä, muun muassa oppimistulosten ja tutkintojen tunnustamisen kautta**

Perustelut:

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee toimialaansa kuuluvat linjaukset ja sopimukset kansainvälisten järjestöjen, neuvostojen ja muiden organisaatioiden yhteistyötä varten. Opetushallitus edistää liikkuvuutta ja koordinoi kansainvälisiä vaihto-ohjelmia, kuten Erasmus+ ja EDUFI-harjoittelu sekä koulutusvientiä Education Finland-ohjelmalla. Lisäksi Opetushallitus tukee kansainvälisten osaajien sijoittumista Suomeen ja neuvoo oppilaitoksia, korkeakouluja ja muita tahoja ulkomailla suoritettujen tutkintojen akateemiseen ja ammatilliseen tunnustamiseen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi Opetushallitus tukee organisaatioiden kansainvälistymistä yhteistyöhankkeiden ja verkostojen avulla.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Opetus- ja kulttuuriministeriön kansainvälinen yhteistyö](#)

[OPH kansainvälistyminen ja vaihto-ohjelmat](#)

[OPH tutkintojen tunnustaminen](#)

4.13. Kansallinen strateginen sosiaalista osallisuutta ja köyhyyden vähentämistä koskeva toimintapoliittinen kehys

Rahasto: ESR+

Erityistavoite: 4.1.7.

Mahdollistavan edellytyksen täyttyminen: Kyllä

Perusteiden täyttyminen: Kyllä

Perusteet: Peruste 1 **Näyttöön perustuva analyysi köyhyydestä ja sosiaalisesta syrjäytymisestä, mukaan luettuna lasten köyhyys, asunnottomuus, alueellinen ja koulutuksellinen eriytyminen, rajoitettu pääsy olennaisiin palveluihin ja infrastruktuuriin, ja muita heikommassa asemassa olevien henkilöiden erityistarpeet**

Perustelut:

Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiorahastoon Sokran kyselytutkimuksella kerätään tietoa heikoimmassa asemassa olevien työikäisten hyvinvoinnista ja osallisuudesta. Valmisteltavan kansallisen lapsistrategian tavoitteena on lapsen oikeuksia kunnioittava yhteiskunta. Lapsistrategia sisältää pitkän aikavälin tavoitteet ja toimet lapsi-perheköyhyyden vähentämiseksi. Toimeenpanosuunnitelmaan kootaan toimet ja niihin osoitettavat voimavarat. Hallitus tavoittelee asunnottomuuden puolittamista vuoden 2023 loppuun mennessä. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) tukee itse näistä asumista, asunnottomuuden torjumista ja asumiskustannuksista selviytymistä. Ympäristöministeriö vastaa valtion asuntopolitiikasta ja asunnottomuuden vähentämisestä. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA) vastaa asuntopolitiikan toimeenpanosta. STM myöntää valtionavustusta asunnottomuutta vähentävien sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen. Palveluja kohdennetaan vaikeimmassa asemassa oleville asunnottomille mm. päihde- ja mielenterveysasiakkaille, vankilasta vapautuneille ja maahanmuuttajille.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[THL:n kyselytutkimukseen perustuva julkaisu: "Työelämän ulkopuolella olevien osallisuus ja hyvinvointi. 2018.](#)

[Kansallinen lapsistrategia](#)

[Lapsiköyhyys Suomessa 2010 –luvulla](#)

[ARA:n asunnottomuus selvitys 2019](#)

[Alueellinen eriytyminen terveyspalveluissa](#)

[Osatyökykyisten reitit työllisyyteen](#)

Perusteet: Peruste 2 **Toimenpiteet eriytymisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi kaikilla aloilla, esimerkiksi tarjoamalla muita heikommassa asemassa oleville, myös maahanmuuttajille, riittävää tulo-tukea, osallisuutta edistävät työmarkkinat ja laadukkaiden palveluiden käyttömahdollisuus**

Perustelut:

Hallitusohjelmassa on kirjaus köyhyyden ja osattomuuden vähentämisestä. Erityisesti eläkeläisten ja lapsiperheiden köyhyyttä ja köyhtymistä vähennetään kehittämällä samanaikaisesti etuuksia ja palveluita. Otetaan huomioon entistä paremmin huono-osaisuuden riskitekijät ja huono-osaisuuden ylisukupolvisuus. Kohdennetaan vaikuttavia palveluita riskiryhmille aikuissosiaalityötä kehittämällä. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaalipolitiikasta ja valmistelee sosiaalihuoltoa koskevan lainsäädännön. Sosiaalihuollosta säädetään sosiaalihuoltolaissa sekä erityislaeissa.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen periaatepäätöksellä hallitus linjaa niitä pitkän aikavälin toimia, joilla suomalaisten hyvinvoinnin ja terveyden eriarvoisuus saadaan vähenemään vuoteen 2030 mennessä. Hallituksen päämääränä on turvata suomalaisten kestävä hyvinvointi kaikissa väestö- ja ikäryhmissä. Sosiaali- ja terveysministeriö huolehtii maahanmuuttajien perusturvasta, kotoutumisen kannalta olennaisista sosiaali- ja terveyspalveluista ja omaan toimialueeseensa kuuluvista muista tuista.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Marinin hallituksen hallitusohjelman kirjaus köyhyyden ja osattomuuden vähentämisestä](#)

STM:ssä on valmisteilla Valtioneuvoston periaatepäätös Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisestä (luonnos, ei vielä hyväksytty)

[FinMonik on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen \(THL\) toteuttama tutkimus, jossa on selvitetty ulkomailla syntyneiden ulkomaalaistaustaisten hyvinvointia, terveyttä sekä kokemuksia sosiaali- ja terveyspalveluista.](#)

[Työkykyohjelma](#)

Perusteet: Peruste 3 **Toimenpiteet, joilla tuetaan siirtymistä laitospohjaisesta hoidosta yhteisöperustaisen hoidon käyttöön**

Perustelut:

Valtioneuvoston periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisestä asumisesta ja palvelujen turvaamisesta. Valtakunnallinen tavoite vammaisten henkilöiden pitkäaikaisen laitoshoidon lakkauttamisesta ja korvaamisesta muilla palveluilla ja asumisratkaisuilla. Tuetaan yksilöllisten tarpeiden mukaisten asuntojen hankintaa ja asuntokohteiden rakentamista. Iäkkäiden kotona asumisen lisääminen ja sitä tukevien palveluiden kehittäminen. Iäkkäiden palveluja koskevaa lainsäädäntöä uudistetaan. Laatusuositukset hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi. Lastensuojelussa perhehoito on ensisijainen sijaishuollon muoto. Laitoshoidon järjestetään, jos sijaishuoltoa ei voida järjestää lapsen edun ja tarpeiden mukaisesti riittävien tukitoimien avulla esim. perhehoidossa. Lastensuojelun sijaishuollon laatuksiteerit ovat osa lastensuojelun laatusuosituksia. Valti-onavustushankkeissa v.2020 – 2022 kehitetään lastensuojelun monialaista yhteistyötä asiakkaina olevien lasten ja nuorten lasten ja nuorten sosiaalisten, terveydellisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumisiksi.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[VN:n periaatepäätös kehitysvammaisten yksilöllisestä asumisesta ja palvelujen turvaamisesta](#)

[Kehitysvammaisten asumisen ohjelman toimeenpanon arviointi](#)

[Pmi Marinin hallituksen ohjelma kehitysvammaisten laitoshoidosta](#)

[Pmi Marinin hallituksen ohjelma ikäihmisten hoidosta](#)

[LastensuojeluL 50 § muuttamisesta](#)

[Sijaishuollon laatusuositus](#)

[Lastensuojelun monialaisen kehittämisen valtionavustushankkeet](#)

Perusteet: Peruste 4 **Järjestelyt, joilla varmistetaan, että sen suunnittelu, täytäntöönpano, seuranta ja tarkastelu toteutetaan tiiviissä yhteistyössä työmarkkinaosapuolten ja asiaankuuluvien kansalais-yhteiskunnan järjestöjen kanssa**

Perustelut:

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) toiminnan tavoitteina on vähentää eriarvoisuutta ja lisätä yhdenvertaisuutta sekä osallisuutta, erilaisten ihmisten kohtaamista ja keskinäistä ymmärrystä sekä vahvistaa yhteisöllisyyttä, suvaitsevaisuutta ja ihmisten voimavaroja sekä auttaa pitämään huolta itsestä, toisista ja ympäristöstä. Tiivis yhteistyö STEAn ja kansalaisjärjestöjen kanssa. Työkykyohjelmassa panostetaan mm. tuetun työllistymisen menetelmien kehittämiseen, työkyvyn sekä ammattilaisten osaamisen vahvistamiseen. Työn- ja työhyvinvoinnin kehittämisohjelma on valmisteltu kolmikantaisesti. Työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelma on osa hallitusohjelman sekä kansallisen mielenterveysstrategian toimeenpanoa. Toimenpideohjelman tavoitteena on lisätä työpaikkojen valmiutta tukea työntekijöiden mielenterveyttä.

Työturvallisuuteen ja työhyvinvointiin liittyen toimii lakisääteinen kolmikantainen Työsuojeluneuvottelukunta. Työterveyshuoltoon liittyen toimii Työterveyshuollon neuvottelukunta, jonka kokoonpanosta ja tehtävistä säädetään erillisellä asetuksella.

Viittaukset asiaa koskeviin asiakirjoihin:

[Kansalaisjärjestöt ovat edustettuina toimintaa kehittävässä ja seuraavissa työryhmissä](#)

[Pmi Marinin hallitusohjelma](#)

[Työkykyohjelma](#)

[Työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelma](#)

[Osatyökykyisten reitit työllisyyteen](#)

[TyösuojeluhallintoL 4 §](#)

[TyöterveyshuoltoL 22 § Työterveyshuollon neuvottelukunta](#)

5. Ohjelmasta vastaavat viranomaiset

Taulukossa on kuvattu ohjelmasta vastaavia viranomaisia alueiden kehittämistä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepoliitikan rahastoja koskevan lainsäädännön uudistamisen valmisteluaineiston mukaisesti.

Ohjelmasta vastaavat viranomaiset	Laitoksen nimi	Yhteyshenkilön nimi	Sähköposti
Hallintoviranomainen	Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)		

Ohjelmasta vastaavat viranomaiset	Laitoksen nimi	Yhteyshenkilön nimi	Sähköposti
Tarkastusviranomainen	Valtiovarainministeriö (VM)		
Elin, joka ottaa vastaan komission suorittamia maksuja	Työ- ja elinkeinoministeriö TEM		
Taho, joka ottaa vastaan maksut teknisessä tuessa art 30.5 maksetuissa menoissa	Työ- ja elinkeinoministeriö (TEM)		

6. Kumppanuus

Alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa säättävä lainsäädäntö (Laki alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoimisesta 7/2014) määrää työ- ja elinkeinoministeriön 2014–2020 ohjelmakauden Suomen hallintoviranomaisena valmisteluvastuuseen. Ohjelman valmistelua varten perustettiin Koheesio 2021+ työryhmä. Työryhmän muodostivat työ- ja elinkeinoministeriön johdolla seuraavat valtion hallinnon organisaatiotahot sekä aluekehitysviranomaistahot: opetus- ja kulttuuriministeriö, valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä maakunnan liitot ja edustajat suurista kaupungeista ja seutukaupungeista. Työryhmän työhön osallistuvia kumppanuustahoja ovat Kuntaliitto, Keskuskauppakamari, SAK, AKAVA, STTK, EK, MTK, Suomen yrittäjät ry, Sosiaali ja terveys Soste ry ja Suomen luonnonsuojeluliitto. Kumppanit ovat mukana komission delegoidun asetuksen (EU) n:o 240/2014 mukaisesti valmistelussa, joka kohdistuu mm. tarpeiden analysointiin ja yksilöintiin, painopistealueiden määrittelyyn ja valintaan.

Valtioneuvoston nimeämä alueellisen uudistumisen neuvottelukunta (AUNE) käsitteli ohjelman ja kumppanuussopimuksen valmistelua. Työryhmä toimi neuvottelukunnan jaostona. AUNE:ssa on ministeriöiden, ELY-keskusten ja maakunnan liittojen lisäksi tärkeimpien työmarkkina-, ja elinkeinojärjestöjen, Kuntaliiton ja erikokoisten kuntien edustus.

Koheesio 2021+ työryhmä ja Alueellisen uudistumisen neuvottelukunta ovat olleet keskeiset valmistelufoorumit, joissa eri tahot ml. talous- ja sosiaalipartnerijärjestöt ja sidosryhmät ovat keskustelleet ohjelman sisällöistä, arviointihavainnoista, painopistevalinnoista ja muista ohjelmaan liittyvistä kysymyksistä. Järjestökumppanit ovat vaikuttaneet kannaltaan keskeisten sisältökokonaisuuksien työstöön. Koheesio 202+ työryhmän työskentelyn lisäksi TEM on järjestänyt valmistelua tukevia ja koordinoivia työkokouksia erityisesti ELY-keskusten ja maakunnan liittojen kanssa, fokuoituja työpajoja (mm. tasa-arvo, erityistavoitteet, indikaattorit) ja muita keskusteluja eri tahojen kanssa (ml. esittelyt sidosryhmissä ja erilliset kuulemiset). TEM on julkaissut keskeisen valmistelua tukevan materiaalin verkkopalvelussaan.

Ohjelman valmistelua ohjaa sekä suomalainen hallintoperinne, joka korostaa kuulemistä, että voimassa oleva alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa säättävä lainsäädäntö, jossa on määritelty kumppaneiden osallistumisesta EU:n rakennerahasto-ohjelmien valmisteluun ja toteutukseen. Alueiden kehittämistä ja rakennerahastotoimintaa koskevissa säädöksissä todetaan, että ohjelmia valmistellaan yhteistyössä. TEM on neuvotellut erikseen ohjelman EAKR- ja ESR-sisällöistä saamelaisten edustajan kanssa. Ohjelman sisällöstä järjestettiin 16.1.2020 erikseen Saamelaiskäräjälain mukainen neuvottelu, jossa todettiin ohjelmatyössä huomioitavan alkuperäiskansa saamelaisten elinkeinot ja hyvinvointi maakunta-ohjelman työn kautta. Ohjelmassa todetaan, että saamelaisten, romanien ja muiden väestöryhmien ja yhteisöjen tukeminen kulttuurisensitiivisesti on tärkeää varoja käytettäessä. TEM kutsui kuulemistilaisuuteen 12.2.2020 vähemmistöryhmiä ml.

romanit. TEM esitteli ohjelmatyön käynnistymistä romaniasiain neuvottelukunnassa 16.1.2019. Ohjelman valmisteluprosessissa on ollut mukana sukupuolten välisen tasa-arvon asiantuntijoita sekä ympäristöhallinnon asiantuntijoita.

Alueiden valmistelussa kumppanuusperiaatetta on toteutettu sekä maakunnan yhteistyöryhmien (MYR) ja MYR-sihteeristöjen, maakuntahallitusten ja -valtuustojen, sidosryhmätilaisuuksien, alueellisten valmisteluryhmien sekä avoimien kuulemis- ja keskustelutilaisuuksien kautta. Ohjelmaluonnosta on voinut kommentoida myös sidosryhmille kohdennettujen verkkokyselyjen yhteydessä. MYR:ssä on edustettuna maakunnan liitto ja sen jäsenkunnat, ohjelmaa rahoittavat valtion viranomaiset sekä alueen kehittämisen kannalta keskeiset tahot, kuten työmarkkina- ja elinkeinojärjestöt, sekä muut kansalaisyhteiskuntaa edustavat tai ympäristöjärjestöt ja sukupuolten tasa-arvoa edistävät järjestöt. Mahdollisuus tiedonsaantiin ja vaikuttamiseen on toteutunut myös maakunnallisten ja suuralueittaisten kuulemis- ja informaatiotilaisuuksien kautta. Tilaisuuksissa on ollut mukana kuntien, järjestöjen, koulutus- ja tutkimusorganisaatioiden, kehittämissyhtiöiden, teknologiakeskusten sekä elinkeino- ja yritys-elämän edustajia. Valmistelu alkuvaiheessa järjestettiin avoin verkkokuuleminen, joka avulla saatiin laajasti eri toimijoiden näkemyksiä ohjelmatyön valmisteluryhmän laatimiin keskeisiin toimintaympäristön haasteisiin. Kansalaisten ja sidosryhmien ohjelman valmisteluun osallistamisesta huolehditaan myös SOVA-prosessin kautta.

Manner-Suomen ohjelman ympäristövaikutusten arvioinnista vastaa työ- ja elinkeinoministeriö. Yleisöllä ja viranomaisilla on ollut mahdollisuus esittää mielipiteensä ja vaikuttaa ohjelman ja ympäristöarvioinnin suunnitteluun sen aloitusvaiheessa ja arvioinnin aikana. Valtioneuvoston linjattua 27.11.2019 ohjelmavalmistelu sisällölliset painopisteet julkaistiin 29.11.2019 ilmoitus ohjelman 2021–2027 valmistelu ja siihen liittyvän ympäristöarvioinnin aloittamisesta sekä käynnistettiin ympäristöviranomaisten kuuleminen ympäristöselostuksen sisällöstä (29.11.-31.12.2019). Osallistumis- ja arviointisuunnitelman (OAS) mukaisesti ohjelmasta laadittiin valmistelu yhteydessä ympäristöselostus (laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005 sekä sitä täydentävä valtioneuvoston asetus 347/2005. Ympäristöselostuksen laadinnasta vastasi Gaia Consulting oy.

Ohjelman toteutuksen kannalta oleelliset järjestöt ja muut sidosryhmät osallistuvat ohjelman toimeenpanoon, seurantaan ja arviointiin valtakunnallisella tasolla seurantakomiteatyöskentelyssä ja alueellisella tasolla maakuntien yhteistyöryhmien työskentelyssä. Ohjelman seurantakomitean työskentelyllä tuetaan vahvasti kumppanuusperiaatteen toteutumista ja se tuo lisäarvoa ohjelmatyöhön. Maakunnan yhteistyöryhmät ovat keskeinen kumppanuuselin alueilla.

Järjestö- ja sidosryhmäkumppanien aktiivinen osallistuminen ohjelmaan liittyvään viestintään ja sen suunnitteluun järjestetään osana TEM:n vetämää viestinnän yhteistyötä. Hallintoviranomaisen viestintäverkostossa kumppanuustahoilla on ollut ja on tulevallakin kaudella tärkeä rooli. Välittävinä toimieliminä toimivat viranomaiset ohjaavat ja neuvovat toimijoita rahoituksen hakemisessa ja hankkeiden toteutuksessa mm. huomioiden pienten järjestöjen ja toimijoiden tarpeet. Ohjelmakauden alussa laaditaan koulutussuunnitelma välittävälle toimielimelle, sosiaalipartnereille sekä kansalaisjärjestöille järjestettävistä koulutustilaisuuksista. Tilaisuudet ja niiden toteuttamistavat suunnitellaan yhdessä ko. kumppanien kanssa, jotta ne vastaavat mahdollisimman hyvin kohderyhmän tarpeisiin. Koulutussuunnitelmassa määritellään, mitkä koulutusosiot ovat hallintoviranomaisen vastuulla, mitkä välittävien toimielinten ja mitkä joidenkin muiden tahojen, esim. ohjelman teemakoh- taisten koordinaatiohankkeiden, vastuulla. Koulutussuunnitelmaa päivitetään säännöllisesti ja koulutustilaisuuksiin varataan riittävä rahoitus, jolla pystytään vastaamaan hallintoviranomaisen arvioimiin ja kentältä tuleviin tarpeisiin. Myös hankkeiden ohjausryhmät omalta osaltaan ovat kumppanuutta.

7. Viestintä ja näkyvyys

Innovatiivinen ja hiilineutraali Suomi, työllisyys, osaavuus ja osallistavuus sekä aineellisen puutteen torjuminen ovat viestinnän painopisteet. Ydinviestinä on tuloksellisuus ja vaikuttavuus. Hallintoviranomainen viestii rahoitusmahdollisuuksista potentiaalisille hakijoille sekä tarjoaa viestintävälineitä ja mallipohjia hanketoimijoille. Hallintoviranomainen vastaa suurelle yleisölle suunnatusta

viestinnästä, jossa keskeistä on saavutetut tulokset ja EU:n lisäarvo tavoitteiden toteutumisessa. Hallintoviranomainen tekee vuosittaisen viestintäsuunnitelman ja raportoi sen toteutumisesta seurantakomitealle. Viestinnässä seurataan nettisivujen ja sosiaalisen median kanavien käyttäjämääriä ja keskusteluihin osallistumista. Viestintätoimista voidaan järjestää arviointi. Hallintoviranomainen julkaisee luettelon tuensaajista rahastojen tietojärjestelmässä suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Viestinnän keskeiset kohderyhmät ovat rahoituksen hakijat, hanketoimijat, suuri yleisö, media, poliittiset vaikuttajat, yhteistyökumppanit sekä viranomaiset. Kohderyhmiä ovat pk- ja mikroyritykset, tutkimus- ja koulutusorganisaatiot, kehittämissyhtiöt, kunnat ja kaupungit, yhdistykset, säätiöt, työikäinen väestö ja syrjäytymisvaarassa olevat henkilöt. Viestinnän keskeisimmät tavoitteet ovat selkeä tiedotus potentiaalisten hanketotuttajien ja yhteistyökumppanien suuntaan. Tavoitteena on saada hyviä hankkeita ja uusia hyviä toteuttajia. Viestinnän keinon pyritään suuren yleisön parempaan tietoisuuteen rakennerahastoista.

Pääasiallinen viestintäväline on rakennerahastot.fi verkkopalvelu. Sosiaalisen median kanavista käytössä ovat Facebook, Twitter ja YouTube hanke- ja yleisöviestintään. Google-tilillä on viranomaisten sisäiseen viestintään Google Drive tiedostojen ja kuvien jakamiseen. Hallintoviranomaisen videot ja yhteistyötahojen videot ovat rakennerahastot.fi YouTube-kanavalla. Sosiaalisessa mediassa järjestetään teemakampanjoita. Keskeisistä teemoista voidaan tehdä sähköisiä julkaisuja. Verkkopalvelussa ja sosiaalisen median kanavilla huomioidaan saavutettavuusvaatimukset. Petostietoisuus ja petosten nollatoleranssi ovat osana hallintoviranomaisen suurelle yleisölle kohdennettua viestintää. Hallintoviranomaisella on verkkopalvelussa nimetön ilmoituskanava väärinkäytösten tai sopimattoman menettelyn epäilyä varten.

Hallintoviranomainen nimeää ohjelmalle viestintävastaavan. Viestintävastaava johtaa kansallista viestintäverkostoa, johon kuuluu muiden ministeriöiden, välittävien toimielinten ja yhteistyökumppanien edustajia. Viestintäverkosto kokoontuu tarpeen mukaan 2–4 kertaa vuodessa. Viestintäverkosto käyttää myös virtuaalisia kanavia. Hallintoviranomainen tekee viestintäyhteistyötä MMM:n (maaseuturahasto sekä meri- ja kalatalousrahasto) ja SM:n (sisäasioiden rahastot) EU-rahoitteisten ohjelmien kanssa.

Alueilla on omat viestintäverkostonsa, joista vastuu on rahoittavilla viranomaisilla. Rahoittavat viranomaiset vastaavat hakujen sisällöistä ja haettavasta tukimäärästä ilmoittamisesta kuukautta ennen hakuajan alkamista, hakuajoista ilmoittamisesta sekä hankkeiden ohjauksesta ja neuvonnasta. Alueilla järjestetään tilaisuuksia info- ja koulutustilaisuuksia hanketoimijoille sekä yleisötilaisuuksia.

Hallintoviranomainen osallistuu EU:n komission viestintäverkostojen INFORM ja INION kokouksiin ja muuhun toimintaan. Hallintoviranomainen osallistuu myös muihin komission järjestämiin viestintätoimiin, kuten EU in My Region -kampanjaan. Myös välittävät toimielimet ja hankkeet osallistuvat komission tarjoamiin viestintämahdollisuuksiin. Hallintoviranomainen järjestää koulutuksia viranomaisille pääasiallisesti verkossa ja osallistuu yleisötilaisuuksiin muun muassa Eurooppa-päivänä. Tuensaajien velvollisuus on viestiä aktiivisesti toiminnastaan ja tuloksistaan sekä noudattaa viestinnän velvoitteita. Rahoittava viranomainen ohjeistaa hankkeita viestintävelvollisuuksista ja valvoo niiden toteutumista. Viestinnän kustannukset maksetaan teknisestä tuesta. Tuen määrä viestintään on enintään 0,3 prosenttia ohjelman rahoituksesta. Teknisen tuen rahoituksella kustannetaan muuan muassa rakennerahastot.fi verkkopalvelu, viestinnän perusvälineet, tilaisuuksien ja verkkotapahtumien järjestelykulut ja muut viestinnälliset hankinnat. Viestintään liittyvä koulutus ja matkakulut voidaan maksaa teknisen tuen viestintäosuudesta.

Liite

Strategisten hankkeiden luettelo

Hankkeen nimi	Aikataulu
EAKR	
Toimintalinja 1	
Innovaatio- ja osaamisverkostot (ET 1.1, 1.2, 1.3)	2021 – 2027
Toimintalinja 2	
Innovaatio- ja osaamisverkostot (ET 2.1, 2.6)	2021 - 2027
Energiatehokkuus ja kasvihuonepäästöjen vähentäminen (ET 2.1)	2021 - 2027
Ilmastomuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen (ET 2.4)	2021 - 2027
Hiilineutraali kiertoyhteiskunta (ET 2.6)	2021 - 2027
ESR	
Toimintalinja 4	
Yhteiskunnallisten yritysten liiketoimintaedellytysten parantaminen (ET 4.1.1)	2021 - 2027
Uusia työmahdollisuuksia työpaikkoja kehittämällä (ET 4.1.1)	2022 - 2026
Maahanmuuttaneiden toimiva arki Suomessa: työ, osaaminen ja osallisuus (ET 4.1.1, 4.1.6, 4.1.7)	2021 - 2027
Työmarkkinoiden kohtaanto (ET 4.1.1, 4.1.6)	2022 - 2026
Jatkuva oppiminen (ET 4.1.6)	2021 - 2027
Luovan ja kulttuurialan innovaatio-osaaminen (ET 4.1.6)	2021 - 2027
Työelämän kehittäminen (ET 4.1.6)	2021 - 2027
Vaikkeasti työllistyvien tukeminen (ET 4.1.7)	2021 - 2027
Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittäminen ja hyvinvoinnin edistäminen kohti yhdenvertaisuutta (ET 4.1.7)	2021 - 2027
Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistäminen, huono-osaisuuden torjunta (ET 4.1.7)	2021 - 2027
Osallisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tuki ja koordinaatio Euroopan sosiaalirahastotyössä (ET 4.1.7)	2021 - 2027
Toimintalinja 5	
Sosiaalisten innovaatioiden koordinaatiohanke	2021 - 2027